

ČESKÁ
A SLOVENSKÁ
ARCHITEKTÚRA

ARCHI
TECTURE
WEEK

30 let
České a Slovenské
republiky

ČESKÁ
A SLOVENSKÁ
ARCHITEKTÚRA
1918–1993–2023

Matúš Dulla, Vladimír Šlapeta

Titulní strana obálky:

Schodiště chirgického pavilonu nemocnice, Kyjov, 1943
(architekt Bedřich Rozehnal)
Foto: archiv Vladimíra Šlapety

Vnitřní strana obálky (levá):

Rozostavěná budova rozhlasu v Bratislavě, 1977
(architekti Štefan Svetko, Štefan Ďurkovič, Barna Kissling)
Foto: Štefan Petráš, TASR

Vnitřní strana obálky (pravá):

Interiér Legiobanky, 1923 (architekt Josef Gočár)
Foto: *Josef Gočár. Wirth, Zdeněk, 1930*

Text © Matúš Dulla, Vladimír Šlapeta, 2023
I. vydání v českém a slovenském jazyce
© Czech Architecture Week, s. r. o.

ISBN 978-80-908986-4-6

Tři desetiletí nás dělí od vyhlášení samostatnosti České i Slovenské republiky.

Je to vhodná příležitost k ohlédnutí kam naše národy dospěly v architektuře za toto období, ale zároveň i výzvou k bilanci společné cesty od založení Československa, po skončení první světové války, která byla provázena mnoha zkouškami, ale i vzestupy korunovanými významnými realizacemi i v mezinárodním srovnání – a to jak v Čechách, tak i na Slovensku.

Tato publikace vychází jako příležitostný tisk k výstavě v Jízdárně Pražského hradu (která bude následně přenesena i na Bratislavský hrad) a prezentuje selektivní výběr staveb ilustrujících fyzickou podobu našich měst a krajiny – jak se proměnila v průběhu doby delší než jedno století – nejprve ve společném státě a následně od roku 1993 paralelně ve dvou samostatných svobodných státech. Devět kapitol zachytává období od založení společné republiky až do jejího rozdělení v lednu 1993 a tři kapitoly dokumentují architektonickou tvorbu ve dvou samostatných státech.

Období konce Velké války do tragických březnových dnů roku 1939, kdy náš společný stát poprvé zanikl, ilustruje nádech, vzestup a vynikající architektonické výsledky ve všech částech republiky, které reprezentují sebevědomí, hospodářskou sílu a kulturní úroveň mladého státu.

Obtížné válečné období odráží nejprve omezení a posléze úplné zastavení stavební produkce, které je bohužel doprovázeno i ztrátami na životech předních architektů v Čechách i na Slovensku v důsledku holokaustu a pronásledování za odbojovou činnost.

Obnovení republiky přineslo s dvouletým hospodářským plánem soustředění zejména na bytovou výstavbu, školy, zdravotnictví a průmysl v návaznosti na ideje meziválečné avantgardy. Tato krátká perioda pak byla vystřídána indoktrinovaným socialistickým realismem, ale také úsilím o obnovu významných historických památek.

Od úspěchu československého pavilonu na světové výstavě Expo Brusel 1958 bylo možno zaznamenat postupnou snahu o návrat dialogu se světovým vývojem, což kulminovalo v době Pražského jara 1968. K obzvláště významnému posunu došlo nejen v českých zemích, ale zejména i na Slovensku, kde se prosadila generace absolventů z dobře rozvíjející Slovenské vysoké školy technické v Bratislavě.

Doba normalizace je charakterizována úsilím architektů v obou částech republiky vyspořádat se s omezeními monopolní stavební výroby a snahou držet krok s mezinárodním vývojem. 80. léta pak přinesla intenzivní dialog mezi alternativními skupinami českých a slovenských architektů, které předznamenalý politický vývoj, který vyústil v Sametové revoluci v listopadu 1989.

Posledním symbolickým akcentem dlouhé společné cesty našich dvou národů v architektuře byl československý pavilon na světové výstavě Expo Sevilla 1992 navržený v libereckém ateliéru SIAL pražským rodákem Martinem Němcem a Jánem Stemplem, rodákem ze slovenské Spišské Soboty.

Poslední část publikace prezentuje mozaiku prací vzniklých v posledním čtvrtstoletí, které charakterizuje příklon k produkci v systému svobodného tržního hospodářství se všemi přednostmi i úskalími, které ho provází. Kvalitativní posun je však zřetelný v obou republikách a ilustruje i důležitou skutečnost, že se profesi architekta vrátil statut svobodného povolání, v němž tvůrci přebírají plnou zodpovědnost za výsledky svých aktivit a ovlivňují estetiku a kulturu našeho životního prostředí.

Vznik výstavy a publikace vznikla ve velmi krátkém období a jejich realizace by nebyla možná bez porozumění a podpory mnoha českých a slovenských státních institucí, krajů, měst, vysokých škol, galerií, muzeí i architektonických kanceláří a v neposlední řadě i Správě Pražského hradu, kterým tímto vyjadřujeme náš upřímný dík.

Vladimír Šlapeta, Matúš Dulla

„Doba se rozlomila.
Za námi zůstává starý čas,
odsouzený k zpráchnivění
v knihovnách, a před námi
jiskří nový den.“
— Devětsil

1918 – 1925

„Cítil som, že som sa
stal moderným, trebárs
tradicionalne nálady
spali mi v podvedomí,
kým som sa vyslobodil.“
— Artur Szalatnai

„Jest to prostý zjev dobré a krásné holandské cihly,
který změnil a srazil vzmáhající se aristokratičnost,
chrámově ponurou náladovost a obřadnou
vznešenost, božskou povýšenost a výlučnost,
do kterých měla býti zatažena mladá architektura.
Není již vnitřní příčiny k dějinné zdobivosti,
není také podstatné nutnosti zvláštního a ostrého
odlišování se obytných budov navzájem.“
— Josef Chochol

Krematorium

→ Pardubice, Pod Břízkami

→ 50.0195, 15.7769

→ Pavel Janák

→ 1919 projekt, realizace 1921–1923

V roce 1919 vyhlásilo město Pardubice první soutěž na krematorium, z níž mezi 95 projekty vybrala porota (s účastí Josefa Gočára a Ladislava Machoně) návrh Pavla Janáka (1892-1956) v duchu dozrívajícího kubismu. Janák poté přepracoval svůj návrh jako manifest národního slohu, rondokubismu. Čtvercové jádro stavby s vnějším ochozem, kolumbárium a otevřenými arkádami rytmicky rozpohyboval elementy inspirovanými florentskou renesancí a také Peterem Behrensem (krematorium v Hagenu). Sochy světloňošů vytvořil Karel Lenhart, malířskou dekoraci síně, jejíž strop pokryly žluté hvězdy na modrém podkladu evokující splynutí duše zemřelého s vesmírem, provedl František Kysela. Po období kubismu a rondokubismu, který vyvrcholil touto stavbou, se Pavel Janák přiklonil k holandskému civilismu režné cihly, později k funkcionalismu a nakonec se profiloval v oblasti rekonstrukcí, zvláště pak v roli nástupce Josipa Plečnika na Pražském hradě, ale také úpravou náměstí v Českých Budějovicích.

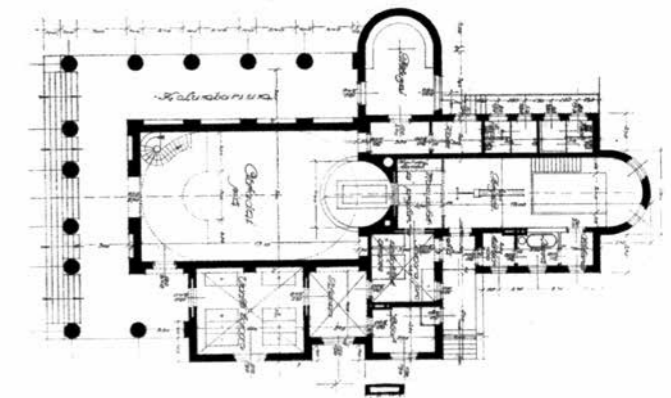

Krematorium

- Nymburk, Areál hřbitova v ul. Lipová
- 50.1823, 15.02511
- Bedřich Feuerstein, spolupráce Bohumil Sláma
- 1919 projekt, 1921–1924 realizace

Stavba krematoria v Nymburku souvisí s vlnou podporující pohřby žehem po první světové válce. Bedřich Feuerstein (1892–1936) zde využil své znalosti klasicistního dědictví, s nímž se seznámil na svých cestách do Petrohradu, Německa a dlouhodobém pobytu v Paříži. Zvláště silný vliv na něho měl racionalismus Étienne-Louise Boulléeho a Claude Nicolase Ledoux. Monumentální koncept vstupního sloupořadí spojil s elementárně čistým puristickým pojednáním objemů a tím vytvořil jednu z prvních moderních staveb osvobozených od dekorativismu národního slohu. Feuerstein tímto počinem oslovil mladou generaci Devětsilu, a to nejen architekty, ale díky své rozsáhlé tvorbě v oblasti scénografie také divadelníky.

Ortodoxná synagóga

→ Bratislava, Heydukova 11 a 13

→ 48.1469, 17.1122

→ Artur Szalatnai

→ 1922 súťaž, 1923 projekt, 1926 realizácia

Návrh na bratislavskú ortodoxnú synagógu vypracoval Artur Szalatnai pravdepodobne na základe víťazstva v súťaži. Ulicu, na ktorej stavba stojí, vtedy ešte len začínali budovať a určená bola len výška budúcej zástavby. Architekt postavil monumentálnu klasicizujúcu budovu tak, že do uličného priečelia umiestnil bočnú stenu hlavného priestoru, zatiaľ čo vstup dal do prejazdu. Musel totiž zachovať orientáciu na východ, a tak vchod nemohol navrhnuť priamo z ulice. Po stranách vstupného vestibulu vedú dve schodiská, ktorými sa vychádza na ženské galérie. Priečelie tvorí sedem mohutných hranolových pilierov s jednoduchými hlavicami. Pri pozornejšom pohľade vidieť, že kamenné bloky stredného piliera sa trochu posunuli, vraj pri zemetrasení. Okná v stene za piliermi i v zadnom krídle majú abstraktnú kamennú treláž. Synagóga, čo sa týka architektonického výrazu, patrí medzi najlepšie tých čias, keď už síce využíva jednoduchosť moderny, ale ešte dokáže navodiť tajomnú orientálnu atmosféru. Na pilieri vpravo od vstupu do podjazdu nájdete aj meno architekta a rok vzniku stavby podľa židovského letopočtu 5 684.

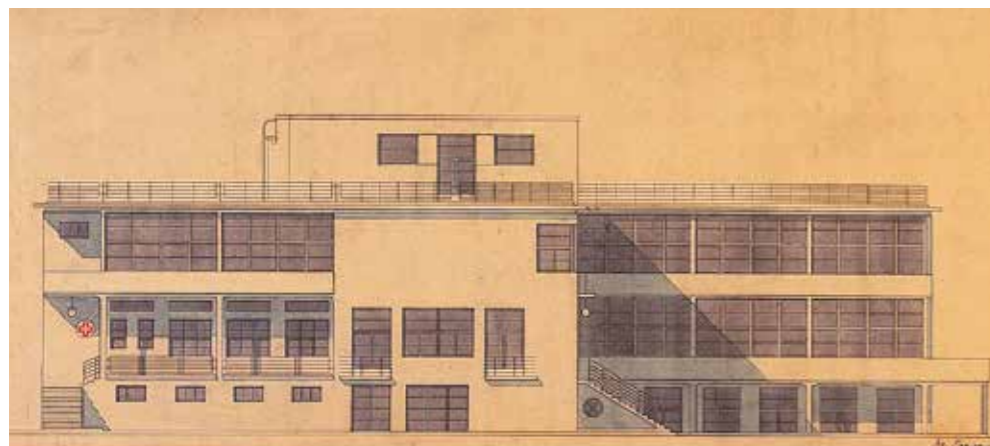

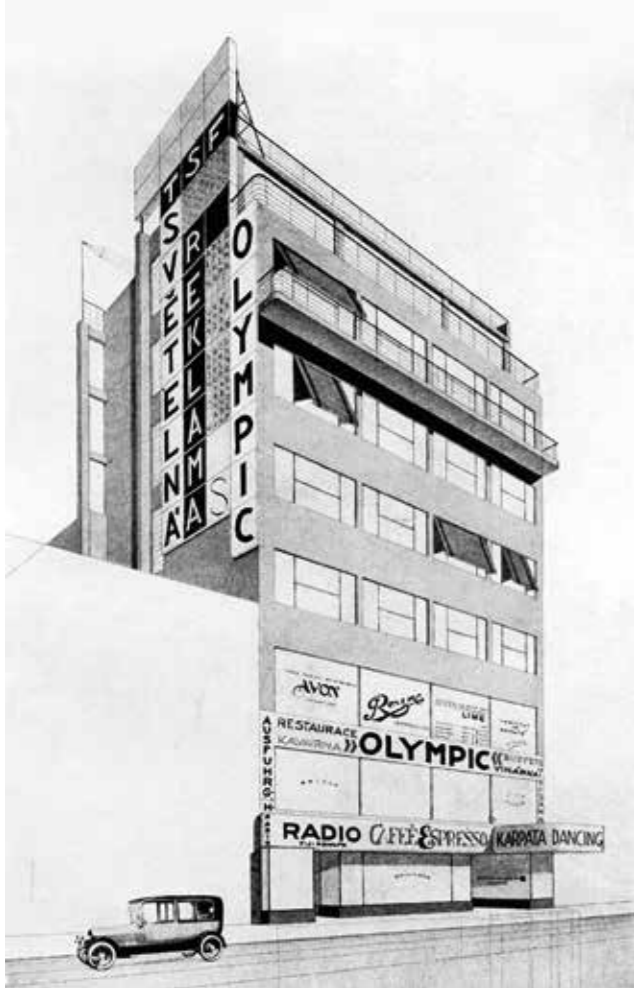
Dětský pavilon nemocnice Mukačevo

- Podkarpatská Rus
- 48.4352, 22.7290
- Jaroslav Fragner
- 1922–1923 projekt, 1925–1928 realizace

Podkarpatská Rus byla připojena k Československé republice na základě smlouvy v Saint-Germain-en-Laye 10. září 1919. Strategií nově vzniklé republiky se staly rozsáhlé investice do oblasti infrastruktury v celém regionu. Její součástí se stala i stavba nového kojeneckého pavilonu nemocnice v Mukačevu. Projekt vypracoval mladý, ještě nedostudovaný architekt Jaroslav Fragner (1898–1967), který ho koncipoval pod vlivem Le-Corbusiera a Bauhausu v duchu konstruktivismu s respektem k funkčním požadavkům. Tím se silně odlišuje od předešlé etapy kubismu a národního slohu. Projekt byl vystaven v září 1923 na první mezinárodní výstavě nové architektury na Bauhausu ve Výmaru a následně uveřejněn v Gropiově knize „Die Internationale Architektur“. Tato stavba stojí v počátcích Fragnerovy tvorby a je významným příkladem práce skupiny Devětsilu v rané fázi.

Palác Olympic

- Praha, Spálená
- 50.0808, 14.4198
- Jaromír Krejcar
- 1923 projekt, 1925–1928 realizace

Jedná se o jeden z prvních funkcionalisticky koncipovaných obchodních paláců v historickém centru Prahy. Šestipatrové těleso s ustoupenou nástavbou sedmého patra zaplňuje proluku ve Spálené ulici a obchodní pasáž propojuje dům s palácem Aventin. V suterénu byla umístěna vinárna a kino, v patrech administrativní provozy. Průčelí je rytmizováno čtyřmi osami horizontálních oken. Perspektiva radikálního návrhu s reklamou na boční štítové stěně nesoucí nápis TSF signalizovala technologický progres doby spojený s počátkem vysílání a zároveň reflektovala i název Seifertovy první básnické sbírky „Na vlnách TSF“. Rozestavěný palác se dočkal pozornosti například ze strany ruského básníka Vladimíra Majakovského, který stavbu ještě během realizace navštívil. Prosazení takto moderní stavby stálo Jaromíra Krejcara mnoho úsilí, a tak byl dům dokončen až v roce 1928.

Umelecká beseda slovenská

- Bratislava, Dostojevského rad 2
- 48.1410, 17.1174
- Alois Balán, Jiří Grossmann
- 1924 súťaž, 1924–1925 projekt, 1926 realizácia

Krátko po vzniku Československa založili v Bratislave v roku 1921 spolok Umelecká beseda slovenská, združujúci výtvarných umelcov sympatizujúcich s novou republikou, ktorý v roku 1924 vypísal súťaž na projekt svojej budovy. Zvítazili mladí českí architekti Alois Balán a Jiří Grossmann, pôsobiaci v Bratislave, s návrhom veľkej výstavnej siene na obrazy a menšej na sochy. Do suterénu budovy situovali hospodárske priestory, archív, sklady a malú zasadaciu miestnosť. Na poschodie navrhli klubové priestory s reštauráciou a terasou. Na budove dobre vidieť zápas nového funkcionalistického prístupu s tradičnými riešeniami. Hlavná sála má konštrukciu z jednoduchých ocelobetónových rámov a zasklenú strechu továrenského vzhľadu, zatiaľ čo napríklad vstupná hala má ešte tradičný mohutný kazetový strop. Hlavné tehlové priečelie pripomína modernú holandskú architektúru, ktorá vtedy inšpirovala československých architektov. Budova sa podobá Domu umění v Ostrave od Františka Fialu a Vladimíra Wallenfelsa, ktorý vznikol v rovnakom čase a takisto ho otvorili v roku 1926.

Tylovo gymnázium

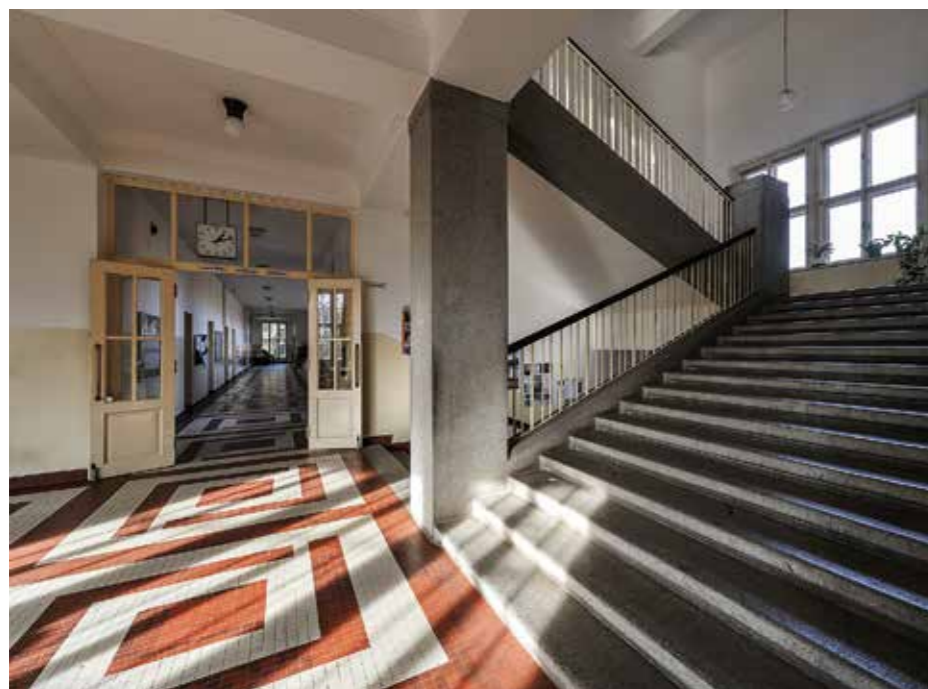
→ Hradec Králové, Tylovo nábřeží

→ 50.2089, 15.8254

→ Josef Gočár

→ 1924 projekt, realizace 1925–1927

V roce 1923 po smrti Jana Kotěry převzal Josef Gočár (1880–1945) pozici hlavního poradce primátora Františka Ulrycha pro architekturu v Hradci Králové. Komplex škol s Tylovým gymnáziem lemující nábřeží Labe byl významnou součástí Gočárova regulačního plánu. Vytváří jednotný komplex v duchu holandského civilismu architektury režné cihly. Vstup je akcentován schodištěm mezi dvěma křídly, jemuž vévodí majestát pylonu se sochou „Vítěze“ od Jana Štursy, jenž na příchozí shlíží z výše šesti metrů. Nábřežní průčelí dekoruje státní znak s českým lvem navržený Otto Gutfreundem. Tato plastická výzdoba připomíná Gočárův Československý pavilon na mezinárodní výstavě dekorativního umění v Paříži 1925. Na gymnázium navazoval bílý objekt mateřské školy nazývaný „Parník“ a dostavba dalších škol, která pokračovala v Gočárově duchu až do poválečného období.

Mohyla generála Milana Rastislava Štefánika

→ Brezová pod Bradlom, Bradlo

→ 48.6814, 17.5636

→ Dušan Jurkovič, spolupráca Jan Pacl, František Krupka,
František Faulhammer

→ 1919–1926 projekt, 1927–1928 realizácia

„Myšlienka hrobu M. R. Štefánika je mojím vlastným prejavom lásky a úcty k velikej a svetlej pamiatke na naše spoločné styky v detstve,“ napísal architekt Dušan Jurkovič v knihe, ktorú v roku 1929 zostavil o mohyle na Bradle. Jurkovič organizoval aj samotný obrad pohrebu M. R. Štefánika. Majstrovské pochopenie ducha krajiny preukázal architekt už počas prvej svetovej vojny, keď navrhol tri desiatky vojnových cintorínov v poľskej Haliči. Na nich už vidieť to, čo zavrášil na mohyle – centrálnu kompozíciu, stupňovanie hmôt, jednoduchosť tvarov i archaicky nadčasové naladenie. Mohylu, kde s generálom pochovali aj talianskych letcov Giotta Mancinelliho Scottiho, Umberta Merliniho a Gabriele Aggiustiho, ktorí zahynuli spolu s ním, postavili z bieleho travertínu zo Spišských Vlách. Spotrebovali ho takmer 194 vagónov. Mohyla sa rozkladá na vrchole pôvodne holého kopca a v centre má tumbu so štyrmi pylónmi. Napriek tomu, že ju vybudovali pre mimoriadnu osobnosť, ktorá sa v ankete v roku 2019 stala najväčším Slovákom, nie je namyslene exkluzívna, ale prostá a pritom vnútorne bohatá.

Slovenské národné múzeum

→ Bratislava, Vajanského nábrežie 2

→ 48.1402, 17.1130

→ Milan Michal Harminc

→ 1924 súťaž, 1928 realizácia

Súťaže na Zemedelské múzeum (dnes Slovenské národné múzeum) sa zúčastnilo viacero významných pražských architektov: tradicionalista Bohumil Hübschman, purista Vít Obrtel či modernista Otakar Novotný. Návrh múzea s podobnými dekoráciami, aké má pražský palác Adria, predložil Pavel Janák. Napokon však projekt a realizáciu v klasickom duchu získal M. M. Harminc, ktorý sa „českej“ súťaže ani nezúčastnil. Na priečeliach trojpodlažnej symetrickej budovy navrhol sedemnást dórske polstĺpov siahajúcich cez tri poschodia a vstupné priečelie ukončené antickým tympanónom. Pôvodne v ňom bol reliéf oráča s koňom. Bombardovanie bratislavskej Apolky však tympanón i celú strechu zničilo a reliéf už neobnovili. Nad vstupom sa nachádzajú aj ďalšie sochy a výjavy od slováckeho sochára Frantu Úprku. Budova múzea dodnes patrí medzi najlepšie tradicionalistické architektonické diela. Dlholetý Harminc (1869–1964), ktorý podobne ako Jurkovič nemal architektonické vzdelanie a bol „iba“ staviteľom, sa pružne prispôbil moderným trendom a do rozsiahleho radu jeho diel vrátane stovky kostolov pribudlo viacero pozoruhodných funkcionalistických stavieb, medzi nimi ako prvý bratislavský evanjelický kostol (1931).

„Farebná fasáda, bohato zdobená oblúčikovým dekorom, zaujala i tunajších českých architektov tak, že sa dali na čas úplne ovplyvniť týmto smerom, ktorý zdanlivo sľuboval byť čiste našim československým.“

— Alois Balán

„Tvoření mělo svá období vývojová, ale všechna ta období prožívali jsme opravdově a vášnivě a nelze z nich ničeho odvolat. Tak postupně vznikla u nás řada architektonických děl, vyrostla z našich poměrů, z naší půdy a z našeho ducha, domácí tvořivou prací, kterou jsme si sami vědomě řídili a co nejpoctivěji chtěli předpovídat.“

— Pavel Janák

1925 – 1930

„Vecnosť, ktorú v rámci dnešnej tvorby sledujeme, nám krok za krokom dokazuje myšlienkový pochod – vytvárať prvky (či už ide o dvere, osvetľovacie telesá, podlahy, steny, nábytok alebo samotný dom), ktoré by na každého pôsobili rovnako vecne, prakticky a samozrejme aj esteticky.“

— Friedrich Weinwurm

„Architekturu čekají stále nové a nové otázky, které nejsou zodpovězeny jen konstrukcí. Sám obracím se víc a víc k sociálněkulturním úkolům a problémům.“

— Pavel Janák

Budova S.V.U. Mánes

→ Praha, Slovanský ostrov

→ 50.0775, 14.4139

→ Otakar Novotný

→ 1923 projekt, 1927–1930 realizace

Stavbou spolkové budovy Mánesa vyvrcholilo dlouhodobé úsilí o vlastní výstavní budovu. Dlouholetý předseda spolku Otakar Novotný (1880–1959) se zabýval návrhem na území bývalých Šítkovských mlýnů už od roku 1923, původně v rondo-kubistickém stylu. Spolek definitivně získal pozemek až v roce 1927 a v následujícím roce začala stavba už ve funkcionalistickém duchu, která byla dokončena na podzim 1930. Budova obsahovala výstavní prostory, restauraci, kavárnu, klub, administrativní místnosti a kuželnu s terasou. Vytváří elegantní bílou horizontální podnož novoměstské vodární věže s výhledem na Národní divadlo a Žofín. Stavba sehrála významnou roli v bohatém kulturním životě prestižního pražského uměleckého spolku, který se – oproti ostatním sdružením – udržel dlouho, ale nakonec byl i on v roce 1956 zrušen komunistickým režimem.

Obchodní dům Baťa a Lindtův dům

→ Praha, Václavské náměstí

→ 50.0838, 14.4237

→ Ludvík Kysela

→ Lindtův dům 1924–1926, Obchodní dům Baťa 1928–1930

Lindtův dům byl prvním konstruktivistickým obchodním domem s proskleným představeným průčelím a ateliérovou nadstavbou v nejvyšším patře postaveným na Václavském náměstí. V parteru budovy se nachází obchodní pasáž, sál s galerií je umístěn do suterénu a patra patří obchodním místnostem. Pasáž v přízemí má stále původní zlatené zámečnické detaily a mozaiku dlažby. V sousedství postavil Ludvík Kysela (1883–1960) krátce nato v koordinaci se stavební kanceláří firmy Baťa obchodní dům, na jehož interiéru se podílel i Josef Gočár. Tím vznikl komplex dvou velmi raně moderních prosklených obchodních budov na Václavském náměstí. Kysela byl vedle toho i autorem obchodního domu s pasáží Alfa v téže frontě Václavského náměstí a také pojišťovny Praha na Příkopech.

Veletřní palác

- Praha, Dukelských hrdinů
- 50.1018, 14.4326
- Oldřich Tyl, Josef Fuchs
- 1924 projekt, 1925–28 realizace

Po vyzvané soutěži v roce 1924 zadala společnost Pražské vzorkové veletrhy definitivní projekt dvojici Oldřich Tyl (1884–1939) a Josef Fuchs (1894–1979). Jednalo se tehdy o jednu z největších staveb svého druhu. Z původního konceptu dvou symetrických bloků byla postavena pouze první etapa. Palác obsahuje velkou a malou dvoranu. Impresivní prostor malé dvorany lemovaný galeriemi prochází přes celou výšku budovy. Kromě severního zakončení bloku je celý obvod lemován pásovými okny, které mu propůjčují moderní charakter. Le Corbusier stavbu při své návštěvě v říjnu 1928 na jednu stranu obdivoval, avšak z jeho úst zaznívala taktéž jistá slova kritiky: „Je to zajímavá stavba, ale není to ještě architektura.“ Postrádal u ní rampy namísto tradičních schodišť. V srpnu 1974 palác vyhořel a od 80. let byl rekonstruován pro účely moderní sbírky Národní galerie.

Učňovské školy (v súčasnosti rektorát Slovenskej technickej univerzity)

→ Bratislava, Vazovova 5, Dostojevského rad 2

→ 48.1546, 17.1174

→ Alois Balán, Jiří Grossmann

→ 1925 súťaž, 1928–1937 projekt, 1928–1937 realizácia

Pre bratislavskú Učňovskú pokračovaciu školu navrhli architekti novú veľkú budovu na Vazovovej ulici, kde už skôr podľa ich návrhu postavili dom s historizujúcim priečelím. Aj ich víťazný súťažný návrh mal ešte tradičné architektonické črty, napríklad monumentálne lizény. Do realizácie však už išiel upravený a zmodernizovaný projekt, funkcionalisticky bez ozdôb a s priemyselne vyzerajúcimi pásovými oknami, hoci jeho hlavné priečelie je tiež ešte klasicky súmerné. Zadné krídla museli už prispôbiť obmedzeniam pozemku a navrhli ich asymetrické. Pozoruhodná na objekte je skutočnosť, že v ňom pôsobila Škola umeleckých remesiel založená v roku 1928 podľa vzoru slávneho nemeckého Bauhausu. V budove dnes sídli rektorát Slovenskej technickej univerzity. Českí architekti Alois Balán a Jiří Grossmann zanechali na Slovensku ešte niekoľko významných stavieb, na ktorých badať ich postupný príklon k funkcionalistickej architektúre: budova železničného riaditeľstva (1924–1927) v strede Bratislavy je ešte tradične monumentálna, ale susedná Okresná sociálna poisťovňa na Bezručovej (1932–1939), nedávno obnovená ako bytový dom s poliklinikou, je už koncipovaná moderne, s elegantným oblým nárožím na stĺpoch.

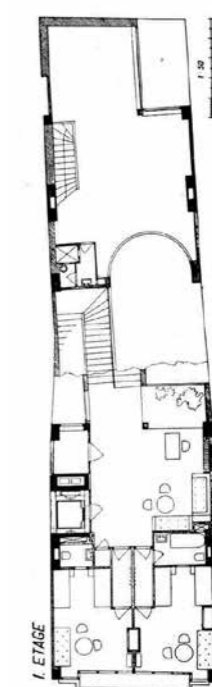

Hotel Avion

- Brno, Česká
- 49.1966, 16.6059
- Bohuslav Fuchs
- 1926–1927 projekt, 1927–1928 realizace

Na úzké parcele v centru historického města s uliční frontou 8,35 metru a hloubkou 34 metrů se Bohuslav Fuchs (1895–1972) úspěšně vypořádal s funkčními požadavky hotelu, jehož vnitřní prostor komponoval s velkorysým konceptem Loošovského prostorového plánu. Nabízí tak impozantní průhled celým tělem kavárenské haly z galerie ve čtvrtém podlaží až ke vstupu. Účinek tohoto prostoru byl znásoben horním osvětlením skleněnými tvárniciemi mezi žebry stropu kavárenské haly, bočním přisvětlením i použitím zrcadlových ploch, evokujících iluzi většího prostoru. Originální atmosféru tohoto interiéru doplňoval nábytek firmy THONET, speciálně navržená osvětlovadla, mramorové stoly či aerodynamický zaoblený nástup schodiště v prvním patře. Provoz hotelu Avion byl spuštěn u příležitosti otevření výstaviště a dodnes představuje jednu z nejvýznamnějších mezinárodně publikovaných staveb brněnského funkcionalismu.

Elektrické podniky

→ Praha, Bubenská

→ 50.0984, 14.4366

→ Adolf Benš, Josef Kříž

→ 1926 projekt, 1930–1935 realizace

Zakázka byla zadána mladým architektům na základě vítězství v užší soutěži, které se zúčastnili Antonín Ausobský, Alois Dryák a Josef Chochol. Předností vítězného návrhu byla urbanistická kompozice situující hlavní osu paláce prodloužením osy kostela sv. Antonína. Ve střední převýšené části je umístěn vstup a hlavní otevřené schodiště s velkorysou halou přes pět podlaží prosvětlenou stropem. Na střední blok navazují křídla se správními provozy. Téměř celý obvod pozemku lemuje dvojpodlažní podnož, v jejíž zadní části se třemi dvory je umístěna poliklinika. V nejvyšším patře středního bloku jsou reprezentační prostory, na jejichž výzdobě se podílel Zdeněk Pešánek. V těchto prostorách byla uspořádána slavnostní recepce při mezinárodním kongresu architektů v září 1935 za účasti Augusta Pereta a mnoha dalších osobností evropské architektury. Projektové práce byly rozděleny tak, že čelní polovinu navrhoval Adolf Benš (1894–1982) a zadní část s poliklinikou Josef Kříž (1895–1988). Realizace se protáhla kvůli problémům se spodní vodou. Jedná se o vynikající příklad administrativní budovy meziválečného období.

Kostel sv. Václava

- Praha, náměstí Svatopluka Čecha
- 50.0695, 14.4593
- Josef Gočár
- 1927–1928 projekt, 1928–1930 realizace

Návrh vyšel z dvoufázové soutěže, v níž převažoval plečnickovský koncept s pěti oltáři v čele. Oproti tradiční orientaci na východ Josef Gočár (1880-1945) prosadil kompozici proti svahu s oltáři a presbyteriem na sever a stupňovitým řešením střechy zajistil optimální osvětlení interiéru. Střední loď je vyvýšena a má mírně sbíhavý tvar, který vyúsťuje do polokruhové prosklené apsidy. V bočních stěnách střední lodi je uschována mostová železobetonová konstrukce. Tím je dosažena elegance vnitřního prostoru bez opory sloupů. V čele snížených bočních lodí jsou situovány po obou stranách oltáře. Gočár přiznal svažité terén pozemku i v interiéru, kde vnitřní prostor výškově graduje v několika úrovních od vstupního portiku až k oltáři. Hlavní oltář zdobí socha Ukřižovaného od Čeňka Vosmíka, vitráž svatého Václava v apsidě Josefa Kaplického, Bedřich Stefan vytvořil sochu svatého Václava na věži a další sochařskou výzdobu opatřili Karel Pokorný, Josef Kubiček, a Damjan Pešan. Nejbližším Gočárovým spolupracovníkem na projektu byl Alois Wachsmann. Vršovický kostel sv. Václava je vynikajícím příkladem sakrální architektury funkcionalistické epochy.

Internát a menza Lanfranconi

(dnes Fakulta telesnej výchovy
a športu UK Bratislava)

→ Nábřežie armádneho generála L. Svobodu 9

→ 48.1442, 17.0784

→ Klement Šilinger

→ 1927 návrh 1. etapy, 1931 návrh 2. etapy,

1928–1929 realizácia 1. etapy, 1932–1933 realizácia 2. etapy

Pre novozriadenú Univerzitu Komenského postavili tento internát ako prvý svojho druhu na Slovensku. Tvoria ho dva objekty: ubytovací a spoločenský. Šilinger ich navrhol tak veľkoryso, že neskôr tam mohli umiestniť fakultu telovýchovy a športu aj s jej internátom. Koncom päťdesiatych rokov pristavali k budove podľa projektu Ivana Matušíka plaváreň a okolo vybudovali rozsiahle športoviská. Ubytovacia časť je päťpodlažná, mierne zalomená, s izbami smerom na juh k Dunaju. So spoločenskou časťou, kde je aj jedáleň, študovne a telocvičňa, ju spája dvojpodlažná hospodársko-komunikačná časť. Na prepojení je unikátne oválne schodisko, ktoré zvonku vidno ako samostatný valec. Architekt rád vkladal do svojich stavieb stĺporadia a nájdete ich aj tu. Jedno stojí hneď pri vstupe do budovy. Kombinácia omietaných a tehlových priečelí pripomína staré anglické univerzity, ale komplex je už jednou z prvých realizácií modernej architektúry na Slovensku. Práve tu sa Šilinger odvrátil od rondokubizmu, ktorého stopy vidieť v Bratislave ešte na budove Anatomického ústavu tej istej univerzity (projekt z roku 1925), a priklonil sa k funkcionalizmu.

Kochovo sanatórium

→ Bratislava, Partizánska 27

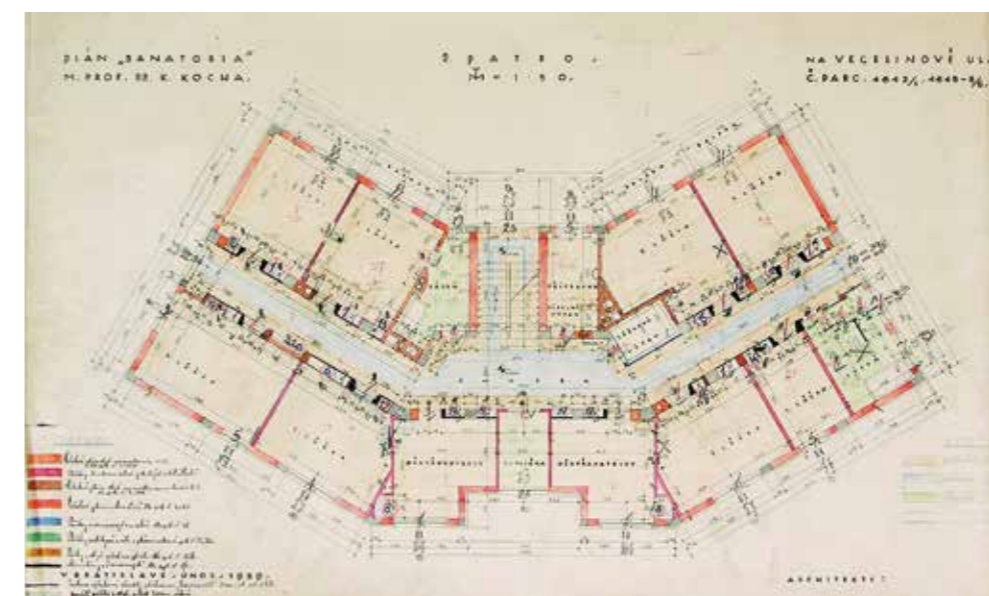
→ 48.1465, 17.0949

→ Dušan Jurkovič, Jindřich Merganc, spolupráca Otmar Klimeš

→ 1928 projekt, 1929–1930 realizácia

Malé ženské sanatórium postavené pre profesora Karla Kocha vo vilovej štvrti nad Bratislavou predstavuje jednu z neskorých stavieb Dušana Jurkoviča. Nesie sa v kultivovanom funkcionalistickom poňatí, na ktorom sa asi rovnako ako Jurkovič podpísal aj jeho spolupracovník Jindřich Merganc. Sanatórium má štyri poschodia a pôvodne v ňom bolo 36 lôžok, operačná sála, ordinácia a kaplnka. Pôdorysne má tvar roztvoreného písmena V, a harmonicky sa tak včleňuje do okolitej drobnejšej vilovej zástavby. Záhradu s bohatým súborom drevín dal za budovou Koch zriadiť Jozefovi Mišákovi, ktorý založil aj arborétum v Tesárskych Mlyňanoch. Skeletová budova s tehlovou výplňou je obložená keramickými obkladačkami so zdôraznenou horizontálnou škárou. Pri poslednej obnove a zateplení väčšinu z nich nahradili kópiami. Objekt je dispozične trojtraktový so strednou chodbou, zadné izby majú balkóny do záhrady. Sanatórium, na tie časy veľmi dobre vybavené, považovali za najmodernejšie v republike. Jurkovič pre Kocha navrhol aj vilu, ktorá mala stáť vedľa sanatória, ale nakoniec ju nepostavili.

V roku 2011 sanatórium obnovili, pristavali k nemu nový blok s operačnou sálou a dodnes slúži svojmu pôvodnému účelu ako malá gynekologicko-pôrodnická nemocnica.

Finančný palác (dnes banka)

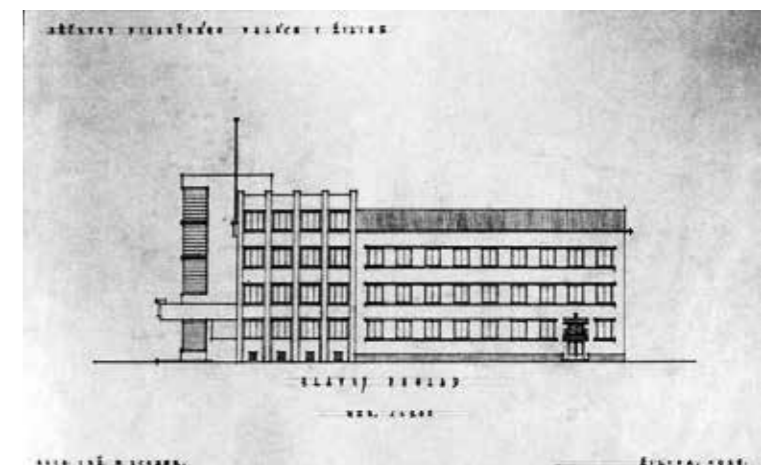
→ Žilina, Hodžova 11

→ 49.2250, 18.7384

→ Michal Maximilián Scheer

→ 1928 súťaž, 1928–1930 projekt, 1930–1931 realizácia,
1949 nadstavba, 1998 prestavba

Budova finančných úradov stojí na zužujúcej sa rohovej parcele a jej pôdorys pozostáva z dvoch krídel tesne sledujúcich uličnú čiaru. Dominantu objektu tvorí polvalcové presklené schodisko situované na nároží. Pripomína realizácie ruských konstruktivistov. Pôvodne štvorpodlažnú budovu neskôr nadstavali o jedno podlažie. V objekte sú kancelárske priestory rozvrhnuté dispozične veľmi racionálne tak, že obe krídla majú jednoduchú dvoj- dokonca niekde iba jednotraktovú dispozíciu. Stavba patrí k najlepším dielam M. M. Scheera (1902–2000), absolventa architektúry nemeckej brnianskej techniky (1925). Architekt pôsobil v Žiline a zanechal v nej celý rad svižných funkcionalistických stavieb. Pred holocaustom sa zachránil v Ružomberku, kde projektoval budovy papierní. Po vojne pracoval v Nitre a navrhol tam prvé časti vysoko oceňovaného sídliska Chrenová s bytovými domami s pôdorysom v tvare písmena Y.

Mestská sporiteľňa

- Bratislava, Námestie SNP 18
- 48.1440, 17.1132
- Juraj Tvarožek
- 1929 projekt, 1930–1931 realizácia

Keby sme mali nájsť vo svojej dobe najrevolučnejšiu slovenskú modernú funkcionalistickú budovu, bola by ňou určite Mestská sporiteľňa v Bratislave. Dodnes pôsobí v prostredí budov, čo ju obklopujú, sviežo a novátorsky, hoci už prešla niekoľkými prestavbami (podľa projektov Jána Bahnu v roku 1999 a Mateja Sieberta a Romana Talaša v roku 2017). V súčasnosti v nej sídli Slovenská sporiteľňa. Juraj Tvarožek (1887–1966) nebol architektom, v roku 1908 pracoval v Prahe u Aloisa Dryáka, potom u M. M. Harminca v Budapešti, a stavebnú skúšku zložil, až keď sa ako československý legionár vrátil cez USA do novej vlasti. Dobře vnímal nové aj moderné. Pôvodné tradičnejšie riešenie sa preto rozhodol zmeniť a navrhol odvážnu sklenú zavesenú fasádu. Nepochybne ho k tomu posmelil jeho brat Tomáš, ktorý si u neho ako riaditeľ Mestskej sporiteľne objednal projekt. Budova stojí na nároží a vedie cez ňu pasáž. Na poschodí boli kancelárie a vkladová hala so sklobetónovou podlahou prepúšťajúcou svetlo do pasáže. Hore sa nachádzali kancelárie aj byty. Dobová tlač pri opise novostavby konštatovala: „budúcnosť patrí funkcionalizmu“.

Liečebný dom Machnáč

→ Trenčianske Teplice, Ľ. Štúra 8

→ 48.9078, 18.1736

→ Jaromír Krejcar

→ 1929 súťaž, 1930 projekt, 1930–1932 realizácia

Budova liečebného domu Nemocenskej poisťovne súkromných úradníkov patrí medzi vrcholné diela funkcionalistickej architektúry Československa a je nepochybne najlepšou z dochovaných stavieb pražského architekta Jaromíra Krejcara. Konštrukčne oceľobetónový skelet sa skladá z vyššej ubytovacej časti a z predsunutého nižšieho bloku so vstupom, reštauráciou a kaviarňou. Lôžková časť je dvojtraktová so šiestimi podlažiami. Izby majú balkóny podobné balkónom na slávnej funkcionalistickej budove Bauhaus, ktorá vznikla o tri roky skôr. Zvláštnosťou sú voľne stojace nosné stĺpy v chodbovej časti, na vyšších podlažiach subtílnějšíe, lebo sú menej zaťažené. Na západnej obvodovej stene sa tiahnu výrazné pásové okná. Spoločensko-stravovacia časť má zaoblené nárožia a celosklené steny. Riešenie dvojposteľových izieb je dôsledne účelné a hygienické. Karel Teige videl v Machnáči predobraz komunistických kolektívnych domov budúcnosti. V skutočnosti objekt, pôvodne určený iba na letnú prevádzku, je už dlho opustený a zlyhali všetky doterajšie pokusy o jeho záchranu, hoci nepochybne ide o najlepšie funkcionalistické dielo na Slovensku.

„Sjezd levých architektů zabýval se ve svých jednáních všemi naléhavými úkoly architektonické práce, otázkou bytovou, vědeckými metodami v architektuře, industrializací stavebnictví, školením a hospodářským postavením architekta, a zjistil, že jejich důsledné řešení naráží na nepřekonatelné překážky v sociální struktuře a hospodářských možnostech kapitalismu.“

— Rezoluce o socialistické architektuře

„Každý člověk má právo aspoň na střechnu nad hlavou, to núti moderných tvorcov hľadať takú formálnu reč a stavebné prvky, ktoré budú pre každého rovnako užitočné a estetické.“

— Friedrich Weinwurm

1930 — 1938

„V minulosti vyjadrovalo stavebné umenie sentimentálnu, esteticky dekoratívnu myšlienku. Stavba bola degradovaná na nositeľ a mŕtvych okrásľujúcich foriem, namiesto toho, aby bola homogénnym organizmom hmôt, na ktorých je presne viditeľné vnútorné rozvrhnutie.“

— Michal M. Scheer

„Je zcela správné míti střechu nad hlavou, ale krásnější je míti hlavu nad střechou.“

— Vít Obrtel

Osada na Babě

→ Praha – Dejvice

→ 50.1146, 14.3846

→ Pavel Janák a další

→ 1928 projekt, 1930–1934 realizace

Po vzoru výstavy Werkbundu „Byt“ ve Stuttgartu 1927 usiloval i Svaz československého díla o uskutečnění podobné akce v Praze, která by přiblížila širší veřejnosti představu o moderním bydlení. Pavel Janák (1882–1956) navrhl regulaci výstavní osady na Babě, jejíž jméno je odvozeno od romantické ruiny z 19. století v jejím sousedství. Obsahuje 32 rodinných domů, případně domů s ateliéry osazených na šachovnicovém principu tak, aby si nestínily ve výhledu. Výstava probíhala od září do listopadu 1932 a bylo na ní prezentováno 20 domů v hrubé stavbě. 15 tisíc návštěvníků se tak mohlo seznámit s technologiemi moderní architektury. Na rozdíl od Stuttgartu a dalších podobných výstav (Vratislav, Curych, Vídeň) nebyla investorem městská stavební společnost, nýbrž soukromí stavebníci – příslušníci kulturní střední vrstvy. Domy nebyly stavěny jako manifesty, ale vznikly na základě dialogů architektů – členů Svazu československého díla (Oldřich Starý, Ladislav Žák, jediná ženská zástupkyně Hana Kučerová-Záveská, Vojtěch Kerhart, František Kerhart, Josef Fuchs, František Kavalír, Evžen Linhart, Zdeněk Blažek, Ladislav Machoň, Josef Gočár, bratři Fišerové, jediný zahraniční architekt Mart Stam aj.) a soukromých stavebníků. K nim patřily známé osobnosti – designer Ladislav Sutnar, architekt Pavel Janák, ředitel Národního divadla Stanislav Mojžíš-Lom, ředitel UMPRUM Karel Herain, malíř Cyril Bouda nebo spisovatel Václav Řezáč. Výsledkem pozitivních ohlasů výstavy byla rozsáhlá výstavba moderně koncipovaných rodinných domů po celé republice.

Všeobecný penzijní ústav

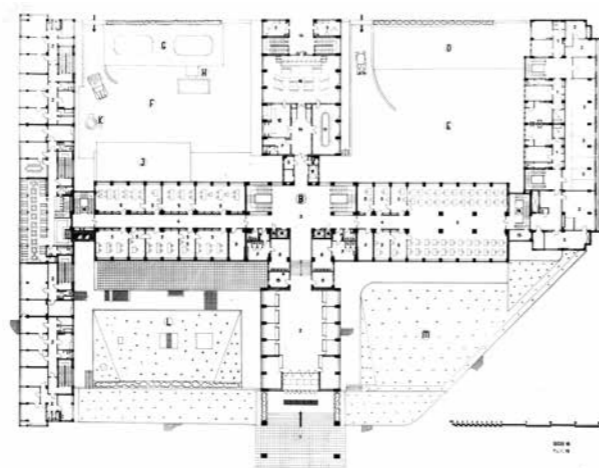
→ Praha, náměstí Winstona Churchilla

→ 50.0850, 14.4421

→ Josef Havlíček, Karel Honzík

→ 1929 projekt, 1929–1934 realizace

Všeobecný penzijní ústav vypsala v červnu 1929 vyzvanou soutěž na svou novou správní ústřední budovu na pozemku bývalé žižkovské plynárny. Mladí architekti Josef Havlíček (1899–1961) a Karel Honzík (1900–1966) jako jediní nerespektovali regulační podmínku blokové zástavby a navrhli jedenácti patrový komplex ve tvaru kříže, v němž rezonovala Le Corbusierova idea volné zástavby v zeleni. Původní projekt počítal s ocelovým skeletem, nakonec však byla stavba provedena v jeho železobetonové variantě. V nižších křídlech, podél Seifertovy ulice a v čele Rajske zahrady, jsou umístěny byty zaměstnanců. Komplex obsahuje přibližně 700 kanceláří s vestavěnými skříněmi a je vybaven klimatizací. Plášť stavby je opatřen keramickým obkladem RAKO. Jde o nejvýznamnější demonstraci Le Corbusierova konceptu přestavby měst a nejčastěji mezinárodně publikovanou stavbou meziválečného Československa. Oba autoři absolvovali studium na ČVUT, a následně Josef Havlíček ještě na AVU u Josefa Gočára.

Budova Živnostenské banky (dnešní ústřední budova ČNB)

- Praha, Na Příkopě
- 50.0866, 14.4285
- František Roith
- 1929–34 projekt 1935–1942 realizace

Na konci 20. let vypsal Živnostenská banka užší soutěž na své nové sídlo na místě zbořeného hotelu Modrá hvězda, původní budovy Živnobanky od Osvalda Polívky a hotelu Černý kůň. Ačkoliv nejvyšší cenu získal Josef Gočár, bylo rozhodnuto zadat finální projekt Františku Roithovi (1876–1942), který byl autorem i řady dalších významných budov (ministerstva financí a zemědělství, městské knihovny, bývalé eskontní banky – dnes Komerční banka na Václavském náměstí). Roithův návrh reprezentoval velkorysý koncept monumentalizujícího funkcionalismu vycházejícího z tradic jeho učitele Otto Wagnera (Poštovní spořitelna ve Vídni). Vstupní část se schodištěm vytváří vertikální akcent nároží ulice Na Příkopě a je na atice zakončen sousoším Světlonoše od Antonína Poppa z roku 1898 přeneseného z původní Živnostenské banky. Budova je propojena velkorysou pasáží, kterou zdobí valená klenba s bývalou Plodinovou burzou na Senovážném náměstí.

Kolonádový most

→ Piešťany, Winterova 72

→ 48.5881, 17.8398

→ Emil Belluš

→ 1930–1933 projekt, 1931–1933 realizácia

Piešťanský most, nazývaný aj kolonádový, je európsky ojedinelá funkcionalistická stavba; aj jej autor Emil Belluš ju mal zo svojich diel najradšej. Most spája mesto s ostrovom, na ktorom sa nachádzajú liečivé pramene. Postavili ho ako promenádu pre kúpeľných pacientov, ktorí sa po ňom mohli dostať do centra mesta. Promenádu mosta kryje po celej dĺžke konzolovo vysunuté prestrešenie. Dnes je už aj časť pôvodne určená automobily vyhradená pre peších. Stredom mosta vedie dlhá presklená stena, na jej koncoch sú malé, tiež presklené predajne, čo nedávno obnovili a vrátili im elegantnú transparentnosť. Belluš by mal určite radosť, on sám totiž nazýval most skleným. Návštevníkov z mesta víta socha barlolámača od bratislavského sochára Roberta Kühmayera. Barlolámač sa ako symbol nakoniec dostal i do mestského znaku. Nad ním sa tiahne latinský nápis z básne zo 17. storočia oslavujúci piešťanské kúpele. Z opačnej strany je citát zo sv. Matúša: *Surge et ambula* – Vstaň a choď. Most mal byť pôvodne napojený na nábrežné stĺporadia, preto sa dodnes nazýva kolonádový, ale tie napokon nepostavili.

Roškotovo divadlo

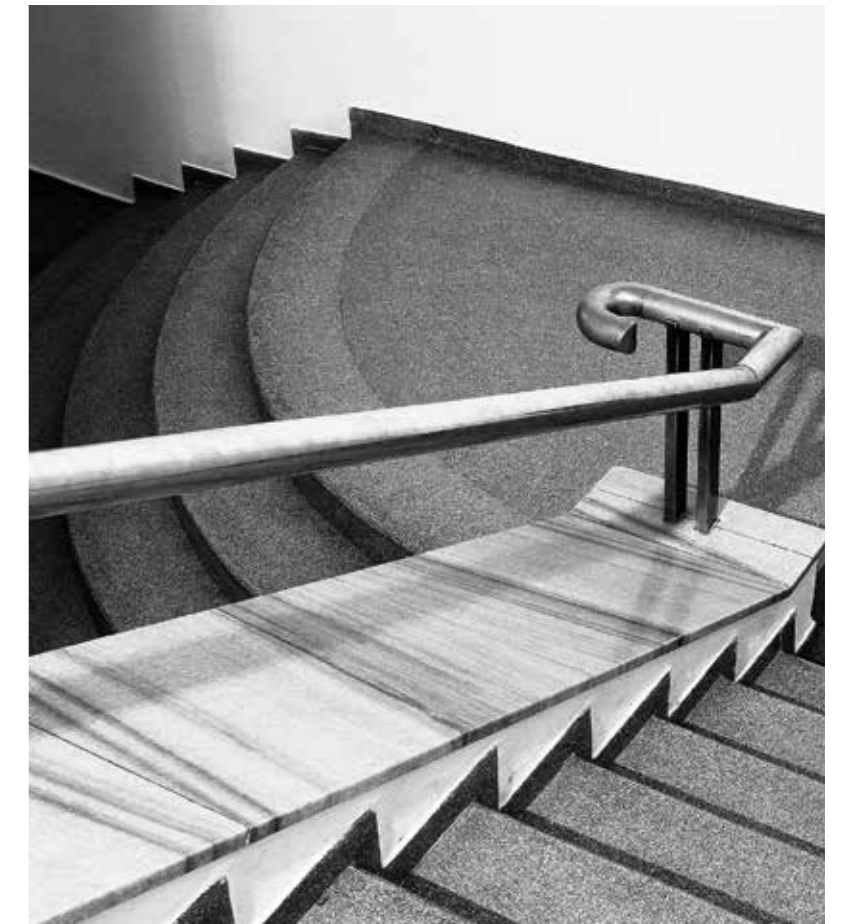
→ Ústí nad Orlicí, Husova

→ 49.9750, 16.3919

→ Kamil Roškot

→ 1930–1934 projekt, 1934–1936 realizace

Ve vyzvané soutěži porota, v níž zasedali Josef Gočár, Antonín Ausobský a významný historik, shodou náhod taktéž místní rodák Václav Cibulka, vybrala k realizaci návrh Kamila Roškota (1886–1945). Ten v průběhu první poloviny 30. let návrh přepracoval až do výsledné podoby. Projekt originálně využívá terénu a zasazuje objem divadla osou příčně proti svahu. Protáhlými horizontálními galeriemi propojuje architekt jevištní část s korpusem amfiteátru, čímž propůjčuje stavbě čistou, elegantní a zároveň i monumentální formu. Roškotovo divadlo lze považovat za nejvýznamnější divadelní stavbu meziválečného Československa.

Francouzské školy

- Praha, Bílá
- 50.1053, 14.3872
- Jan Gillar
- 1931 projekt, 1931–1934 realizace

Z dvoufázové soutěže byl vybrán k realizaci projekt mladého architekta Jana Gillara (1904–1967), absolventa školy Josefa Gočára. Ten byl inspirován tvorbou Hannese Meyera, kterého s Karlem Teigem navštívil v Bauhausu a ideou „školy na volném vzduchu“ (Johannes Duiker). Vytvořil volnou kompozici školy s propojenými pavilony a jasným členěním základních funkcí – mateřská škola, učebny prvního stupně, monoblok vyšších tříd, speciálních učeben, ředitelny, sborovny a pavilonu s tělocvičnou a aulou. Učebny prvního stupně mají osvětlení z obou stran a mají terasy k výuce v plenéru. Střecha monobloku byla využívána jako promenoár během přestávek. Celý komplex je velmi dobře zakomponován do svažitého terénu se zahradní úpravou navrženou Otokarem Fierlingerem. Tento komplex je jednou z nejvýznamnějších funkcionalistických školních budov v evropském měřítku.

Obytný súbor Unitas

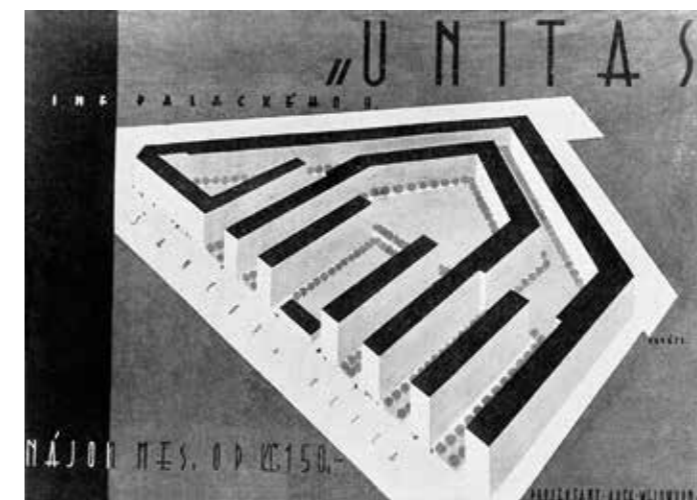
→ Bratislava, Šancová 21–63

→ 48.1583, 17.1229

→ Friedrich Weinwurm, Ignác Vécsei

→ 1931 projekt, 1931–1932 realizácia

Strohý rad pavlačových domov s malými bytmi postavilo sociálno-demokratické družstvo Unitas. Dobová tlač o tom písala ako o „mohutnom experimente sociologickom“. Pozostáva zo siedmich objektov v riadkovej zástavbe, so strohým vzhľadom a priznanou nosnou kostrou na fasáde. Byty sú prístupné zo severne orientovanej pavlače; spolu je tam 240 malých jednoizbových a na konci pavlačí ešte 50 dvojizbových bytov. Architekti pôvodne navrhli do bytov aj nábytok z ocelových rúrok, zostalo však pri individuálnom vybavení. V čase vzniku predstavoval komplex výnimočný príklad funkcionalistických princípov bývania na Slovensku, porovnateľný s viacerými pražskými dielami tohto druhu. Friedrich Weinwurm (1885–1942?) bol kľúčovou osobnosťou architektúry na Slovensku s hlboko ľavicovým presvedčením a stroho puristickým výtvarným prejavom. Po štúdiách v Drážďanoch a Berlíne pôsobil v Bratislave, kde navrhol rad prísne funkcionálne koncipovaných stavieb. Po protižidovských represióch tragicky zahynul asi v roku 1942 na neznámom mieste, zatiaľ čo jeho partner Ignác Vécsei zahynul neskôr v koncentračnom tábore.

Letiště Praha-Ruzyně

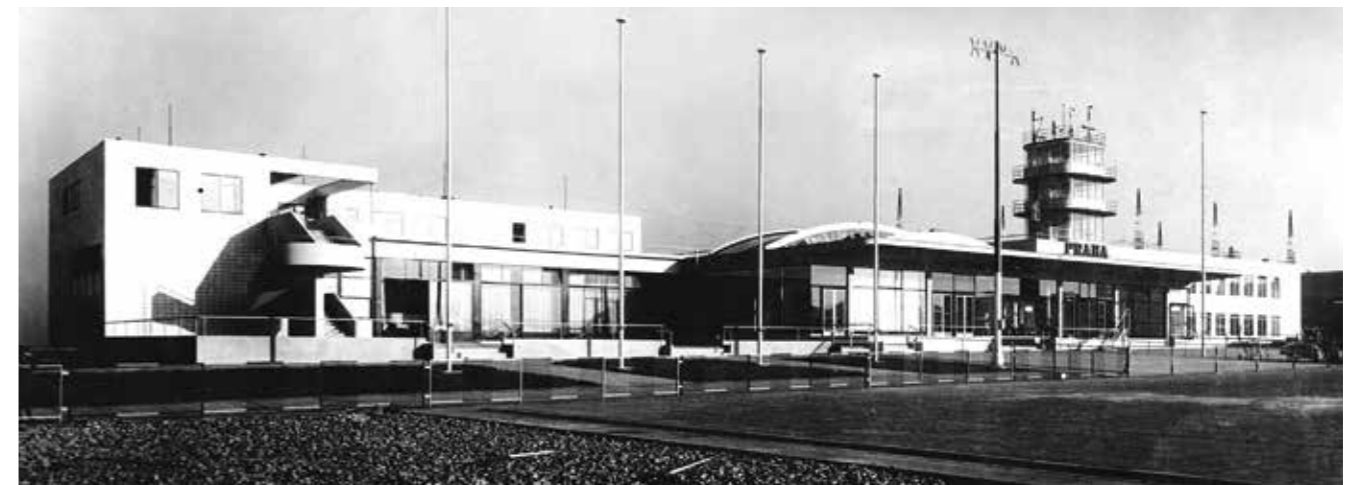
→ Praha – Ruzyně

→ 50.1078, 14.2670

→ Adolf Benš, spolupráce Bohumil Sláma, Eduard Hnilička,
Ferdinand Hruška, Vojtěch Kerhart a Kamil Roškot

→ 1931 projekt, 1933–1937 realizace

Na základě soutěže v roce 1931 byl Adolf Benš (1894–1982) pověřen návrhem odbavovací budovy, Kamil Roškot (1886–1945) urbanistickým plánem a projektem vrátnice a dvojdomu ředitelů, Vojtěch Kerhart (1892–1978) domů pilotů a dílen a Bohumil Sláma, Eduard Hnilička a Ferdinand Hruška hangáry. Adolf Benš navrhl protáhlý blok s prosklenou navigační věží jako jeden z prvních moderních letištních terminálů. Letiště bylo slavnostně otevřeno 5. dubna 1937 v 9 hodin příletem letadla z Piešťan, za hodinu pak startoval první mezinárodní let ve směru Drážďany – Berlín. V roce 1937 vypravilo letiště 40.000 cestujících. Střední odbavovací část je kryta valenou klenbou, ze které vybíhají severním a jižním směrem dvoutraktová křídla. V severním lze nalézt restauraci s terasami propojenými vřetenovým schodištěm a prezidentský salonek. Křídlo druhé je využíváno správou letiště a meteorologickou službou. Akcentem stavby je 20metrová prosklená věž pro řízení letového provozu. Jižní křídlo na počátku okupace Adolf Benš doplnil ještě přístavbou v příčném směru.

Liečebný ústav

→ Vyšné Hágy 1, Vysoké Tatry

→ 49.1186, 20.1245

→ František Albert Libra, Jiří Kan

→ 1932 projekt, 1934–1938 realizácia

Na riešenie problémov s liečbou tuberkulózy vypísala pražská Ústredná sociálna poisťovňa v roku 1932 veľkú architektonickú súťaž na Masarykovo sanatórium v tatranských Vyšných Hágoch. Zo 46 zúčastnených získali najvyššie ceny tri návrhy – od architektov Františka Alberta Libru a Jiřího Kana v spolupráci s MUDr. Svatoplukom Basařom, od dvojice František Čermák a Gustav Paul a návrh architektky Augusty Müllerovej. Rozsiahlym projektom sanatória vo Vysokých Tatrách pre 500 pacientov nakoniec poverili F. A. Libru a J. Kana. Do nadmorskej výšky 1 100 m architekti navrhli areál symetrickej kompozície pozostávajúci z trinástich budov, citlivo zasadených do horskej panorámy. Dominantou sa stal hlavný horizontálny dvojtraktový deväťpodlažný objekt dlhý 270 m s terasami na južnej strane. Po stranách v budovách na svahu sa nachádzajú byty zamestnancov, ktorlňa a rôzne ďalšie servisné funkcie. Prísne funkcionalisticky riešený komplex zrealizovali v danom čase na najvyššej technologickej a hygienickej úrovni. František A. Libra, absolvent ČVUT a člen Klubu architektov, svojimi stavbami (záhradné mestá, sporiteľne, školy, administratívne budovy, továrne) ovplyvňoval medzivojnovú i vojnovú architektonickú debatu. Vynikal tiež v hre na violončelo a bol autorom znaku Autoklubu ČSR. Jiří Kan sa narodil v Rige a študoval u Hansa Poelziga vo Vroclave. Po prichode do Prahy sa stal významným Librovým spolupracovníkom, najmä pri realizáciách pražských sociálnych bytov a sanatória vo Vyšných Hágoch. V roku 1942 ho uväznili v terezínskom gete a odtiaľ v roku 1944 transportovali do Osvienčimu, kde zahynul.

Obytný súbor Nová doba

→ Vajnorská cesta 50–96

→ 48.1652, 17.1352

→ Friedrich Weinwurm, Ignác Vécsei

→ 1. etapa 1932, 2. etapa 1936, 3. etapa 1941 projekt;

1. etapa 1932–1933, 2. etapa 1936, 3. etapa 1941–1942 realizácia

Súbor postavilo Stavebné družstvo súkromných zamestnancov a robotníkov ako príspevok k riešeniu ťaživej bytovej núdze. Novátorský je nielen tým, že rieši otázku sociálneho bývania, ale aj využitím pokrokových konštrukčných a dispozičných princípov. Ocelový skelet prvého bloku použili na takej veľkej stavbe na Slovensku po prvý raz. V druhej polovici tridsiatych rokov však už bola oceľ drahšia a druhé dva bloky dostali kostru oceľobetónovú. V každom z troch štvorposchodových blokov navrhli architekti 162 bytov piatich rôznych typov, s nevelkou plochou od 35 do 57 m². Vyznačovali sa však pomerne vysokým štandardom: všetky mali ústredné kúrenie, teplú vodu a priamo osvetlené miestnosti. Zvonku sú bloky zložené z prostých bielych kvádrov členených iba pravidelnými oknami. Zámerne strohý vzhľad je odrazom Weinwurmovho asketického chápania architektúry ako odrazu racionálneho ducha doby.

Palác Merkur

- Praha, Revoluční třída
- 50.0924, 14.4273
- Jaroslav Fragner
- 1934 projekt, 1935–1936 realizace

Z vyzvané soutěže na palác pojišťovny Merkur, které se mimo jiné zúčastnili i Kamil Roškot a dvojice František Čermák spolu s Gustavem Paulem, vyšel vítězně návrh Jaroslava Fragnera (1898–1967). Autor komponoval budovu jako záhlaví tehdejšího řetězového Eliščina mostu. Blok je navržen ekonomicky okolo tří dvorů. Prostory do třetího patra zaujímala pojišťovna, další podlaží byla věnována bydlení. Fragner tu úspěšně propojil klasické principy architektury s funkcionalistickým obsahem a vynikajícím způsobem zakončil Revoluční třídu v místě nově regulovaného nábřeží řeky Vltavy. Budova je provedena z železobetonového skeletu a obložena mramorem, který ve vyšších patrech střídá železnobrodská žula. V čele budovy směrem k Vltavě byla umístěna kavárna, v níž v 50. letech uváděl jazzovou vlnu Karel Krautgartner, pod jehož vedením zde také začínala profesionální dráha Karla Gotta. V době pražského jara zde sídlil studentský klub a později nástupiště ČSA s odjezdem autobusů na letiště.

Kúpalisko Zelená žaba

→ Trenčianske Teplice, 17. novembra 15

→ 48.9094, 18.1806

→ Bohuslav Fuchs

→ 1935–1937 projekt, 1936–1937 realizácia

Termálne kúpalisko predstavuje bravúrne sformovanú zrelú funkcionalistickú architektúru s citlivým vzťahom k okolitej prírode a patrí k najlepším dielam brnianskeho architekta Bohuslava Fuchsa. Stojí na južnom svahu vrchu Grófovec a termálna voda sa doň čerpala z údolia. Najprv postavili hlavné prevádzkové priestory – vstup, reštauráciu, šatne a bazén dlhý 33,3 metrov –, neskôr pribudla kolkáreň a napokon kruhový detský bazén. Architekt tu obohatil dovtedy dosť strohý svet funkcionalistických foriem a vytvoril dielo funkcionálne prehľadné, organicky tvarované a majstrovsky harmonizujúce s okolitým terénom. Ide o jedno z najlepších diel neskorého funkcionalizmu v Československu a pre samého architekta to bola jedna z jeho najmilších stavieb. Keď v roku 2000 praskol bazén, kúpalisko dlho chátralo, obnovili ho až v roku 2018. Podľa projektu Bohuslava Fuchsa (1895–1972) postavili na Slovensku aj zopár ďalších diel, napríklad zotavovňu Morava v Tatranskej Lomnici alebo bytový dom v Bratislave. Bohuslav Fuchs bol aj autorom urbanistických plánov viacerých miest.

Dům Zemské banky (Skleněný palác)

- Praha, náměstí Svobody
- 50.1013, 14.3992
- Richard F. Podzemný
- 1936 projekt, 1936–1937 realizace

Na základě vítězné soutěže vznikl luxusní obytný dům vytvářející čelo náměstí Svobody. Vstup je organizován z elegantního vestibulu uprostřed hlavního průčelí. Z něho se v parteru rozvíjí prosvětlený koridor, ve kterém je řazeno 5 schodišťových sekcí s výtahy. Dům obsahuje celkem 61 bytů ve velikosti od čtyřpokojových až po garsoniéry. Půdorysy bytů jsou navrženy tak, že vnitřní haly mají přímé osvětlení a provětrání. Průčelí obložené keramickým obkladem střídá pásová okna se zimními zahradami a lodžemi. V suterénu jsou podzemní garáže a střešní terasa slouží jako sluneční lázně. Byty byly vytápěny podlahovým systémem (Crittall) a vybaveny elektrickými kuchyněmi. Vestibul zdobí reliéfy Jana Laudy, socha klečící ženy s dítětem od Bedřicha Stefana a prosklené průčelí z leptaného skla Jana Baucha. Dům Zemské banky si udržuje svoje nepopiratelné místo mezi nejvýznamnějšími luxusními bytovými domy 30. let. Richard F. Podzemný (1907–1987) patřil k nejvýznamnějším žákům a spolupracovníkům Pavla Janáka, který se zapsal do historie i poválečnými stavbami (plovárna v Podolí, poliklinika Břevnov a společně s Antonínem Tenzerem první etapa nemocnice Motol).

Československá národní banka (teraz Generálna prokuratúra)

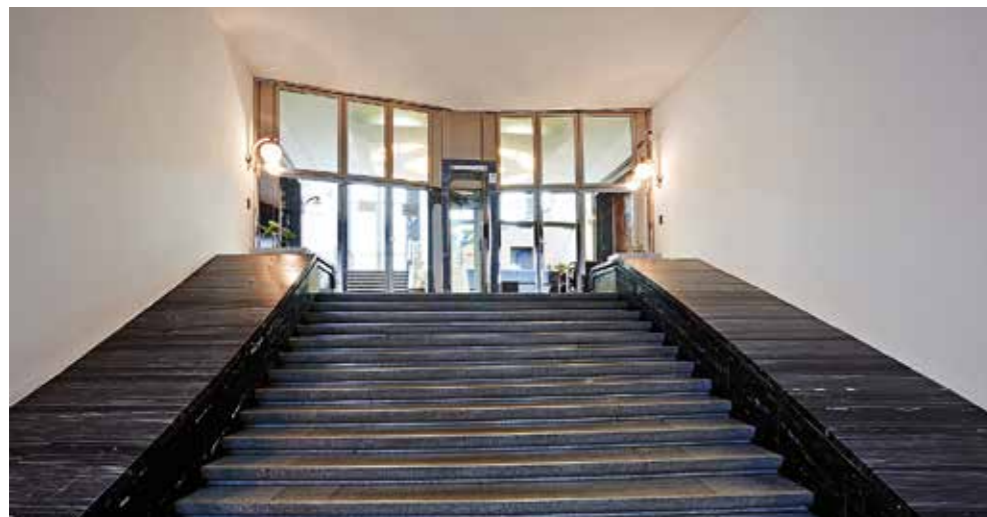
→ Bratislava, Štúrova 2

→ 48.1435, 17.1128

→ Emil Belluš

→ 1936 súťaž, 1936–1937 projekt, 1937–1938 realizácia

Československá národní banka vypísala súťaž na svoju bratislavskú pobočku, ktorú napriek účasti viacerých vynikajúcich pražských architektov vyhral v Bratislave pôsobiaci Slovak Emil Belluš. Budova, ktorá sa krátko po dokončení stala Slovenskou národnou bankou, je jednou z najlepších Bellušových stavieb a zároveň i dôkazom jeho schopnosti citlivo reagovať na aktuálne zmeny. Koncom tridsiatych rokov totiž architektúra už nehýrila vyláňenou subtilnosťou a vrátila sa jej schopnosť vyhovieť požiadavkám na monumentalitu a výtvarnosť. Travertínový obklad budovy majstrovsky prechádza z hrubého opracovania v parteri do hladkých kvádrov na poschodiach. Vstupné priečelie s veľkým prázdny m otvorom medzi hmotami vyšších bočných krídel pôsobí dodnes magicky. Mala tam stáť socha gréckeho boha Herma, patróna obchodníkov, ale aj zlodějov – Belluš totiž vždy pamätal na výtvarné dotvorenia svojich diel. Socha sa na miesto však nikdy nedostala. Keď pre dnešnú Slovenskú národnú banku postavili v roku 2002 v Bratislave novú budovu, nasťahovala sa do objektu Generálna prokuratúra.

Administrativní budova firmy Baťa č. 21

→ Zlín, třída Tomáše Bati

→ 49.2231, 17.6584

→ Vladimír Karfík

→ 1936 projekt, 1937–1938 realizace

Administrativní budova firmy Baťa č. 21 se stala centrálou Baťova obuvnického impéria a dominantou města Zlína. V té době nejvyšší budova v Československu (77,5 metru) má nosnou železobetonovou konstrukci se sloupy o kruhovém půdorysu s rozponem 6,15 × 6,15 metrů, obvodový plášť tvoří dvojité ocelová okna a obložená cihelná vyzdívka. Architekt Vladimír Karfík (1901–1996) zde uplatnil řadu nových technologií a poprvé u nás aplikoval princip velkoprostorových kanceláří s několika pohyblivými prosklenými příčkami. Součástí budovy byl také velký výtah 6 × 6 metrů koncipovaný jako pojízdná kancelář Jana A. Bati. Tato moderní stavba naplněná dynamickou činností ukončovala úspěšnou meziválečnou éru a stala se symbolem prosperity celého koncernu. S výškou odpovídající šestnácti patřům držela tato stavba ve své době prvenství nejvyšší administrativní budovy v rámci střední Evropy.

„Funkcionalismu svým způsobem
zrazoval architekturu tím, že do ní vnášel
nearchitektonická témata a motivy.“

— Petr Pelčák

„Urbanisti majú jednotný náhľad
v tom, že odteraz musí sa
stavebník podrobiť vôli celku
a že jednotlivec musí stavať tak,
ako si to žiada vopred vypracovaný
plán. Prvou podmienkou
pre úspešné uskutočňovanie
takejto plánovitej výstavby miest
je poslušnosť a dobrá vôľa.“

— Slovenský staviteľ

1938 — 1945

„Rovná strecha, modernita –
viac než často vypomstí sa.“

— Slovenský staviteľ

Obchodní dům Bílá labuť

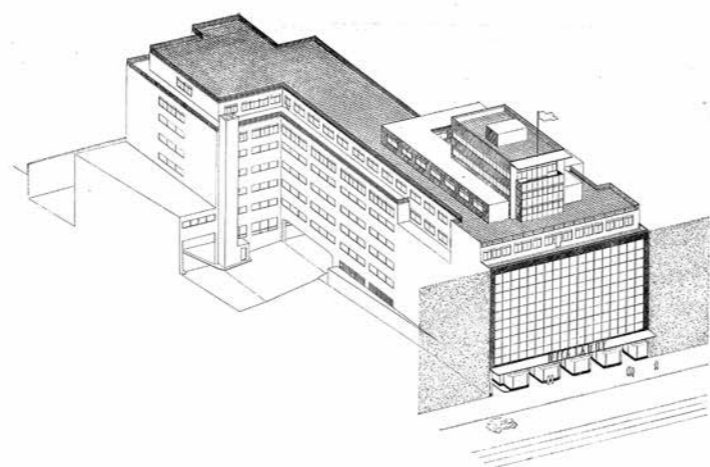
→ Praha, Na Poříčí

→ 50.0901, 14.4339

→ Josef Kittrich, Josef Hrubý, interiér Jan Gillar

→ 1937 projekt, 1938–1939 realizace

Realizace nejvýznamnějšího obchodního domu řetězce Brouk a Babka byla zadána na základě vyzvané soutěže. Stavba disponovala akurátně řešenými prostory pro skladování zboží, zázemí personálu, administrativní sekci a v neposlední řadě i pro samotný prodej a styk se zákazníky. Dům byl opatřen prvním pojízdným schodištěm v Československu spojujícím přízemí s patrem a skupinou šesti rychlovýtahů. Železobetonový skelet s krakorcovitým vyložení do ulice umožnil řešit hlavní průčelí jako velkorysou skleněnou plochu o velikosti 18 x 33 m tvořenou rastroem tabulí z vrstveného skla Termolux. Průčelí dalo vzniknout reklamní ploše tvořené výbojkami a neonovými trubnicemi. Na vrcholu stavby byla umístěna pětimetrová svítící otáčivá labuť. Návštěvník byl „vtahován“ ke vstupu do obchodního domu krytým prostorem s řadou prosklených výkladů s rámy z nerezavé oceli. Stavba byla vybavena veškerým tehdejším technologickým vybavením – topením Crittall, pneumatickou pokladnou, signalizací, klimatizací, skluzem odpadu ze všech pater přímo na dvůr a tímto jejich výčet zdaleka nekončí. Bílá labuť měla kapacitu pět set zaměstnanců a návštěvnost mnohdy atakovala až 30 tisíc zákazníků denně. Byl to tehdy největší obchodní dům v rámci Československé republiky, otevřený 17. 3. 1939 – dva dny po začátku německé okupace. Josef Kittrich (1901–1968) se stal v roce 1948 profesorem ČVUT, Josef Hrubý (1906–1988) postavil Dům módy a později se stal členem týmu Cubr-Hrubý-Pokorný.

Nemocnice v Kyjově

→ Kyjov, Strážovská

→ 49.0097, 17.1122

→ Bedřich Rozehnal

→ 1938–1942 projekt, 1940–1943 a 1947–1948 realizace

Poté co Bedřich Rozehnal (1902–1984) realizoval stavbu Domu Útěchy v Brně a komplex nemocnice v Novém Městě na Moravě, získal naprostou důvěru Moravskoslezské zemské správy a byl pověřen koncipováním projektu řady dalších nemocnic na jižní a střední Moravě (Kroměříž, Dačice, Hodonín). Největší z nich byla právě ta Kyjovská, jejíž návrh se uskutečnil v duchu pavilonového systému, kde se všechny části objektu volně rozprostíraly na rozsáhlém pozemku podél Strážovské ulice. Výstavbu nezastavil ani začátek války, protože okupační správa zohlednila potřeby německé armády, když po dokončení chirurgického pavilonu od roku 1943 sloužil jako lazaret jednotek SS. Další pavilony pak byly realizovány od roku 1946. Jde o největší uskutečněný nemocniční areál Bedřicha Rozehnal.

Vila Alstern

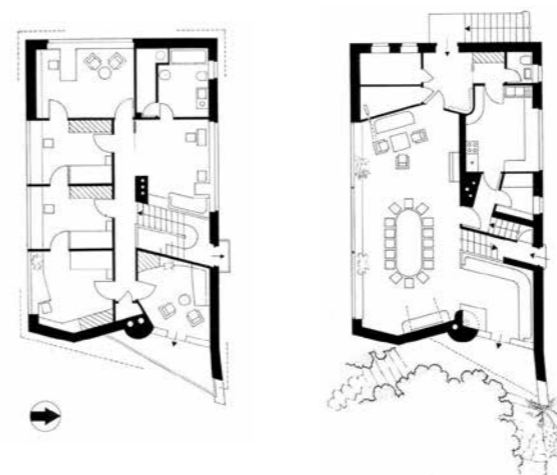
→ Frýdland nad Ostravicí, Harcovská

→ 49.5832, 18.3637

→ Lubomír a Čestmír Šlapetové

→ 1939–1940 projekt, 1940 realizace

Tvorba Lubomíra (1908-1983) a Čestmíra (1908-1999) Šlapetových od počátků 30. let začínala standardizovanými rodinnými domy s originálními půdorysy. Následně přecházela k dynamičtějším projevům prozrazujícím školení na Vratislavské akademii u profesorů Hanse Scharouna a Adolfa Radinga (vila Dr. Kremera v Hlučíně, vila Dr. Lisky na Slezské Ostravě) a vyústila ve stavbu několika romantických vil vzniklých na počátku okupace s volnými půdorysy a s použitím přírodních materiálů dřeva a kamene. Vila pro ředitele továrny Ferrona situovaná v sousedství závodu, jehož byl Jan Alstern ředitelem, je ukázkou směřování k organické architektuře. Kompozičně v něm rezonuje vliv Le Corbusierova Maison Sextant v Les Mathes na pobřeží Atlantiku. Plastickým tvarováním průčelí s balkónem v kontrastu kamenného kyklopského zdiva krbu a dřevěné balustrády se otevírá k výhledům na Lysou horu. Tato stavba zakončila úspěšnou sérii vilových a víkendových domů tohoto ostravského a olomouckého ateliéru.

Kostol r. k.

→ Novot'

→ 49.4290, 19.2729

→ Milan Michal Harminc

→ 1939 projekt, 1941–1944 realizácia

Harminc nepatrí k priekopníkom modernej architektúry, práve naopak, bol prispôsobivým eklektikom par excellence. Začínal v čase návratov k historickým slohom, aby sa neskôr pružne prispôbil moderne a funkcionalizmu. Jeho stavby sa rozprestierajú na neuveriteľne veľkom území od Budapešti po srbský Novi Sad a od západoslovenskej Prieťže po ukrajinský Berdičev. Najsevernejšie leží pozoruhodná štvorica oravských kostolov. Patrí k nim aj kostol v Novotí, viac moderný než tradičný. Stavali ho počas druhej svetovej vojny na mieste starého dreveného kostolíka, z ktorého preniesli obraz Panny Márie a aj jej zasvätili nový kostol. Hoci ho Harminc navrhol ako typickú trojlodovú baziliku so stropom s efektným diamantovým rastrom, tradičnú inšpiráciu pretavil do moderných foriem, a vytvoril tak jedno zo svojich najpôsobivejších sakrálnych diel vôbec. Vežu architekt navrhol asymetricky bokom a nad vstup umiestnil reliéfny slovenský znak, ktorý pripomína časy neslávného Slovenského štátu. Po vojne navrhol Harminc svoj posledný kostol v bratislavskom Lamači (1941–1957), v mnohom sa podobajúci tomu novotškému. Dobré riešenie stojí za to zopakovať.

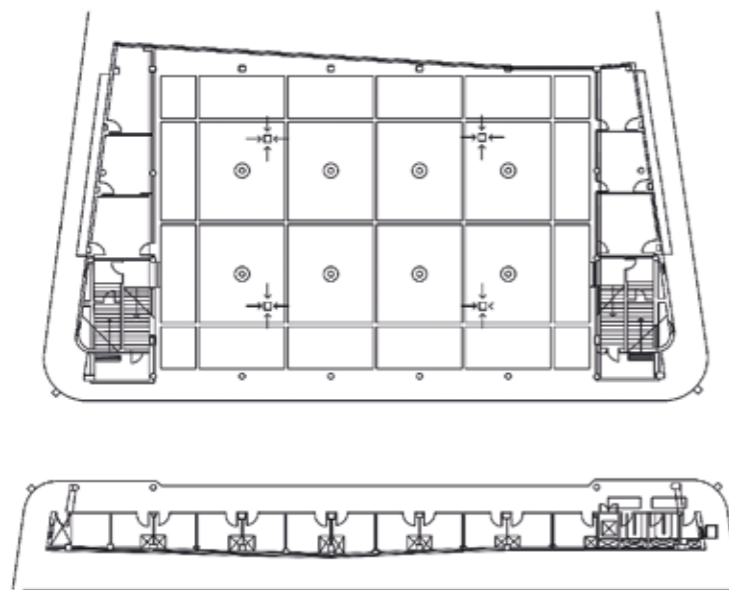

Mestská tržnica

- Žilina, Horný Val 35 a Romualda Zaymusa 8
- 49.2217, 18.7399
- Mikuláš Šesták, Ferdinand Čapka
- 1939–1940 projekt, 1941 realizácia

Na okraji historického jadra Žiliny postavili počas druhej svetovej vojny tržnicu, ktorá vyplňa prieluku a pasážou spája jadro mesta s neskoršími sídliskami na južnom okraji. Ide o jednu z mála československých dobrých vojnových architektúr. Pravouhlú ľahkosť ranej moderny tu už nahradila kompaktnosť, plynulé línie a zaoblené rohy. Predajné plochy umiestnili na krytom prizemí, kde predávali zeleninu, ale aj na otvorenom poschodí, prístupnom dvoma bočnými schodiskami. Tam bol zasa predaj hydiny, mäsa a lesných plodov. Uzatváratelný pasážový priechod mal na jednej strane sériu malých obchodíkov. Budovu obložili keramickým tehlovým obkladom, veľké plochy vonkajších priečelí sú zo sklobetónu. Tržnicu v šesťdesiatych rokoch zmenili na veľkopredajňu potravín. Architekt Ferdinand Čapka (1905 Viedeň – 1987 Žilina) pochádzal z moravskej rodiny usadenej vo Viedni. Študoval vo Viedni u Petra Behrensa a do Žiliny prišiel na podnet architekta Michala M. Scheera. Po vojne sa podieľal aj na projektoch horských stavieb, napríklad hotela Boboty vo Vrátnej doline alebo horského hotela na Popradskom plese.

Hotel Vlčina

→ Frenštát pod Radhoštěm – Horečky

→ 49.5428, 18.1948

→ Bohuslav Fuchs

→ 1940 projekt, 1940–1944 realizace

Na počátku okupace v důsledku restrikcí vůči moderní architektuře, se Bohuslav Fuchs (1895–1972) vracel k romantickému pojetí horské architektury z doby svých počátků. V tomto duchu dal vzniknout například Klostrmanově chatě na Modravě či Masarykově chatě v kotěrovském stylu.

Nejvýznamnější realizací z této doby je hotel Vlčina situovaný na svahu nad městem Frenštát pod Radhoštěm. Fuchs tu demonstroval vernakulární přístup s použitím přírodních materiálů – kamene a dřeva. Tím vytvořil působivou stavbu souznící s okolní přírodou, s pečlivě vybavenými interiéry oplývajícími originální horskou atmosférou. Vnitřní prostor restaurace je vyzdoben nástěnnou malbou Antonína Strnadela.

Spojené elektrárne

→ Žilina, Ulica Republiky 5

→ 49.2236, 18.7434

→ František Eduard Bednárík, Ferdinand Čapka

→ 1941 projekt, 1942 realizácia

Počas druhej svetovej vojny postavili v Žiline na nároží ulíc Republiky a Kukučínovej pôsobivú štvorposchodovú budovu Spojených elektrární severozápadného Slovenska. Navrhli ju dvaja pôvodom českí architekti. František Eduard Bednárík (1902–1960) mal v Žiline aj vlastnú stavebnú firmu a niekedy používal pôvodnú českú verziu svojho mena František Edvard Bednařík. Na viacerých projektoch spolupracoval so svojim švagrom Ferdinandom Čapkou (1905–1987). Výrazné nárožie elektrární tvorí mierne zaoblená sklobetónom presvetlená hmota schodiska so vstupnou markízou na mohutných pilieroch. Hlavné priečelie s dlhými pásovými oknami je mierne zahnuté a pripomína expresionistické diela Ericha Mendelsohna. V kratšom krídle do Kukučínovej ulice sa pôvodne nachádzali byty, v suteréne zasa masívne ocelobetónové kryty vystužené poistnou konštrukciou z kmeňov stromov. Budova je dnes mimo prevádzky, ale dlho slúžila administratíve elektrární a veľkorysú architektonickú koncepciou či charakteristickým výrazom patrí k najvýznamnejším architektúram mesta.

Vodojem

→ Trnava, Bučanská cesta

→ 48.3848, 17.6017

→ Emil Belluš

→ 1941 projekt, 1942–1947 realizácia

Emil Belluš (1899–1979) bol zakladateľskou osobnosťou slovenskej architektúry. Nielenže vytvoril rad kľúčových funkcionalistických diel, ale aj založil viaceré národné inštitúcie, napríklad bratislavskú fakultu architektúry. Nevyhýbal sa ani projektom priemyselných a technických stavieb, kde mohol spojiť rýdzu funkcionalitu s citlivým výtvarným komponovaním. Po oceňovanom automatickom mlyne (1938) sa do Trnavy vrátil a vytvoril tam ďalšiu takúto stavbu. Jeho mestský vodojem stojí uprostred rozsiahleho pozemku, na ktorom je aj objekt vodného zdroja. Veža vodojemu s výškou 50 m tvorí jednu z dominant mesta. Šesť ocelobetónových nosných pilierov zviazaných skružkami nesie valec vodnej nádrže, ktorý korunuje lucerna na vetranie a osvetlenie. Medzi piliermi stúpa nahor valec skrývajúci schodisko a vodovodné potrubia. Sošná pôsobivosť vodojemu spočíva v kontraste plnej hmoty nádrže a odľahčenej zostavy nosnej časti. Architekt, pre ktorého robil konštrukčné výpočty Karol Havelka, dokázal sebaisto formovať aj tie časti konštrukcie, ktorým sa zvykne pripisovať výlučne konštrukčná funkcia.

Kostol r. k.

- Partizánske, Námestie SNP 34
- 48.6227, 18.3794
- Vladimír Karfík, spolupráca František Fackenberg
a Jiří Auermüller
- 1942 projekt, 1949 realizácia

Kostol Božského Srdca Ježišovho je súčasťou námestia mestečka Šimonovany-Bačovany, ktoré od roku 1938 budovala firma Baťa; po vojne ho premenovali na Partizánske. Pozoruhodnú pamiatku firemného architektonického funkcionalizmu reprezentujú aj tehlové rodinné domy obdialeč. Pri návrhu kostola oprášil Baťov architekt Vladimír Karfík starší nere realizovaný návrh kostola pre Baťov-Otrokovice z roku 1937. Práce na stavbe sa začali v roku 1942, no pre vojnové udalosti ho dokončili až v roku 1949. Ako to bolo u Baťu zvykom, konštrukcia musela byť zo štandardizovaných stavebných dielov, aké sa používali aj pri stavbe výrobných objektov. Nad ústrednou sálou je rebrový strop, ktorý podopierajú tmavé kanelované stĺpy dodávajúce chrámu sakrálnější charakter. Na bočných stenách sa nachádzajú reliéfy s novozákonnými výjavmi od Tibora Bártfaya. Zaoblené vonkajšie nárožia, aké má aj 43 metrov vysoká veža nad vstupom, pridávajú kostolu osobitú eleganciu.

„Architekti se musí jako plánující složka zařaditi do práce celého našeho stavebnictví, které musí být jednotně organizováno.“
— Rezoluce Bloku architektonických pokrokových spolků

„Všetko to šlo krásne, pri dobrej chuti, až raz...“
— Eugen Kramár

1945 – 1950

„Architektura nejenže bude vedena tezemi architektury avantgardní, ale uplatní ve svém zevním utváření na kratší či delší čas více tradiční formálnosti.“
— Jiří Kroha

„Po válce experimentoval Kroha v socialistickém realismu s historizujícími reminiscencemi, až do poloviny padesátých let. Používal řadu originálních motivů, které nám dnes po třiceti letech připomínají dnešní architektonický postmodernismus.“
— Vladimír Karfík

Ústredná poštová správa

- dnes Ministerstvo dopravy a výstavby
- Bratislava, Námestie slobody 6
- 48.1533, 17.1128
- Eugen Kramár, Štefan Lukačovič
- 1946 súťaž, 1946–1951 realizácia

Súťaž na budovu Ústrednej poštovej správy prebehla ešte v polovici vojnových štyridsiatych rokov, ale stavbu dokončili podľa víťazného projektu až v roku 1951. Objekt, veľkorysá administratívna stavba ušľachtilých proporcií, pozostáva z troch rôzne vysokých hmôt umiestnených na mierne sa zvažujúcej strane Námestia slobody. Najvyššia je hlavná administratívna časť. Mnohonásobne sa opakujúce členenie okennými otvormi dotvára jej výrazný charakter. Budovu postavili v prostredí s drobnou zástavbou a zámerne sa usilovali o presadenie nových, veľkorysých proporcií. Tento trend neskôr potvrdili veľké verejné budovy v okolí, ako je univerzita, rozhlas alebo banka, no sám Kramár dlho pochyboval, či takto nadsadená mierka nie je pre mesto priveľké sústo. V päťdesiatych rokoch sa urobili paradoxné pokusy a budovu označovanú vtedy ako neprípustne „kozmpolitickú“ chceli skryť za obrovské antické stĺporadie.

Rektorské křídlo Karolina

→ Praha, Ovocný trh

→ 50.0866, 14.4234

→ Jaroslav Fragner

→ 1945–1966 projekt, 1947–1968 realizace

Přípravy rekonstrukce Karolína pro potřeby univerzity započaly už v roce 1934 a pokračovaly i za okupace, tehdy pro potřeby univerzity německé. Teprve po osvobození v roce 1945 byl projektem rekonstrukce celého komplexu univerzitních budov mezi Celetnou ulicí a Ovocným trhem pověřen Jaroslav Fragner (1898–1967). Renomovaný funkcionalistický architekt zde ukázal velké porozumění pro historický kontext a celý areál rekonstruoval ve třech etapách. Během první realizoval v rámci historických prostor novou aulu se zvlněným akustickým stropem připomínajícím skandinávské vzory. Interiér zdobí socha Karla IV. od Karla Pokorného a tapisérie Marie Teinitzerové. V druhé etapě upravil decentně administrativní provozy a v první polovině 60. let navrhl hlavní vstup s rektorským křídlem, které bylo otevřeno až krátce po jeho smrti. Celý komplex je vynikající ukázkou památkového přístupu s ohledem k funkčním požadavkům reprezentativního využití. Krátce po otevření zde začínal pohřební obřad Jana Palacha, a to sice 25. ledna 1969.

Památník Ležáky

- Ležáky
- 49.8317 15.8995
- Ladislav Žák
- 1946–1947 projekt, 1947–1949 1. část, 1956–1960 2. část

V druhé polovině 30. let Ladislav Žák (1900–1973) přeorientoval svou tvorbu z oblasti vilové výstavby a interiérů ke studiu krajinářské architektury, které vyústilo ve vydání knihy *Obytná krajina*. Principy nového vztahu člověka a krajiny formulované v této knize se pokusil uskutečnit návrhem památníku obětem heydrichiády v Ležákách. Monument koncipoval jako volnou kompozici tzv. „hrobodomů“ umístěných na místě zničených domů osady. Pomníky jednotlivých rodin jsou komponovány ve tvaru stél označených jejich jmény a s vytesaným vzdušným křížem. Dále jsou usazeny v soklech ohraničujících půdorysy původních stavení. Tato první etapa byla provedena do konce 40. let, kdy Ladislav Žák upadl do nemilosti díky své neúprosné kritice industrializace české krajiny. K projektu se mohl vrátit až po konci 50. let, kdy byl odhalen pětiboký žulový jehlan s nápisem připomínajícím tuto tragédii v řadě jazyků. K dokončení celého areálu dle Žákova konceptu však nikdy nedošlo. Jde o nejvýznamnější práci Ladislava Žáka v oblasti krajinářské architektury.

Kolektivní dům

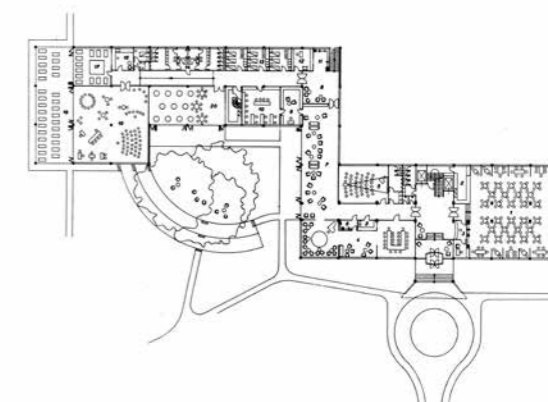
→ Zlín, Osvoboditelů

→ 49.2233, 17.6684

→ Jiří Voženílek

→ 1946 projekt, 1950–1951 realizace

Jiří Voženílek (1909-1986) se zúčastnil v roce 1946 soutěže na kolektivní dům v Litvínově, v němž aplikoval konstrukci železobetonového skeletu majícího kulaté sloupy s Baťovským modulem 6,15 metru a cihelnou výplň. Tentýž princip uplatnil krátce nato i při stavbě kolektivního domu ve Zlíně. Dům s jednopokojovými až čtyřpokojovými byty disponující kuchyňkami minimálních rozměrů předpokládal společné stravování obyvatel v přízemní jídelně. Dále je dům vybaven střešní tělocvičnou a mateřskou školou s jeslemi v protaženém parteru. Balkony jsou provedeny z betonových prefabrikátů. Jedná se o vynikající ukázkou experimentální typologie bydlení v poválečné výstavbě a zároveň předobraz brutalistického směru v architektuře západní Evropy. Jiří Voženílek, původně člen levicové skupiny PAS (Janů, Štursa, Voženílek), pracoval v letech 1937–1948 v projekčním oddělení firmy Baťa ve Zlíně, poté byl generálním ředitelem Stavoprojektu v Praze a v letech 1961–1970 byl hlavním architektem města Prahy a profesorem urbanismu na ČVUT.

Pavilón teoretických ústavov

- dnes Fakulta architektúry a dizajnu STU
- Bratislava, Námestie slobody 19
- 48.1512, 17.1109
- Emil Belluš
- 1946–1951 projekt, 1948–1953 realizácia

Budovu, ktorá má v keramickom obklade nad vstupom pôvodný názov Slovenská vysoká škola technická a pod ním nápis Pavilón teoretických ústavov, navrhol koncom štyridsiatych rokov Emil Belluš pre niektoré teoretické ústavy prvej Slovenskej technickej univerzity (STU). V tejto, vtedy jej prvej novostavbe, našli priestor ústavy matematiky aj fyziky, v tom čase na technike zaradené ako teoretické. Na najvyššom poschodí dostala miesto výučba architektúry a od deväťdesiatych rokov jej budova slúži výhradne. Na budove sa okolo polovice minulého storočia tlmene prejavili tradičné tendencie, hoci jej hlavné priečelia sú prosté bez ozdôb. Súmerná dispozícia s dvomi takmer rovnakými krídlami trochu pripomína dva neďaleké barokové paláce. Architekt sa však ubránil prehnaniu dekoratívizmu a len na prízemie pravého krídla umiestnil zvonku pás reliéfov od viacerých slovenských sochárov. Ponúkajú scény s pracovnými motívmi typickými pre socialistický realizmus, ktorý ovládol sochárstvo a trochu aj architektúru na sklonku stalinizmu. Budovu totiž dokončili práve vtedy, v roku 1953.

Budova Československého rozhlasu

- Plzeň, náměstí Míru
- 49.7308, 13.3721
- Karel Tausenau, František Hurta, Václav Pavelka
- 1946–1947 projekt, 1947–1953 realizace

Potřeba plzeňské filiálky Československého rozhlasu vedla v roce 1946 k soutěži, z níž vyšel vítězně návrh kolektivu architekta Karla Tausenaua (1898–1970). Původní koncept navazující na ideje meziválečného funkcionalismu počítal vedle provozů rozhlasových studií ve druhé etapě také se stavbou koncertní síně, k níž nikdy nedošlo. V první etapě bylo vybudováno západní křídlo ve tvaru L. Poté následovala do roku 1956 výstavba východního křídla. Dispozice budovy jasně odlišuje provozy rozhlasových studií, technického zázemí a administrativy. Architektura zdůrazňující horizontální linie oken a parapetů s keramickým obkladem pláště navazuje na funkcionalistickou estetiku. Karel Tausenau pracoval po absolutoriu ČVUT v ateliéru Oldřicha Tyla a společně s Ferdinandem Fenclem se prosadil stavbou české školy ve francouzském Vouziers postavené na památku účasti českých legionářů v první světové válce. Později stavěl převážně pro Československý rozhlas (přístavba budovy rozhlasu na Vinohradech apod.).

Sídliště Labská kotlina

→ Hradec Králové, okolo ul. Labská kotlina

→ 50.2062, 15.8212

→ Josef Havlíček, František Bartoš

→ 1946 projekt, 1947–1955 realizace

Labská kotlina bezprostředně navazuje na komplex Gočárových škol, který měl původně pokračovat blokovou obytnou zástavbou. Ale už v 30. letech řešili Gočárovi žáci tuto zástavbu řádkovým systémem v zeleni po vzoru Le Corbusiera. Po válce se projektu ujal Josef Havlíček (1899–1961) se spolužákem z Gočárových škol Františkem Bartošem (1894–1949) – profesorem královehradecké průmyslové školy. Navrhli konsekventní řadovou zástavbu v zeleni s obytnými domy disponujícími třemi schodišťovými sekcemi. Sídliště mělo nabídnout standardní bydlení rodinám, ale také menší byty pro svobodné. Architekti navrhli jednotnou úpravu průčelí s červeným keramickým podkladem. Vlastní byty jsou řešeny halovým způsobem – z obytného pokoje je přímo přístupná kuchyně a ložnicová část se dvěma ložnicemi. V prvním a druhém patře koncových sekcí je však krakorcovitě vyložena ještě ložnice třetí. Byty jsou směrem na jih opatřeny rekreačními lodžie a směrem na sever čistícími balkony. Sídliště je nejvýznamnější ukázkou sériové standardní výstavby v době dvouletého hospodářského plánu obnovy (1947–1948). U posledních domů v druhé etapě už nebyl dodržen keramický obklad a průčelí byla upravena v duchu mírného socialistického realismu.

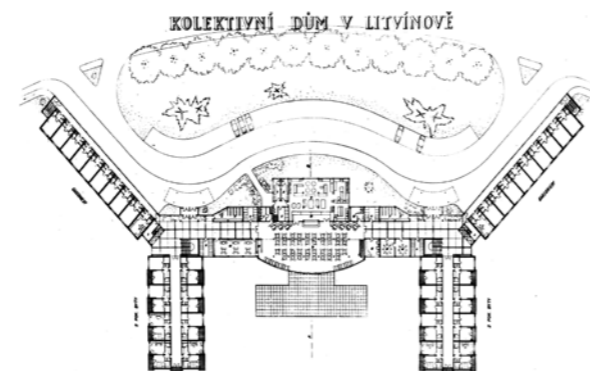

Kolektivní dům Litvínov

- Litvínov, Koldům 1580
- 50.6111, 13.6377
- Evžen Linhart, Václav Hliský
- 1946 projekt, 1947–1958 realizace

Sny meziválečné levicové avantgardy o kolektivních domech sovětského vzoru rezonovaly po válce v soutěži na sídliště a kolektivní dům Stalinových závodů v Litvínově. Mezi 17 účastníky zvítězil návrh dvojice Evžena Linharta (1898–1949) a Václava Hliského (1909–2001). Zvolili kompozici dvou zalomených křídel – „hokejek“, propojených centrální podnoží s restaurantem, mateřskou školou a jeslemi, hospodářským zázemím a poliklinikou. V šikmých částech jsou v obou křídlech umístěny třípokojové mezonetové byty, zatímco v kolmých částech byty dvoupokojové. V domě žilo přibližně 1400 obyvatel v 352 obytných jednotkách. Model jedné mezonetové buňky byl vystaven na Triennale v Miláně v roce 1947 jako dominantní exponát československé účasti. První etapa západního křídla byla provedena jako montovaná stavba s ocelovou skeletovou konstrukcí, zatímco později realizovaná centrální budova spojující obě křídla je realizována z železobetonového skeletu. Celý komplex byl dokončen teprve roku 1958. Kolektivní dům Litvínov je nepopíratelně významným příkladem experimentální bytové výstavby počátku socialistické éry. Evžen Linhart byl celý život činný ve stavebním oddělení magistrátu, Václav Hliský patřil před válkou k architektům levé fronty, po válce byl zodpovědný za výstavbu Příbrami a sídliště Kladno-Sitná.

Dětská nemocnice v Brně

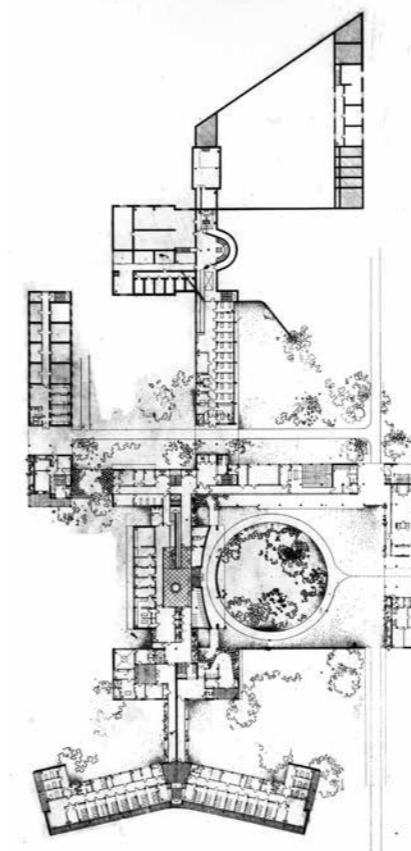
→ Brno, Černopolní

→ 49.2037, 16.6165

→ Bedřich Rozehnal

→ 1947 projekt, 1947–1953 realizace

Po druhé světové válce byl Bedřich Rozehnal (1902-1984) pověřen koncepční přípravou výstavby zdravotnických zařízení města Brna. V té době vyvinul nový typ nemocničních komplexů s mnohotrakovým vyšetřovacím centrem, na které navazoval operační trakt a konečně lůžková část pro pacienty, koncipovaná ve tvaru zalomeného křídla. Tento elegantně členěný způsob kompozice uplatnil při realizaci dětské nemocnice, kterou kulminovala jeho tvorba. Vstup do areálu je veden z nádvoří, z něhož se vstupuje do půvabného prostoru centrální haly se stropním osvětlením a galerií – ve smyslu Le Corbusierových idejí propojenou s parterem velkorysou rampou. Ta má nejen formální, ale i funkční význam pro bezbariérový transfer dětských pacientů. Na centrální halu navazuje v jižním směru operační blok dále propojený s lůžkovým traktem, řešeným jako „otevřená náruč“ s impozantním výhledem z průběžného balkonu na brněnské panorama. Ačkoliv stavbu prostřednictvím dopisu ocenil i Le Corbusier, byla příčinou politických útoků namířených proti svému autorovi. Ony neshody nakonec vedly k jeho vyhození z univerzity a věznění v tzv. Basoprojektu v Praze na Pankráci. Právě zde na počátku 60. let vyprojektoval výzkumný ústav pro atomovou energii v Běchovicích, drůbežárnu v Xaverově, nákupní centrum v Hloubětíně a rekreační objekty vlády a KSČ na přehradě Orlík.

Hotel Devín

→ Bratislava, Riečna 1

→ 48.1401, 17.1071

→ Emil Belluš, spolupráca Ernest Krampl, Viktor Uhliarik

→ 1949 projekt, 1954 realizácia

Projekt realizovaného hotela Devín mal počiatky v pôvodne študentskom návrhu v ateliéri profesora Emila Belluša na bratislavskej technike. Pracovali na ňom okrem E. Krampla a V. Uhliarika aj I. Baník či Š. Imrich. Interiéry navrhol Karol Rosmány st. Autorom celej koncepcie objektu bol však Emil Belluš, ktorý mal úplne v rukách aj záverečné výkresy či dozor nad realizáciou. Profesor Martin Kusý označil hotel za príkladne čistú ukážku klasicizujúceho riešenia a český kritik architektúry Zdeněk Lukeš vyhlásil, že je to najlepšia „sorela“, akú pozná. Transformáciu novej funkcionalistickej estetiky a sociálneho náboja do tradičných klasicistických schém vyhovujúcich aj ideológii socialistického realizmu, teda „sorely“, dokumentuje hotel ozaj presvedčivo. Koncom 20. storočia prestavali pôvodný bar v hoteli na fitnesscentrum podľa projektu Virgila Droppu a Viktórie Cvangrošovej.

„Žádá-li dělnická třída opět architekturu jako velké lidové umění a architekta jako umělce, má proto podporující doklady v historickém využití architektonického umění vládnoucími třídami, pokud usilovaly o pokrokový politický ideál.“

— Jiří Kroha

1950 – 1958

„Proti krajnostem archaického i eklektického formalismu – i proti recidivám funkcionalistických tendencí.“

— Oldřich Starý

„Socialistický realizmus, táto bona fide udomácená doktrína, sa však čoskoro ukázala ako zle pochopená aj aplikovaná.“

— Emil Belluš

Železniční nádraží

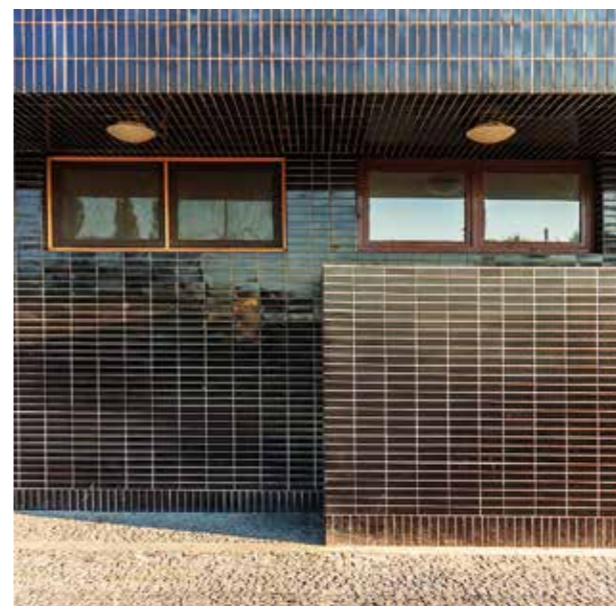
→ Pardubice, náměstí Jana Pernera

→ 50.0324, 15.7562

→ Karel Řepa, spolupráce Josef Danda, Karel Kalvoda

→ 1948 projekt, 1948–1958 realizace

Vážné poškození nádraží způsobené bombardováním 26. srpna 1944 vyvolalo potřebu výstavby nové budovy. Ze soutěže vyšel vítězně projekt kolektivu Karla Řepy (1895–1963). Přehledná asymetrická kompozice je sestavena z protáhlé horizontální hmoty vlastní odjezdové haly zakončené vertikálním akcentem sedmipodlažního hotelu sloužícího železničním zaměstnancům. V suterénu bylo umístěno kino. Stavba je opatřena tmavočerveným keramickým obkladem kombinovaným v parteru černými kachlíky. Velkorysý prostor odjezdové haly obsahuje v parteru pokladny, bufet a obchodní provozy, patro obepíná galerie s pilířovou kolonádou. Kosé zazubení prosklených ploch galerie optimalizuje světelné poměry celého interiéru. Celek pardubického nádraží charakterizuje synergie civilního půvabu pozdní moderny s uměřeností klasicizující estetiky. Karel Řepa byl jediným žákem Josipa Plečnika na UMPRUM, který se svým učitelem odešel na univerzitu v Lublani, kde získal diplom. Realizoval řadu staveb ve východních Čechách. Na sklonku života ještě po vítězné soutěži realizoval ve spolupráci s Františkem Rozhonem a Miroslavem Řepou divadlo ve Zlíně.

Sídliště Poruba

- Ostrava – Poruba
- 49.8293, 18.1726
- Vladimír Meduna s kol.
- 1950 projekt, 1952–1961 realizace

Poválečné období přineslo s rozvojem průmyslu potřebu rozsáhlé sídlištní bytové výstavby. Koncepce dvouletkových sídlišť v duchu moderny byla násilně vystřídána socialistickým realismem s osovými kompozicemi a blokovou zástavbou. Architektura vycházela z tradičních vzorů a měla být národní formou a socialistická obsahem. Takto byla koncipována pod vedením Vladimíra Meduny (1909-1990) výstavba Poruby jako nejvýznamnějšího satelitu průmyslové Ostravy. Coby vzory posloužily nejen příklady české a italské renesance a klasicismu, ale také petrohradský oblouk generálního štábu, jehož odezvu doplněnou nárožní věží nalezneme v jižním vstupu do celého komplexu sídliště. Na projektech jednotlivých domů se podíleli vedle ostravských architektů také osobnosti pražského a brněnského Stavoprojektu (Josef Havlíček, Václav Hilský, Karel Prager aj.). V tomto historickém duchu byly postaveny 3 okrsky. Po odeznění stalinské epochy se od počátku 60. let přešlo k panelové výstavbě.

Socialistické mestečko

- Nová Dubnica, Mierové námestie, Sady (Cyrila a Metoda, kpt. Nálepku, Pribinu a Komenského)
- 48.9376, 18.1462
- Jiří Kroha, spolupráca Ivan Ciporanov
- 1952 projekt, 1956 realizácia

Niekdajší popredný predstaviteľ českej avantgardy a presvedčený komunista Jiří Kroha navrhol urbanistickú koncepciu i jednotlivé objekty mestečka ako modelové socialistické sídlo pre pracovníkov neďalekej zbrojovky. Návrh využíva prvky tradičného urbanizmu: kompaktnú uličnú zástavbu, podlubie i symetriu. Mestečko neskôr rozširovali podľa iných projektov a jeho hlavná os v podobe reprezentačného bulváru smeruje do neskoršej rozptýlenej zástavby. Bulvár sa dnes nazýva Mierové námestie a vnútroblokové priestory s veľkými plochami zelene nesú pomenovanie Sady. Bulvár lemuje podlubie, ktoré pri zalomení vtípne prechádza dovnútra blokov. Na križaní hlavnej a priečnej osi stoja výškové domy s vežami. Architekt sa síce podriadil spiatočnickým názorom socialistického realizmu, ale nezaprel svoj talent dobre komponovať aj harmonicky stvárniť domy i prostredie.

Obyvatelia Novej Dubnice dodnes považujú ním vytvorenú časť mestečka za najkrajšiu a na architektovu počesť sem mesto v roku 2017 umiestnilo jeho bronzovú bustu.

Tři vily

→ Zlín, Žlebová

→ 49.2349, 17.6764

→ Zdeněk Plesník

→ vila J. Hanzelky a M. Zikmunda 1953–1958, vila Z. Lišky 1958

Po úspěšném uveřejnění třech vydání knihy *Afrika snů a skutečnosti* v roce 1952 se známí cestovatelé rozhodli vybudovat rodinná sídla na jižních svazích Zlína – Na Nivách podle projektu architekta Zdeňka Plesníka (1914–2003). Zatímco Miroslav Zikmund zakoupil vilu zlínského hejtmána od architekta Gahury a rozhodl se pro její rekonstrukci a přístavbu, Jiří Hanzelka na sousedním svažitém pozemku vybuvoval poměrně monumentální sídlo, v němž umístil i varhany. Symetrický trojdílný obytný prostor je akcentován lodžii a orientován k jižnímu výhledu do zlínského údolí. Obytný prostor je propojen s jídelnou, jejíž podlaha koresponduje se svažitým terénem. Kombinace režného zdiva s příznanými betonovými prvky konstrukce a balustrád navazuje na duch baťovské architektury a na vliv Auguste Perreta, který v listopadu 1947 Zlín navštívil. Tento styl rezonuje i v úpravách sousedního domu Miroslava Zikmunda a posléze i ve vile hudebního skladatele Zdeňka Lišky na Kudlově (1959). Zdeněk Plesník byl absolventem školy Pavla Janáka na UMPRUM a AVU u Josefa Gočára a Jaroslava Fragnera.

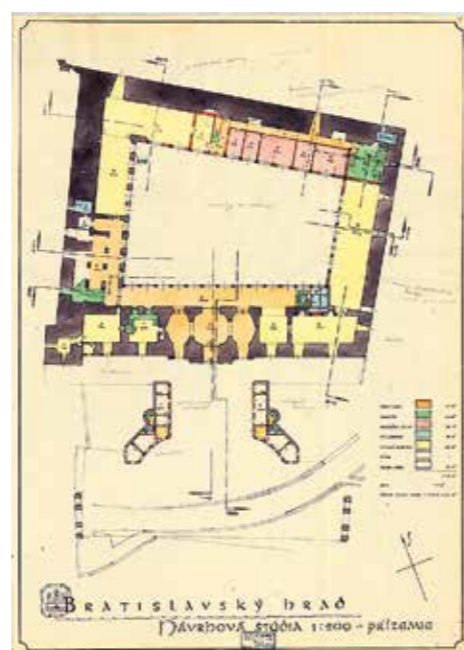

Obnova Bratislavského hradu

- Bratislava
- 48.1420, 17.0998
- Alfred Piffli, Dušan Martinček, Peter Bouda, Ivan Masár
- 1953–2014

Bratislavský hrad vyhorel v roku 1811 a odvtedy pustol. Až v roku 1953, keď už z niektorých jeho krídel zostali len obvodové steny, sa architektovi Pifflovi (1907–1972) podarilo pristúpiť k obnove Hradu, o ktorú sa predtým zasadzoval aj maliar Janko Alexy. Areál bolo treba preskúmať, zdokumentovať, zakresliť archeologické nálezy a vdýchnuť mu druhý život. Piffli sa rozhodol vrátiť hradný palác do barokovej podoby, akú mal, keď tam Mária Terézia ubytovala svoju dcéru a jej manžela Alberta, uhorského miestodržiteľa. Obnova sa stretla s množstvom prekážok, keď sa v krutých päťdesiatych rokoch Piffli stal obeťou vykonštruovaných politických procesov. Za ohováranie spriatelenej veľmoci ho uväznili a na Hrad, o ktorého obnovu sa zaslúžil ako prvý, sa už nevrátil. Nesmel ani na akademickú pôdu, hoci mal titul profesora SVŠT. Práce na Hrade potom viedol jeho partner Dušan Martinček, ktorý tam vložil aj zopár moderných riešení. Obnovu dokončili v roku 1976. Zápas medzi rozmanitými pamiatkovými koncepciami sa však neskončil. V rokoch 2008 až 2014 sa uskutočnili ďalšie úpravy a možno až príliš smelé dostavby podľa projektov architektov Petra Boudu a Ivana Masára. Pifflovi priekopnícke počiny však zostali natrvalo vpísané do hradných múrov.

Hotel Jalta

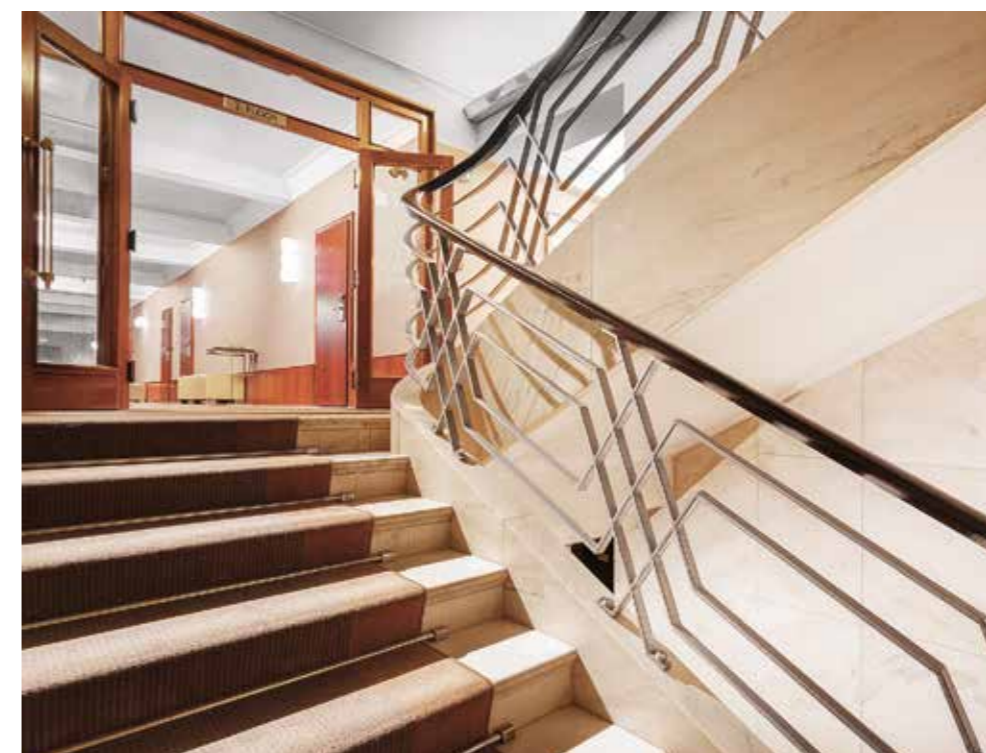
→ Praha, Václavské náměstí

→ 50.0813, 14.4284

→ Antonín Tenzer

→ 1954 projekt, 1954–1958 realizace

Z vnitropodnikové soutěže Pražského projektového ústavu vzešel vítězný návrh na zástavbu vybombardované proluky na Václavském náměstí hotelem Jalta. Architekt Antonín Tenzer (1908–2002) se vzepřel tehdy panujícímu stalinskému socialistickému realismu a jako jediný nepředložil průčelí s kolosálním sloupořadím. Navrhl důstojné monumentální palácové průčelí, které měřítkem odpovídá potřebám hotelového provozu a dobře zapadá do pestré mozaiky paláců Václavského náměstí. Průčelí je obloženo slovenským travertinem a zdobeno balkony se sochařskou výzdobou Jana Jiříkovského. Dřevěné reliéfy byly dílem Jindřicha Wielguse, skleněné dekorace vytvořili tehdy mladí výtvarníci Stanislav Libenský společně s Jaroslava Brychtovou a textil navrhl Antonín Kybal. Prostor restaurace v přízemí ovládá půlkruhové otevřené schodiště. Antonín Tenzer byl žákem Pavla Janáka na UMRUM a dlouholetým spolupracovníkem Jaromíra Krejčara. Z jeho další tvorby vyniká sanatorium ve Vráži (společně s F. Čermákem a G. Paulem), spořitelna ve Vsetíně (s L. Hilgertem), poliklinika na Balabence a společně s R. F. Podzemní zástavba Lidic a první etapa nemocnice v Motole.

Restaurace pavilonu ČSR pro EXPO 1958

- Původně Brusel, nyní Praha, Letenské sady
- 50.0964, 14.4298
- František Cubr, Josef Hrubý, Zdeněk Pokorný
- 1956 projekt, 1958 realizace

Pro československý pavilon na světové výstavě EXPO 1958 byla vypsána užší soutěž, z níž byl vybrán návrh trojice architektů Cubr (1911–1976) – Hrubý (1906–1988) – Pokorný (1909–1984). Na jednoduchý prosklený hranol vlastního pavilonu, jehož vstup zdobila monumentální socha Vincence Makovského „Atomový věk“, navazoval volný organický tvar restaurantu v tzv. ledvinovém stylu, který byl navržen do posledního detailu, včetně osvětlovadel, popelníků, porcelánu, skla a textilu. Ohlasem pavilonu byl vznik stylu dnes nazývaného „bruselským“ na přelomu 50. a 60. let. Stavba vzbudila pozornost západního světa a iniciovala odklon od socialistického realismu k modernímu designu a architektuře. Československý pavilon byl přenesen do Stromovky a restaurant na hranu Letenského sadu. Pavilon tehdy patřil k nejlépe hodnoceným z celé výstavy a přispěl k obnově pozitivního renomé československé výtvarné kultury v západní Evropě.

„Len silný prejav nedeliteľnej
kultúry, ktorá ostáva, môže
poznačiť tento náš čudný svet.“

— Dušan Kuzma

„Prešli sme ťažkým vývinom poznania, odvážili
sme sa prekročiť hranice dovoleného. Dôsledkom
je vymedzený priestor, ktorý nám nerozšíri nikto,
iba my, výsledkami vlastnej lopotnej práce.“

— Rezolúcia III. zjazdu slovenských architektov

1958 — 1968

„Ze socialistických sídlišť se
ve většině případů nestaly slumy
a některá jsou dokonce i hodně
oblíbená a ceněná.“

— Josef Pleskot

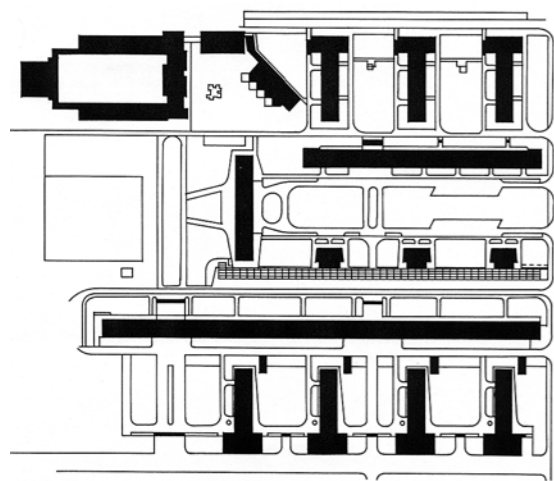

Sídliisko na bývalej ulici Februárového víťazstva

- Bratislava, Račianska, Jozefa Cígera Hronského, Mikovíniho
- 48.1610, 17.1205
- Štefan Svetko, Štefan Ďurkovič, Mária Krukovská, Emil Vician
a Václav Houdek
- 1957 projekt, 1958–1961 realizácia

Pozdĺž výpadovky z centra Bratislavy na Raču postavili koncom päťdesiatych rokov jedno z prvých väčších sídlisk. Autorský kolektív tu uplatnil svoje úspešné návrhy z celočeskoslovenskej súťaže na nové riešenia bytových domov. K štyrom vysokým doskovým domom pozdĺž hlavnej ulice (piaty vyrástol neskôr), pripojili pavilóny občianskej vybavenosti. Za nimi sa už rozkladajú ďalšie radové, doskové a bodové výškové domy. Charakterizujú ich liate betónové priečne nosné steny hrúbky 15 cm, ktorých debnenie zhotovovali ešte tradičným tesárskym spôsobom. Osobitý ráz im dáva subtílné rámovanie, pre tepelnú izoláciu kryté stykom keramzitobetónových obvodových panelov. Harmonické rozloženie domov rôznych výšok, prehľadná veľkosť a výborná architektúra spolu s konštrukčnými novinkami ako priečny nosný systém, liaty betón, rámová konštrukcia či bytové inštalačné jadro vytvorili z tohto sídliska jedno z najlepších tých čias. Keď bol slávny americký architekt Richard Neutra na návšteve Bratislavy, konštatoval, že sa sídlisko vyrovná najlepším svetovým realizáciám.

Nákupné stredisko Slimák

→ Bratislava, Hálkova 1

→ 48.1700, 17.1293

→ Ivan Matušík

→ 1957 projekt, 1959–1964 realizácia

Na okraj nového sídliska na rohu Hostinského ulice umiestnil architekt nákupné stredisko kruhového pôdorysu (v prvom projekte malo dokonca tvar špirály). Išlo o neobyčajne odvážne riešenie, keďže to urobil v čase neistého odpútavania od sovietskeho režimu. Podľa Matušíkových spomienok sa dielo v Prahe ušlo odsúdenie za formalizmus, hoci hneď o rok sa podobné motívy objavili aj v oslavovanom česko-slovenskom pavilóne v Bruseli. Stredisko má dve podlažia a v strede kruhové átrium. Obchody a služby na prízemí aj reštaurácia a kaviareň na poschodí mali prístup z átria, respektíve z galérie na poschodí. Zásobovanie prebiehalo z vonkajšieho obvodu. K blízkej autobusovej zastávke viedla štíhla markíza. Dôkladne funkčne premyslené a architektonicky pôsobivé nákupné stredisko po desaťročia dobre fungovalo, až kým ho v roku 1996 neznehodnotili mimoriadne nekvalitnou prestavbou a nadstavbou.

Střední zemědělská technická škola

→ Bystřice nad Pernštejnem, Dr. Veselého

→ 49.5240, 16.2558

→ Vladimír Beneš

→ 1958 projekt, 1959–61 realizace

Úloha navrhnout střední zemědělskou školu na Vysočině byla vyjímečně svěřena specializovanému ústavu pro zemědělské stavby – brněnskému Agroprojektu. Nejvýraznější tvůrčí osobností tohoto ústavu byl architekt Vladimír Beneš (1903–1971), absolvent brněnské školy architektury, který v letech 1936–1937 pracoval v ateliéru Le Corbusiera v Paříži. Tato zkušenost ho definitivně poznamenala a ovlivnila jeho tvorbu, která se zejména v 50. a 60. letech výrazně odlišovala od běžné produkce státních projektových ústavů. Škola je komponována neobvykle jako uzavřený klášterní blok s ústředním atriem, proskleným parterem a horizontálními okny po obvodu stavby. Budova prozrazuje francouzský vliv s přísnou geometrickou kompozicí i v interiéru a patří k nejlepším příkladům škol z tohoto období.

Ústav makromolekulární chemie

→ Praha, Heyrovského náměstí

→ 50.0867, 14.3383

→ Karel Prager

→ 1958 projekt, 1959–1965 realizace

Hlavní bulvár sídliště Petřiny měla původně zakončovat jako point de vue výšková budova ve stalinistickém duchu. Tento koncept nahradil v roce 1958 Karel Prager (1923–2001) návrhem moderní asymetricky komponované budovy. Po vzoru Lever House na Park Avenue v New Yorku je stavba sestavena z nízké mírně zaoblené dvoupodlažní podnože se společenskými prostory, na které navazuje šestipodlažní štíhlý deskový hranol, v němž jsou umístěny vlastní výzkumné laboratoře. Nad skeletovou konstrukcí je bezprůvlakovými stropy fixováno průčelí jako závěsová stěna tzv. curtain wall z bezbarvého skla a modrozeleného kovu s aluminiovým rastrem. Vnitřní rozdělení laboratoří je provedeno z lehkých montovaných příček. Štitové stěny s plynkým plastickým reliéfem jsou vyrobeny z keramické mozaiky. Karel Prager touto stavbou prosadil novou soudobou a se světem kompatibilní koncepcí s velkým osobním nasazením, a určil tak směřování české architektury do období pražského jara.

Pamätník a Múzeum Slovenského národného povstania

→ Banská Bystrica, Kapitulská 23

→ 48.7353, 19.1498

→ Dušan Kuzma, spolupráca Jozef Jankovič

→ 1959 súťaž, 1963–1965 projekt, 1965–1969 (1970) realizácia

Na projekt Pamätníka Povstania vypísali postupne tri súťaže. Dušan Kuzma sa zúčastnil všetkých a v poslednej z nich v roku 1959 zvíťazil s návrhom nízkej hmoty prostého štvorcového pôdorysu. Výstavba sa však stále odsúvala. Kuzmovmu naturelu bolo bližšie skulpturálne poňatie, a tak spolu so sochárom Jozefom Jankovičom projekt zásadne prepracovali. Jankovičova sugestívna plastika *Obete varujú* stojí v úzkej štrbine v strede Pamätníka. Objekt nezaprie vplyv Le Corbusierovho brutalizmu či skulpturalizmu jeho kaplnky v Ronchamp. Do rozložitej plochej základne situoval architekt priestory vedeckých pracovísk múzea, sklady, depozity a pomocné miestnosti, zatiaľ čo vo dvoch skulpturálnych segmentoch sa nachádza muzeálna expozícia. Dušan Kuzma (1927–2008) počas štúdia praxoval u Augusta Perreta v Paríži a neskôr pôsobil ako profesor na bratislavskej Vysoké škole výtvarných umení, kde v roku 1960 založil Oddelenie architektúry. Podľa jeho súťažného návrhu postavili aj budovu Slovenskej národnej knižnice v Martine (spoluautor Anton Cimmermann, 1975).

Vysoká škola poľnohospodárska

- Slovenská poľnohospodárska univerzita
- Nitra, Trieda A. Hlinku 2
- 48.3070, 18.0935
- Vladimír Dedeček, Rudolf Miňovský
- 1960–1961 projekt, 1961–1966 realizácia

Výstavbu univerzity v roku 1955 pripravovali na území bývalého letiska na ľavom brehu rieky Nitra. Na voľnom rovinatom území rozložili prehľadnú pavilónovú zástavbu prepojenú so zeleňou a umožňujúcu aj postupnú výstavbu. V centre stojí deväťpodlažná budova rektorátu a teoretických katedier. Vizuálne najpôsobivejšou je tu 600-miestna aula v podobe vznášajúcej sa šošovky. Prekrýva ju škrupinová rebrová klenba pripomínajúca najlepšie Nerviho diela. Komplex spája priebežná chodba, na ktorú sa napájajú ďalšie sedempodlažné bloky (agronomický, zootecnický a technologický) s pitevnami. Každý z nich má z južnej strany pracoviská katedier a zo severu cvičebne s laboratóriami. Samostatne stojí chemický pavilón a pavilón rádioizotopov. Architektonický vzhľad odráža vzlet architektúry konca päťdesiatych rokov. Samostatné tvarové figúry šošovkovitej auly, jednotlivých pavilónov i kompozícia tvarových doplnkov priecheli pripomínajú centrum novej Brazílie od Oscara Niemayera.

Sídliště Lesná

- Brno, Lesná
- 49.2276, 16.6249
- Viktor Rudiš, František Zounek, spolupráce Miroslav Dufek, Ladislav Volák
- 1960–1961 projekt, 1961–1970 realizace

Jedná se o první velké brněnské satelitní sídliště, jehož inspirace pochází ze zahraničních projektů (Tapiola). Nabídlo bydlení přibližně 5000 obyvatelům. Sídliště sice používá prefabrikovanou technologii výstavby, avšak domy jsou organickou formou citlivě vloženy do krajinného prostředí na severním okraji Brna. Vedle toho architekti Viktor Rudiš (1927) a František Zounek (1921–2005) ve velmi limitovaných podmínkách socialistické éry navrhli funkční doplňky vybavení sídliště (mateřské školy, školy, obchody, služby, sportovní vybavení) s důvtipným řešením dispozic a typologické skladby. Sídliště Lesná je demonstrací nového urbanistického měřítka, slovy Bohuslava Fuchse, „které nad brněnskou krajinou zřetelně vévodí a stává se jejím novým znakem.“ Viktor Rudiš patřil na VUT k nejúspěšnějším žákům Bedřicha Rozehnalů.

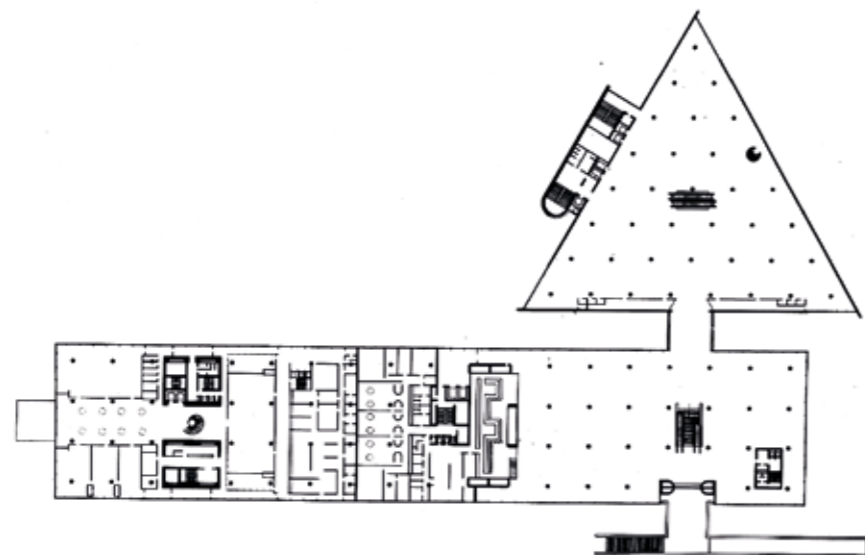

Obchodný dom a hotel

- Bratislava, Kamenné námestie 1, Rajská 2
- 48.1452, 17.1141
- Ivan Matušík
- obchodný dom 1961–1963, hotel 1960–1968 projekt;
obchodný dom 1964–1968, hotel 1968–1973 realizácia

Na základe víťazstva v súťaži v roku 1960 vypracoval mladý architekt Ivan Matušík (1930–2022) projekt troch etáp výstavby hotela Kyjev a obchodného domu Prior. Komplex obložený krásnym bielym travertínom zo Spiša, takým istým, aký sa použil hoci na bradlianskej mohyle alebo na brnianskom krematóriu, pozostáva z trojbokej hmoty obchodného domu, ku ktorému sa mostíkom pripája hotel. Ten pripomína slávny hotel SAS v Kodani od Arneho Jacobsena. Ide o najväčší komplex, ktorý v centre Bratislavy postavili po vojne. Architekt ho navrhol vo veľkorysom modernom duchu, no voľné plochy, čo okolo neho zostali, viedli neskôr k pochybnostiam, či sa nedá miesto využiť intenzívnejšie. Ochrancovia starého mesta nostalgicky spomínajú na kompaktnú uličnú zástavbu, ktorú komplex nahradil a z ktorej zostalo pár osirelých domov. Dodnes je budúcnosť tohto neobyčajného spojenia obchodného domu a hotela neistá, hoci patrí medzi najlepšie architektúry Slovenska šesťdesiatych rokov.

Krematórium a urnový háj

→ Bratislava, Hodonínska 44

→ 48.2095, 17.0448

→ Ferdinand Milučký

→ 1962–1963 projekt, 1967–1968 realizácia

Prvé slovenské krematórium leží na úpätí malokarpatských svahov v riedkom lese, ktorý tvorí vertikálny kontrast s jeho vodorovnými líniami. Od vchodu do areálu stúpa k ústrednému objektu dlhý oblúkový chodník. Celý komplex komponoval autor s veľkým citom pre krajinu. Samotné dvojpodlažné krematórium je nevysoké, Milučký jeho pôsobenie zdôraznil rozsiahlou predsunutou terasou. Vlastný objekt tvorí sústava pozdĺžnych plných stien, ktoré vymedzujú základné vnútorné priestory, zatiaľ čo priečne steny sú celé zasklené. Z hlavnej obradovej sály je symbolický priehľad do prírody, do lesa so starými dubmi a borovicami. Dve kremačné pece umiestnil architekt do suterénu, kam sa spúšťa rakva po obrade. Areál dotvára drevená Kompánkova plastika na hlavnej lúke pripomínajúca hálky slovenských dreveníc i Brancussiho diela. Na lúčke pred hlavnou sálou je zasa travertínová socha od Rudolfa Uhra a na rozptylovej lúke *Smútok* od Pavla Tótha. Architekt neskôr navrhol v urnovom háji pohrebisko – kolumbárium význačných osobností –, ktorému dal podobu vlnovky sledujúcej vrstevnicu. Krematórium reaguje na vrcholné diela severskej moderny a patrí k najlepším počínom povojnovej architektúry na Slovensku.

Televizní vysílač a horský hotel Ještěd

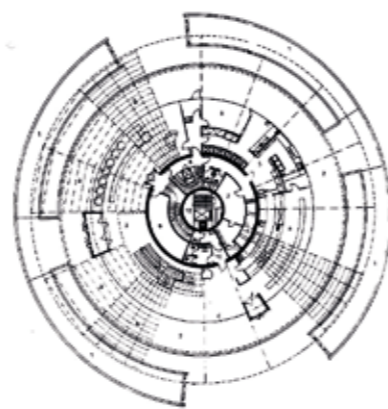
→ Liberec, Horní Hanychov

→ 50.7326, 14.9846

→ Karel Hubáček

→ 1963–1966 projekt, 1966–1973 realizace

Bezprostředně poté, co shořela stará secesní horská chata na Ještědu, proběhla na začátku roku 1963 interní soutěž libereckého Stavoprojektu, z níž vyšel vítězně projekt architekta Karla Hubáčka (1924–2011). Ten spojil obě požadované funkce, tedy hotel a televizní vysílač, do jednoho objektu. Objekt na kruhovém půdorysu je koncipován ve formě rotačního hyperboloidu. Na dva soustředné železobetonové sloupy jsou zavěšená jednotlivá podlaží. Průčelí je provedeno ze zavěšených aluminiových panelů vyplněných polyuretanem s belgickými okny Stopray Gold. Laminátový plášť v polovině výšky kryje vysílací aparaturu. Na projektu se významně podílel také statik Zdeněk Patrman a na interiérech Otakar Binar. Stavba byla považována za českou reflexi hnutí high-tech ve Velké Británii. Interiéry doprovází výtvarná výzdoba, z níž vynikají skleněné plastiky Stanislava Libenského a Jaroslavy Brychtové. Silueta věže navazující citlivě na terénní profil Ještědu se postupem času stala ikonou a symbolem města Liberce. Stavba byla oceněna v roce 1969 Perretovou cenou mezinárodní unie architektů UIA. Karel Hubáček absolvoval ČVUT u Jana Víška a Antonína Ausobského a poté se stal vůdčí osobností liberecké architektonické scény.

Věže Emauzského kláštera

- Praha, Na Slovanech
- 50.0726, 14.4174
- František Maria Černý
- 1964 projekt, 1965–1968 realizace

Novogotické věže kostela Panny Marie byly zničeny při bombardování 14. února 1945. V letech 1953–1954 byly Bedřichem Hacarem provedeny rekonstrukce kleneb a v roce 1964 vyšel z vítězné soutěže odvážný návrh Františka M. Černého (1903–1978) na dostavbu zničených věží. Ve spolupráci s inženýrem Vladimírem Kamberským byly věže navrženy ze 40 cm silných betonových skořepin prováděných litém betonem do plexisklového bednění dodaného chemickými závody z Ústí nad Labem. Šlo tedy nejen o významný architektonický počin, ale také o zajímavý technologický experiment. Věže, ve svém průniku evokující lomený oblouk, jsou dvaatřicet metrů vysoké a tvoří výrazný bod v panoramatu Prahy. Jedná se také o zajímavou a citlivou ukázkou moderní intervence do historické památky. F. M. Černý absolvoval nejprve kamenosochařskou školu v Hořicích a poté AVU u Josefa Gočára.

Múzeum Tatranského národného parku

→ Tatranská Lomnica č. 63

→ 49.1665, 20.2845

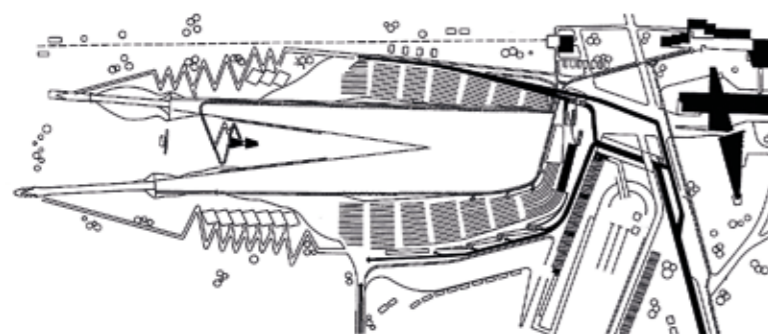
→ Pavol Merjavý

→ 1965–1967 projekt, 1967–1969 realizácia

Múzeu Tatranského národného parku dominuje hlavný priestor trojuholníkového prierezu s výrazným čelným štítom. Vo veľkej hale s galériou a horným osvetlením oknami na vrchole asymetricky zalomenej strechy je sústredená trvalá expozícia geológie, geomorfológie, flóry a fauny národného parku, jeho histórie a etnografie. Do objektu múzea vstúpite v nižšej časti, v ktorej sú aj depozitáre, administratívno-prevádzkové priestory a prednášková sála so stropom s oblúkovito tvarovanými drevenými lamelami. Trojuholníkový čelný štít obložený okruhliakmi dokonca lákal lezcov, takže na ňom dnes nájdete tabuľku so zákazom lezenia. Štít zdobí aj abstraktná kovová plastika košického sochára Juraja Bartusza. Jednoduchá geometrická skladba, harmonická kompozícia a prehľadné vnútorné usporiadanie robí z tejto architektúry jednu z charakteristických moderných tatranských stavieb. Za objektom neskôr zriadili botanickú záhradu s tatranskou flórou podľa projektu architekta Pavla Repku.

Lyžiarsky areál a hotel

→ Štrbské Pleso č. 32

→ 49.1287, 20.0612

→ Eugen Kramár, spolupráca Ján Šprlák-Uličný

→ 1967 projekt, 1969 realizácia

Na lyžiarske majstrovstvá sveta v klasických disciplínach v roku 1970 postavili areál, v ktorom prvý raz sústredili skokanské mostíky a cieľ behov na lyžiach. Po viacerých zahraničných oceneniach tohto počinu dostal názov Areál snov. Eugen Kramár tu znovu osvedčil svoju bravúrnosť, keď sa po nútenom odmlčaní a desaťročnom nespravodlivom väzení prihlásil ku svižnej neskoromodernej architektúre. Majstrovským dielom je najmä hotel FIS. Spomienku na šikmé strechy tradičných horských stavieb tu architekt moderne kompozične prerazoval bez toho, aby ju prekryla dimenzia hotela, ktorý je predsa len oveľa väčší než dávne drobné drevenice. Nechýba tu ani pre Kramára už z prvej etapy jeho tvorby typická dispozičná premyslenosť a úspornosť. Náprotivok svižne tvarovaného hotela predstavovali dva štíhle ocelové skokanské mostíky, ktoré nahradili starý drevený mostík stojaci pôvodne neďaleko. Po polstoročí sa tu toho veľa zmenilo, mostíky sa už nevyužívajú a areál pod nimi zaplavili púťové turistické atrakcie. Len hotel FIS si udržal svoju pol storočia starú modernú eleganciu.

Hotel Thermal

→ Karlovy Vary, I. P. Pavlova

→ 50.2287, 12.8766

→ Věra a Vladimír Machoninovi

→ 1964 projekt, 1967–1976 realizace

Architektonickou soutěž na stavbu nového lázeňského hotelu s kinem vyhráli manželé Věra (1928) a Vladimír (1920–1990) Machoninovi. Komplex se dělí na tři provozní celky – hotel, sanatorium a festivalové sály. Byl určen nejen pro ubytování lázeňských hostů, ale také pro filmové festivaly a další kulturní akce. Na třípodlažní rozšířenou podnož, z níž vyrůstá ještě korpus festivalových promítacích sálů již navazuje výškový dům s vlastním hotelovým ubytováním. Nad tímto komplexem je umístěn rekreační plavecký bazén s krásným výhledem do údolí řeky Teplé. Celý objekt uzavírá promenádu lázeňským údolím řeky vedoucí od hotelu Pupp. Konstrukčně se jedná o ocelový skelet obložený tenkostěnnými betonovými panely s tryskaným povrchem v ocelových rámech. Architekti navrhli celý komplex včetně interiérového vybavení a dohledu nad kvalitními výtvarnými doplňky. Hotel Thermal reprezentuje mimořádný architektonický počín, který nás navrátil do mezinárodního dialogu v polovině 60. let. Věra Machoninová absolvovala u profesora Kittricha na ČVUT, Vladimír Machonin u Karla Honzíka, u něhož byl i krátkou dobu asistentem.

„Existuje nejaká moc architekta?“
— Štefan Svetko

„Názov nový brutalizmus je tvrdší,
brutálnejší ako skutočnosť tejto architektúry.“
— Ivan Kuhn

1968 — 1980

„Architekti akoby chceli nadbiehať vkusu širokých
vrstiev práve v tom, v čom je človek minulosťou
pokazený, namiesto toho aby ho pomáhali
vychovávať na tomto poli prostriedkami dobrej
a poctivej architektúry.“
— Alena Šrámková

„Bylo-li zprůmyslnění stavebnictví ideou meziválečné
avantgardy a po roce 1945 se stalo konkrétním
programem, byl tento záměr v Československu
v posledních dvaceti letech v podstatě uskutečněn.“
— Josef Pechar

Administratívna budova

→ Považská Bystrica, Centrum 1

→ 49.1168, 18.4470

→ Ivan Meliš, Severín Ďuriš

→ 1966–1968 projekt, 1968–1976 realizácia

V novom centre Považskej Bystrice stojí najodvážnejšie dielo slovenskej architektúry liberálnych šesťdesiatych rokov – budova zavesená na lanách. Administratívnu budovu určenú pre rôzne štátne inštitúcie navrhli žilinskí architekti Ivan Meliš a Severín Ďuriš. Na štíhle oceľobetónové jadro so schodiskom a výťahmi umiestnili rošt plnostenových vahadlových nosníkov vyložených šesť metrov. Na ich koncoch sú zavesené laná nesúce jednotlivé podlažia aj ľahký obvodový plášť. Systém vahadlového zavesenia sa na tejto budove použil vôbec po prvý raz v Česko-Slovensku. Zdola možno vidieť rošt, zatiaľ čo laná zostali skryté. Jedno poschodie však architekti akoby vynechali a tam vidieť aj laná. Objekt má ešte dvojpodlažnú horizontálnu podnož, kde sú vstupné a spoločenské priestory. Tam sa nachádza aj aula v tvare zrezaného kužela s kapacitou 250 miest. Do suterénu situovali garáže pre 25 vozidiel. Nechýbajú ani monumentálne výtvarné diela – hneď nad hlavným vstupom je napríklad mozaika od Andreja Barčíka a Ladislava Zdvíhala so vznášajúcim sa kozmonautom, akoby aj tá symbolizovala, podobne ako zavesené laná, túžbu architektov tých čias oslobodiť sa od gravitácie.

Kúpeľný komplex Balnea Centrum

→ Piešťany, Kúpeľný ostrov 26, 34, 32, 30, 13

→ 48.5922, 17.8488

→ Viktor Uhliarik a Alexander Plačko, Jozef Schuster, Christo Tursunov

→ 1964–1980 projekty, 1965–1981 realizácia

Kúpele Piešťany zmenili po druhej svetovej vojne svoju klientelu radikálne. Komunistický režim nahradil niekdajšiu kúpeľnú aristokraciu triedou pracujúcich a výstavbe kúpeľov venoval veľkú pozornosť. Bratislavský ústav Zdravoprojekt sa niekoľko desaťročí venoval projektom komplexu Balnea, ktorý tvorí štvoro kúpeľných hotelov (Palace, Grand, Splendid a Esplanade), dve balneoterapie a spoločenské centrum. Celý súbor sa tiahne pozdĺž Kúpeľného ostrova a jeho vnútram môžete prejsť z jedného konca na druhý, chránený pred rozmarom počasia, po chodbe dlhej takmer kilometer. Kolektív architektov okolo riaditeľa Zdravoprojektu Viktora Uhliarika (1922–2007) ho zdržanlivo neskoromoderne tvaroval a súčasne doň vložil premyslené funkcionalistické riešenia. Dá sa to dobre vidieť v zložitých balneologických objektoch, kde bolo treba skĺbiť veľké množstvo prevádzok. Výstavba komplexu s 1 280 lôžkami sa začala v roku 1965 objektom Palace a uzavreli ju dokončením spoločenského centra na konci komplexu v roku 1981.

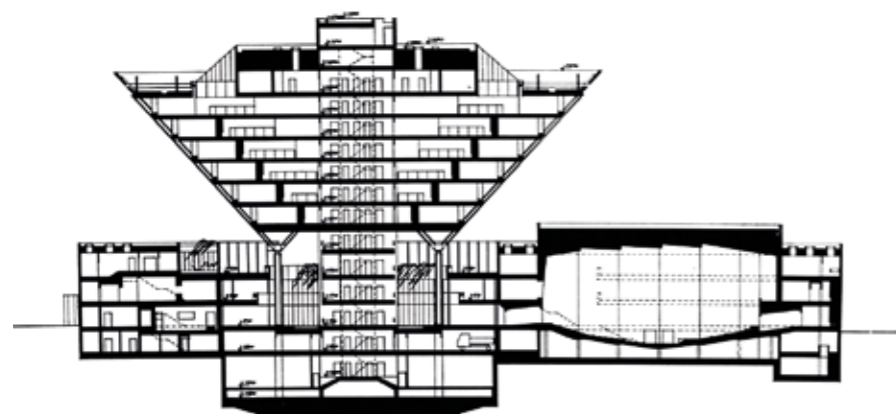

Slovenský rozhlas

- Bratislava, Mýtna 1
- 48.1536, 17.1141
- Štefan Svetko, Štefan Ďurkovič, Barna Kissling
- 1962–1973 projekt, 1971–1985 realizácia

Na základe víťazstva v súťaži dokončili v roku 1985 jednu z najdiskutovanejších architektur Bratislavy, budovu rozhlasu v tvare obrátenej pyramídy. Stavba trvala neobyčajne dlho, a aj preto vzbudila jej sebavedomá, na vrchol postavená pyramída, kritiku. Odsudzovala sa tiež údajná nevhodnosť objektu na rozhlasovú prevádzku pre rušenie hlukom. V skutočnosti sa však hlavné štúdiá nachádzajú v dokonale izolovanej podnoži a akusticky vynikajúcu koncertnú sálu dokonca uložili na pružiny. Až keď Štefan Bekeš napísal o budove monografiu a inicioval založenie náučnej trasy jej vnútom, začal sa názor na túto smelú stavbu meniť, a nakoniec sa dočkala aj návrhu na pamiatkovú ochranu. Keď prekonáte odpor proti tomu, čo je bežne súčasťou štýlu zvaného brutalizmus, uvidíte, že má kvalitné proporcie, jasnú konštrukciu a veľkorysú vnútornú rozloženú. A keď po náučnej trase prídete do impozantnej stupňovitej vnútornej haly, o ktorej existencii vonku ani netušíte, určite uznáte, že rozhlasová budova je dielo vskutku mimoriadnej kvality. Pre architekta Štefana Svetka (1926–2009) boli veľkorysosť a smelý rozmach typické a rozhlas sa stal jeho korunným dielom.

Městské divadlo

→ Most, Divadelní

→ 50.5016, 13.6415

→ Ivo Klimeš

→ 1967 projekt, 1979–1985 realizace

Soutěž na výstavbu divadla s kapacitou 800 diváků vyhrál v roce 1967 Ivo Klimeš, jemuž se o 8 let později, i přes politické obtíže doprovázející období normalizace podařilo dovést stavbu do konce. Architekt volil kompozici složenou ze šestiúhelníkových elementů, čímž dosáhl požadovaného plastického členění celého objektu. Díky tomu budova velmi dobře vyjadřuje své poslání. Scénický prostor je řešen jako reformovaný a kukátkový s velkou variabilitou a neobvyklou šíří jeviště (22 metrů), které je doplněno o proscéniové plochy. Původně plánovaná kapacita byla snížena na 500 diváků. Plasticky členěné průčelí střídá istrijský mramor se skleněnými plochami. Křesla v hledišti navrhl Radim Ulman. Osvětlovadla ve foyeru navrhl René Roubíček. Mostecké divadlo je jedna z nejvýznamnějších divadelních budov druhé poloviny 20. století v Československu. Ivo Klimeš se po absolutoriu studia u Bohuslava Fuchse stal jedním z nejrenomovanějších expertů na divadelní architekturu a byl autorem přestaveb divadel v Ostravě i rodné Opavě.

Administrativní budova Ingstav

→ Brno, Vídeňská

→ 49.1802, 16.5955

→ Ivan Ruller

→ 1968 projekt, 1968–1970 realizace

Touto stavbou Ivan Ruller (1926–2018) zhmotnil nový, u nás do té doby nepoužitý typ administrativní budovy „open-space“. Stavba je provedena jako jednotraktová konstrukce s konzolami, do nichž je vkomponován dispoziční dvojtrakt s velkoprostorovými kanceláři. Kolektivní sdílení otevřeného pracovního prostoru sice v meziválečném období zaváděla už firma Baťa, Ivan Ruller jí však povýšil ekologickými kvalitami a řadou technických fines – úplná klimatizace, útlum vnitřního hluku a dělení pomocí paravánu a zeleně. Celoplošné prosklení objektu dvojitým pláštěm záměrně kontrastuje s doplňky z pohledového betonu. Betonové partie vstupu a nouzového schodiště dotváří plastická výzdoba Milana Buřivala. Eva Kmentová je autorkou plastiky před západním průčelím a na výzdobě interiéru se podíleli další přední výtvarníci – Bohumil Matal, Olbram Zoubek, Jánuš Kubíček, Vladimír Preclík, Pavel Navrátil a další. Ivan Ruller byl dlouholetým asistentem Bedřicha Rozehnal a Bohuslava Fuchse, po sametové revoluci (1989) se stal prvním děkanem brněnské školy architektury.

Smuteční obřadní síň

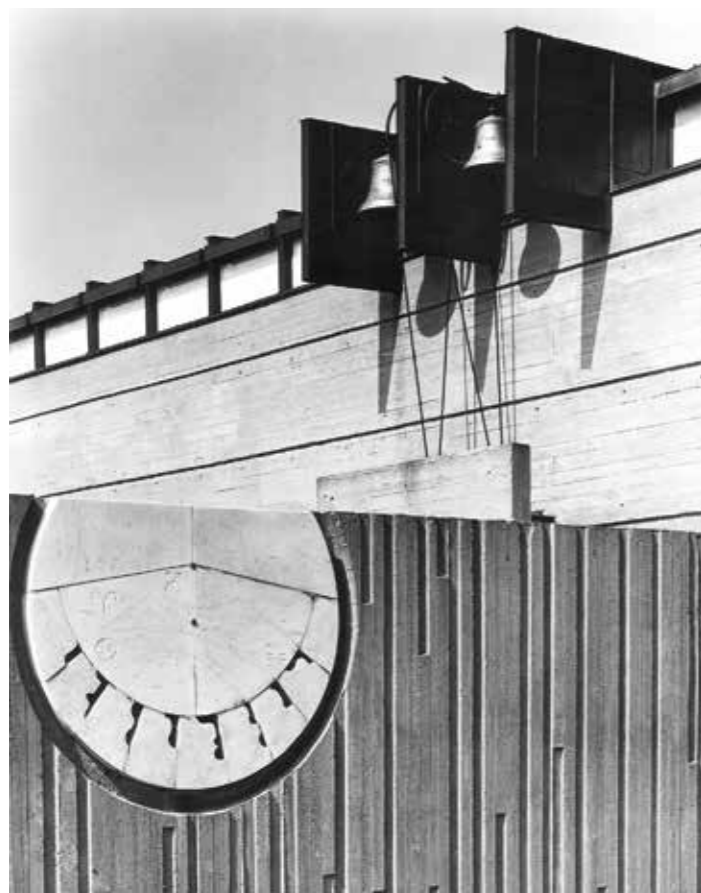
→ Svitavy, Nádražní

→ 49.7580, 16.4770

→ Pavel Kupka, spolupráce Bohumil Blažek, Markéta Lierová

→ 1968 projekt, 1968–1971 realizace

Snímky nám přibližují jeden z nejzdařilejších příkladů brutalistické vlny v české architektuře vzniklý v době relativní svobody pražského jara. Stavba je koncipována z pohledového betonu v kombinaci plochami z režného cihelného zdiva, do jehož interiéru i exteriéru jsou integrovány reliéfy Karla Nepraše. Kontrast mezi masivními betonovými stěnami a prosklenými plochami orientovanými k pohledům na městské panorama a přírodní scenérii či nápadité řešení osvětlení bazilikálního prostoru dodává stavbě, v interiéru i exteriéru specifickou intimní a zároveň důstojnou atmosféru. Pavel Kupka (1936–2019) je také autorem řady úspěšných památkových rekonstrukcí (Hartigovský, Lichtenštejnský a Toskánský paláce, Anežský klášter) a podílel se taktéž na dostavbě okolí Národního divadla, kde oba zadní objekty nesou jeho rukopis.

Most SNP

- Bratislava, Rázusovo nábregie a Nábregie armádneho generála L. Svobodu/Viedenská cesta
- 48.1383, 17.1045
- Jozef Lacko, Ladislav Kušnir, Ivan Slameň, statika Arpád Tesár
- 1968 projekt, 1972–1973 realizácia

Po deštrukcii bratislavského Podhradia potiahli medzi historickým jadrom a hradom komunikáciu, ktorá spája centrum s Petržalkou na druhom brehu Dunaja. Vedie mostom, čo postavili podľa súťažného návrhu kolektívu okolo profesora SVŠT Jozefa Lacka. Ich návrh síce súťaž nevyhral, ale vybrali ho pre odvážne riešenie i preto, lebo uprednostnil oceľ, nie oceľobetón. Most má charakteristický šikmý pravobrežný dvojité pylón, ktorý lanami drží mierne vzopätú mostovku. Na vrchole situovali autori exkluzívnu kaviareň v podobe vznášajúceho sa disku, prístupnú výtahom vo východnom pilieri. Architekti vo svojom projekte nakreslili efektívnu perspektívu mosta pri pohľade z auta, ktoré po ňom prechádza. Dá sa vidieť aj na poštovej známke, ktorú Slovenská pošta vydala v roku 2018. Kým mesto nemalo ďalšie mosty, dosť sa pochybovalo, či tento, v poradí druhý, postavili na správnom mieste. Ak aj pamiatkari niekedy spochybňujú vyústenie mosta (zbúrali preň historickú synagógu), ťažko možno pochybovať o jeho neobyčajnej architektonickej kvalite. Držal viacero svetových rekordov a stal sa aj slovenskou Stavbou 20. storočia.

Hotel InterContinental

→ Praha, Pařížská

→ 50.0915, 14.4186

→ Karel Filsak, spolupráce Karel Bubeníček, Jiří Louda, Jaroslav Švec

→ 1968 projekt, 1968–1974 realizace

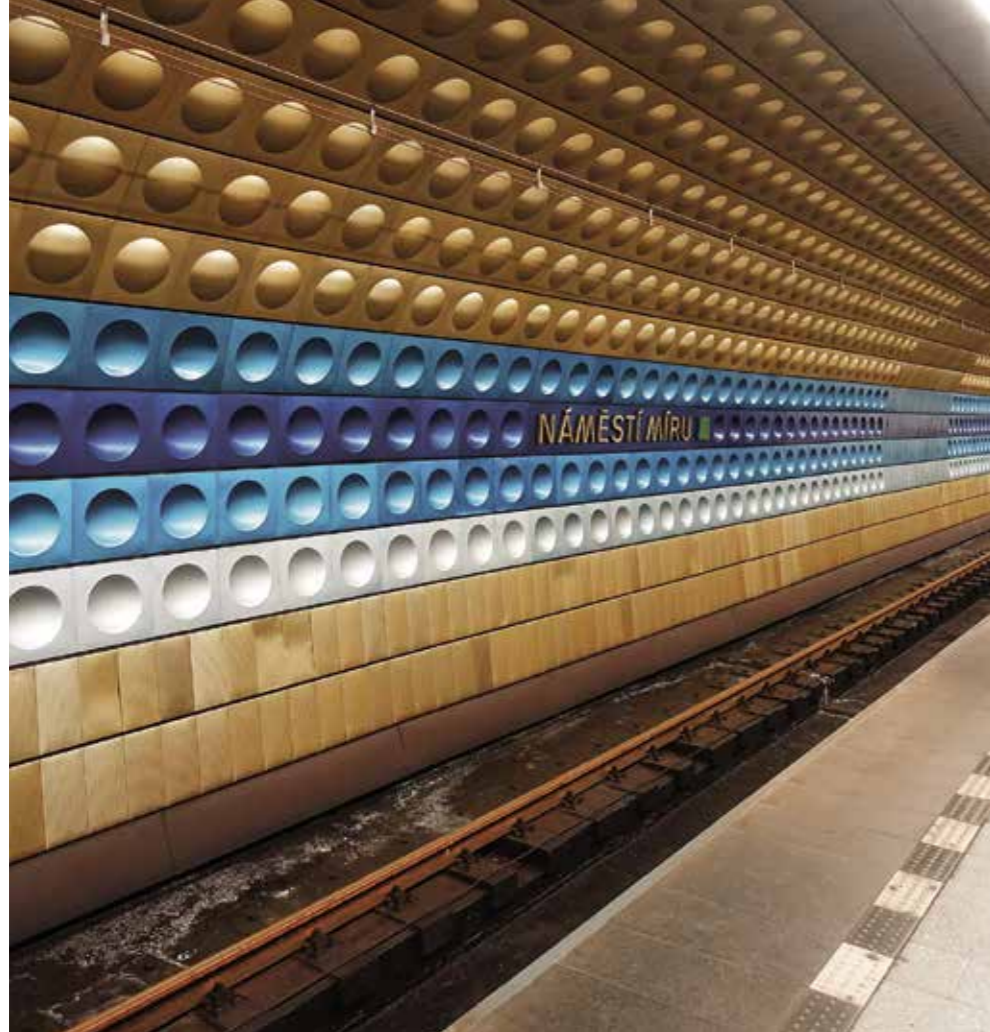
Radikálně modernistická intervence do Starého Města zde zčásti zaplnila proluku vzniklou válečným bombardováním. Původní Kotěřův koncept předpokládal výstavbu teologické fakulty osově symetrické s protější právnickou fakultou. Avšak namísto fakultní budovy zde vznikl mezinárodní hotel odsunutý v rámci dobové regulace dále od řeky a koncipovaný jako samostatně stojící solitér. V podstatě brutalistní budova zvenku zaujme bohatostí materiálů, detailů i tvarů a také členitostí hmoty. V interiéru se kromě ubytovacích kapacit nachází restaurace, jejíž střešní poloha skýtá možnost skvostného výhledu na město. Dále je v prostorech hotelu situován kongresový sál, díky němuž se rozšiřuje funkční potenciál objektu.

Na vybavení interiéru se podíleli také František Cubr, Zdeněk Pokorný, Jan Šrámek a Jan Bočan. Vnitřní prostory jsou doplněny četnými uměleckými díly například Evy Kmentové, Františka Ronovského, Čestmíra Kafky, Stanislava Libenského, Huga Demartiniho a svítidly od Reného Roubíčka.

Karel Filsak (1917–2000) získal první zkušenosti za války v ateliéru Josefa Gočára a po absolutoriu ČVUT v ateliéru Josefa Havlíčka. Později se profiloval jako autor velvyslanectví v Ženevě, Brazílii (obě ve spolupráci s Janem Šrámkem) a posléze v Dillí a Káhiře.

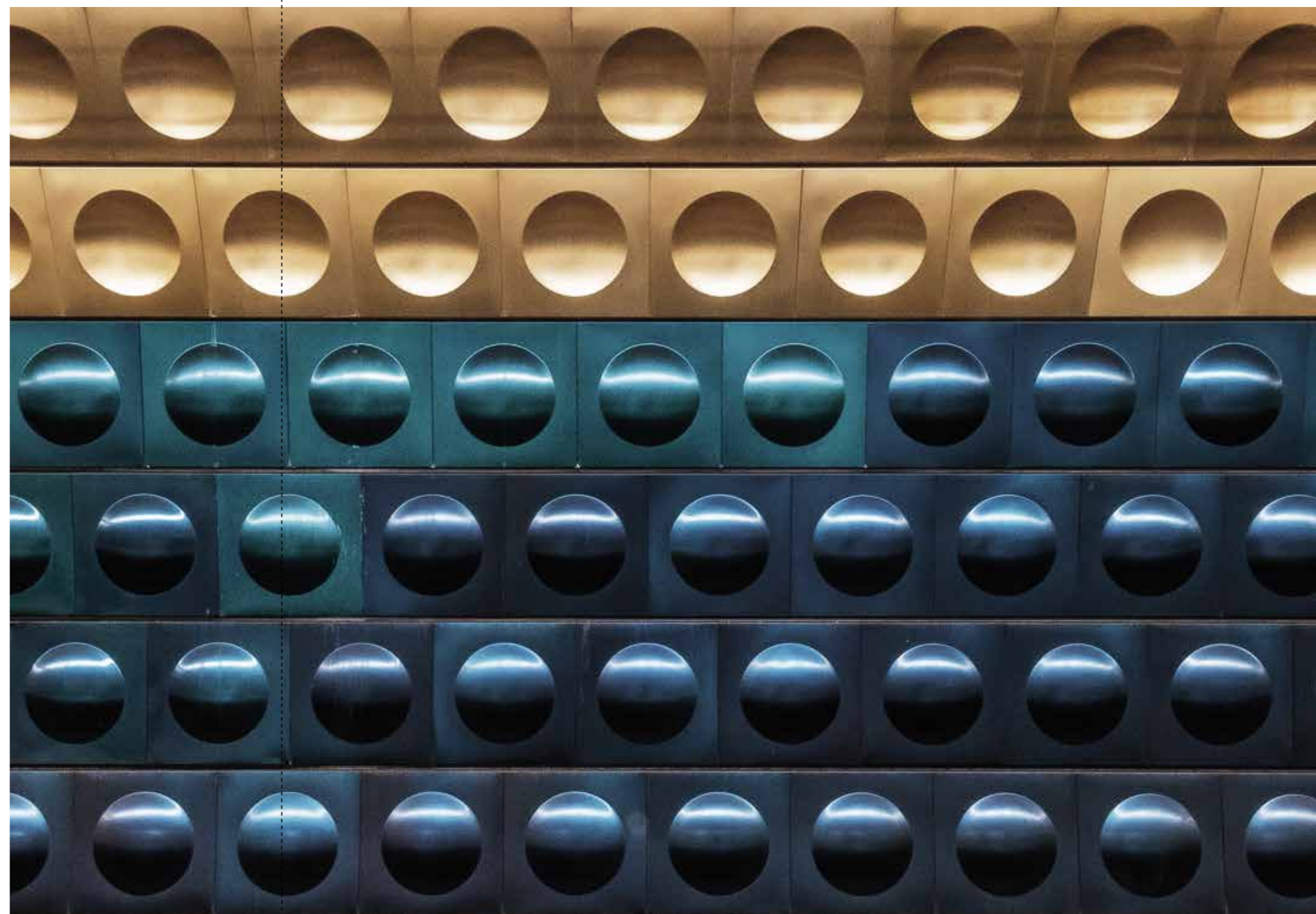

Pražské metro linka A

→ Jaroslav Otruba a kol.

→ 1970 projekt, 1974–1985 realizace

Stavba metra se plánovala pod vedením profesora Vladimíra Lista a inženýra Bohumila Belady již od poloviny 20. let. V polovině 60. let bylo rozhodnuto o stavbě podpovrchové tramvaje, která by ovšem v historickém jádru města vážně poškodila řadu památek. Bylo velkou zásluhou Jaroslava Fragnera, že se proti této variantě postavil a významně přispěl k prosazení hloubkové realizace metra. Vedoucím architektem projektu se poté stal Jaroslav Otruba (1916–2007), který garantoval vysokou odbornou kompetenci kvalitu projektu i provedení. Jde pravděpodobně o nejvýznamnější stavební počín normalizační doby. Jaroslav Otruba propůjčil tomuto dílu jednotnou podobu (i když jednotlivé stanice projektovali různí autoři), která se jasně diferencuje v jednotlivých trasách, přesto však vykazuje formální jednotu. Jeho zvlášť osobitým příspěvkem jsou hliníkové puklice kryjící povrch tunelů stanic metra A, které se zároveň odlišují různými barevnými odstíny. Grafickou úpravu celého metra navrhl Jiří Rathouský. Jaroslav Otruba byl žákem a asistentem Františka Čermáka na ČVUT a po politických prověrkách v roce 1958 odešel do SÚDOPU, kde úspěšně našel své celoživotní uplatnění.

Prior Pardubice

- Pardubice, Masarykovo náměstí
- 50.0364, 15.7671
- Růžena Žertová
- 1970 projekt, 1971–1974 realizace

Objekt s jasně čitelnou ocelovou konstrukcí a vykrojenými nárožními dotváří prostor Masarykova náměstí. Konstrukce je navržena ve velkorysém modulovém rastru 9 metrů, ty jsou zčásti vyplněny tenkostěnnými ocelovými panely a zbytek tvoří lícované cihelné zdivo. Zkosení nároží a okenních otvorů propůjčuje průčelí stavby originální, lehce ornamentální charakter. Přehledná organizace řešení provozu byla předpokladem dobře fungujícího obchodního domu nové generace. Červený nátěr ocelové konstrukce rastru v kombinaci s režnou cihlou tak vyvolává, podle slov autorky, dojem pardubického perníku a přispívá k identifikaci místa. Tato stavba je významným příkladem českého brutalismu. Růžena Žertová (1932–2019) absolvovala VUT u profesora Bedřicha Rozehnal a byla v 60. a 70. letech autorkou řady obchodních domů po celé republice (Michalovce, Ústí nad Labem, Ostrava, Košice) a souběžně s tím se prosadila v oblasti bydlení (rodinný dům v Sokolnicích a vlastní rodinný dům v Brně), průmyslového designu (osvětlovadla), ale také šperků a módy. Bez pochyb ji lze nazvat jednou z nejvýznamnějších českých architektek druhé poloviny 20. století.

Obchodní dům Máj

- Praha, Národní třída
- 50.0823, 14.4199
- Miroslav Masák, John Eisler, Martin Rajniš
- 1973 projekt, 1973–1975 realizace

Na přelomu 60. a 70. let bylo rozhodnuto postavit dva nové obchodní domy (Máj a Kotva) v centru Prahy, v jejichž realizaci byla zaangažována švédská stavební firma SIAB. Tato firma garantovala na tehdejší socialistické poměry neuvěřitelně rychlé provedení obou staveb ve vysoké kvalitě. Obchodní dům Máj, původně nazvaný „02“, byl navržen tak, aby velkoprostorové obchodní plochy prostupovaly celým objektem od čela směřujícího k Národní třídě až po halu s eskalátory. Průčelí do Spálené ulice je z větší části provedeno z betonových dílců. Rozdíl mezi vyšší a nižší částí budovy je vyřešen zkoseným skleněným „klimatronem“, který dodává nároží charakteristickou siluetu. Stavba je významným dokladem vlivu technicistního pojetí architektury Jamese Stirlinga z počátku 60. let v našem prostředí. Pod Masákovým (1932) vedením se oba architekti podíleli na aktivitách „školky architektů“ vzniklé v ateliéru SIAL Karla Hubáčka v roce 1968. John Eisler (1946) v roce 1983 přesídlil do ateliéru Richarda Mayera v New Yorku, s nímž spolupracoval ještě po svém návratu na projektech pro Pankrác. Martin Rajniš (1944) se po Sametové revoluci angažoval v přestavbě Smíchova a postavil řadu dřevěných rozhleden doma i v zahraničí.

„Kdosi řekl, že architekti jsou básníci reality, ale o realitě naší nové architektury veřejná publicita mnoho a často nepíše a nemluví, aby nemusela napsat, že nám pokulhává rytmus a o rýmech už víme moc málo.“

— Jiří Lasovský

„Byla to generace lidí, kde všichni měli podobný problém. Podobnou soudržnost už jsem nikdy nezažil. Navíc spojení se slovenskou uměleckou scénou bylo pro nás velmi obohacující. Architekti si zde vzájemně ukazovali své projekty, diskutovali o nich, probíhaly přednášky a vše vždy vrcholilo slavnostním výstupem na Spišský hrad.“

— Tomáš Brix

1980 — 1993

„Veľká mierka stavebného diela môže v súčasných podmienkach tvorivej práce ovplyvniť kvalitu architektúry.“

— Vladimír Dedeček

„Postmodernismus bez pověr, ale s iluzí.“

— Jana a Jiří Ševčíkovi

„Mesto je iba sústava priestorových fragmentov.“

— Ján Bahna

Hotel Praha

- Praha, Sušická
- 50.1027, 14.3779
- Jaroslav Paroubek, spolupráce Luděk Todl, Arnošt Navrátil,
Jan Sedláček, Radko Černý, Milan Rejchl
- 1971 projekt, 1971–1981 realizace, zbořen 2014

Na základě užší soutěže v roce 1971 byl stavbou prestižního hotelu pro hosty ÚV KSČ rozkládajícího se v půvabném prostředí Hanspaulky s výhledem na Pražský hrad pověřen kolektiv pedagogů ČVUT. Koncept vítězného návrhu, komponovaný citlivě ve zvlněné křivce terasovitě uspořádaných hmot navazoval na tendence organické architektury 60. let a na myšlenky krajinářské školy brazilského zahradního architekta Roberto Burle-Marxe. Hotelový provoz doplňovala činnost kongresového centra, včetně bazénu, salónků, kluboven a kina pro 100 návštěvníků. Výjimečné podmínky této stavby umožnily také mimořádný výsledek s pečlivým dokončením vnitřní výzdoby a vybavení. Výstavba hotelu započala v roce 1975 a byla dokončena o 6 let později, tedy roku 1981. Jedním z prvních hostů hotelu byl generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv. I přes protesty veřejnosti byl tento významný příklad českého brutalismu v roce 2014 zbořen. Jaroslav Paroubek (1921-1997) absolvoval ČVUT u Josefa Kittricha a i díky svému profesorskému angažmá patřil k výrazným osobnostem české architektury druhé poloviny 20. století. Byl spoluautorem stavební fakulty ČVUT a hlavním architektem družstevních obytných domů na Kotlářce.

Obchodný dom Ružinov

→ Bratislava, Tomášikova 14

→ 48.1552, 17.1646

→ Ján Bahna, Ľubomír Mihálik, František Kalesný, Pavol Čížek,
Peter Minarovič

→ 1975–1978 projekt, 1978–1984 realizácia, 1998 čiastočné zbúranie

Obchodný dom Ružinov bol prvou stavbou na Slovensku, na ktorej sa prejavili vplyvy postmodernizmu. Kostra objektu z typizovaného ocelobetónového skeletu predurčila jeho základný tvar, proporcie odstupňovania hmôt i priečelie. Rovnaký konštrukčný systém sa použil aj pri dekoratívnych betónových prvkoch prierezu v tvare U na bočných fasádach. Najpozoruhodnejšia však bola vstupná hala. Tu sa architektovi Jánovi Bahnovi v spolupráci so sochárom Richardom Langerom podarilo realizovať historizujúce vstupné portály postmoderne naratívny spôsobom. Skombinoval ich s kovovou konštrukciou krovu a so skupinou eskalátorov. V prostredí fádneho modernistického sídliska zapôsobila hala svojimi typicky mestskými atribútmi a poza chrbát oficiálnej ideologickej cenzúry priviedla do Česko-Slovenska architektonický postmodernizmus. Predchádzajúci text je v minulom čase aj preto, lebo po neúspešnej začatej prestavbe v deväťdesiatych rokoch zostal z objektu na dlhé desaťročia len holý a opustený skelet.

Budova ČKD na Můstku

→ Praha, Václavské náměstí

→ 50.0844, 14.4233

→ Alena a Jan Šrámkovi

→ 1972 projekt, 1976–1983 realizace

Při stavbě metra došlo ke zboření Domu vlny a hedvábí s charakteristickými hodinami v průčelí do Václavského náměstí. Novostavba nad trasou metra podle návrhu Aleny (1929–2022) a Jana (1924–1978) Šrámkových je provedena z ocelové skeletové konstrukce o velkém rozponu, který je přiznán celoplošným zasklením piana nobile. Plášť budovy je proveden ze žuly v souladu s texturou sousedního domu Vídeňské bankovní jednoty s odpovídající monumentalitou. Krakorcovitě vyložení nejvyššího patra signalizuje historický název budovy „Můstku“, který spojoval Staré a Nové Město. Motiv hodin původního Domu vlny a hedvábí je parafrázován půlkruhovou střešní nástavbou. Tato stavba vyvolala postmoderní vlnu v české architektuře 80. let. Oba autoři se podíleli i na projektu nové odbavovací haly hlavního nádraží v Praze (společně s Josefem Dandou, Janem Bočanem a Zdeňkem Rothbauerem). Jan Šrámek se prosadil stavbami ambasad v Pekingu (s Gustavem Paulem), Ženevě a Brazílii (s Karlem Filsakem), Londýně a Stockholmu (s Janem Bočanem) a Alena Šrámková novou budovou fakulty architektury v Praze.

Dom potravín

→ Levice, Námestie hrdinov 6

→ 48.2197, 18.6077

→ Pavol Ondreička

→ 1979 projekt, 1979–1983 realizácia

Dom potravín v Leviciach dostal v roku 1983 najvyššiu slovenskú cenu za architektúru, ale medzi laikmi sa stretol s kritikou. Reprezentuje totiž najvýraznejší príklad strojovej, technicky inšpirovanej architektúry s koreňmi v technologickom očarení architektúry šesťdesiatych rokov. Architekt sformoval objekt, ktorý vyplnía prieluku a rešpektuje uličnú čiaru, ako sériu plechových kontajnerov so zasklenými čelami. Práve ich kovový povrch, nápadná farebnosť či nezvyčajnosť sa stali zdrojom spomínanej kritiky. Navyše objekt postavili na niekoľkých parcelách centrálného levického námestia, hoci to už predtým stratilo dlhé úseky historickej zástavby, a tesne vedľa sa vypínajú aj panelové domy nového sídliska. Nečudo, že takáto ostentatívne technicistická kontajnerová architektúra, čo ako sama osebe kvalitná, vzbudzuje výhrady u tých, ktorí žiaria za nostalgickým čarom starých Levíc. V objekte je na prizemí predajňa potravín s rozlohou 815 m², bola tu aj predajňa lahôdok či cukráreň; na poschodí architekt pôvodne navrhol administratívne priestory a učňovské stredisko.

Zborový dom Cirkvi bratskej

→ Levice, Sama Chalupku 7a

→ 48.2198, 18.6130

→ Máriaus Žitňanský

→ 1983–1985 realizácia

Nenápadný zborový dom Cirkvi bratskej stojí v štvrti rodinných domov neďaleko centra Levíc. Jeden z príslušníkov zboru tu poskytol svoj rodinný dom, ktorý sa stal základom výstavby malého skromného kostola – je to kubus, ktorý vidieť vpravo od vstupu do zborového domu. Úrady vtedy nedovolili postaviť zvoničku ani vyššiu kupolu, jej podoba sa zachovala už len na architektovom výkrese zamýšľanej podoby kostola. Napriek tomu vznikla veľmi konzistentná architektúra, v ktorej sa stiesnenosť riešila na niekoľkých miestach horným osvetlením, napríklad nad oltárom v hlavnej sále. Architektovi sa tým však podarilo dosiahnuť uzavretú koncentráciu, čo rezonuje s orientáciou zboru veriacich bratskej cirkvi. Jednoduché riešenie interiéru vyznačujúceho sa kamennou dlažbou, čistými bielymi omietkami a doplnkami z mäkkého dreva prispieva k ucelenému pôsobeniu tohto pôsobivo skromného diela. Máriaus Žitňanský neskôr navrhol aj budovu zborového domu Cirkvi bratskej v Ostrave (1992–1995), kde v spolupráci s Miroslavom Zikmundom rozvinul svoju záľubu v dramaticky komponovaných tvaroch.

Budova mestského úradu

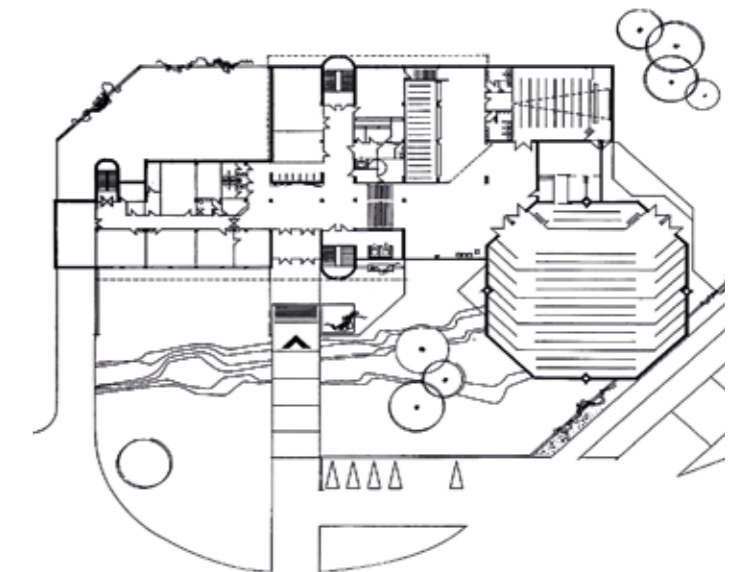
→ Žilina, Námestie obetí komunizmu 1

→ 49.2215, 18.7428

→ Viera Mecková

→ 1983 projekt, 1984–1988 realizácia

V Žiline pôsobiaca architektka Viera Mecková navrhla členitú budovu pôvodne pre potreby okresnej administratívy komunistickej strany. Stalo sa to však na konci dominantného pôsobenia tejto strany a na budove už nenájdeme žiadne jej ideologické atribúty. Práve naopak, autorka jej dala univerzálne neskoromoderné riešenie, ktoré zreteľne odráža vnútorné funkcie – na trojtraktovú administratívnu časť sa pripája blok v tvare osemuholého hranola s veľkou zasadacou sálou. Osobitne pôsobivá je výtvarná úprava vonkajších povrchov, na ktorej sa podieľal sochár Juraj Marth. Terakotový obklad priečelí plynule prechádza do abstraktného výtvarného reliéfu. Budova slúžila pôvodnej funkcii len jeden rok, potom v nej sídlilo viacero inštitúcií, až sa napokon stala sídlom mestského úradu. Na komunistickú stranu, jej pôvodného vlastníka, odkazuje už len, a aj to paradoxne, nové pomenovanie námestia pred budovou: Námestie obetí komunizmu.

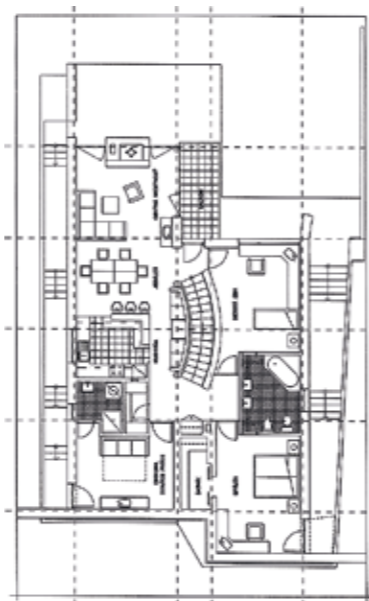

Vila Srti's

- Bratislava, Guothova 12
- 48.1657, 17.1023
- Jozef Ondriaš, Jiří Závodný
- 1992 projekt, 1993 realizácia

V eufórii z návratu k demokratickým spoločenským pomerom koncipovali autori veľkú vilu na spôsob modernej architektúry dvadsiatych alebo tridsiatych rokov a podľa toho jej aj dali fonetické pomenovanie „srti's“. Vila stojí na strmom pozemku nad mestom. Na prízemí má bazén aj saunu a hlavný obývací priestor s kozubom autori prevýšili cez dve podlažia. Pracovňa na vstupnom podlaží má samostatný vchod. Tu sa nachádza aj veľké kruhové okno s výhľadom na centrum Bratislavy. Na hornom poschodí sú spálne s možnosťou úpravy na ateliér. Jednotlivé poschodia spája jednoramenné schodisko ohnuté do mierneho oblúka. Priečelie smerujúce do záhrady je presklené a strechu tvorí tenká vznášajúca sa doska.

„Žena-architekt/ka byla
až do počátku minulého
století nazírána jako
oxymóron.“
— Martina Pachmanová

„Ze současné architektury jako by
stále více trčí slova. Minimalismus
se tomu brání tím, že promlouvá
v holých větách, aby nás ochránil
od štěbetání postmoderny.“
— Ladislav Lábus

1993 — 2005

„Móda? Epigónstvo periférie,
znovu len a len dohánajúca kultúra?“
— Marian Zervan

„Mám ráda takové domy, které příliš nemluví o svém
autorovi, ale jsou samy osobě jaksi samozřejmé.
Dům je potřeba posuzovat podle jiných vlastností,
než jestli se líbí.“
— Alena Šrámková

„To nadýchnutie po roku 1989...!“
— Jozef Ondriaš

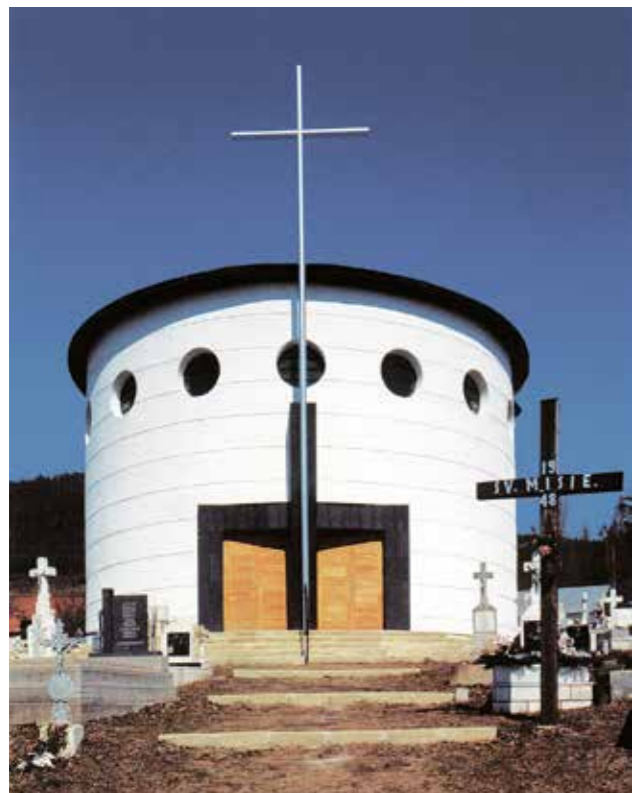

Kostol r. k.

- Vojkovce
- 48.9552, 20.8628
- Albert Rybarčák
- 1990 projekt, 1993 realizácia

V malej spišskej dedinke Vojkovce, ktorá má len o málo viac než 400 obyvateľov, postavili začiatkom deväťdesiatych rokov Kostol sv. Bartolomeja. Stojí pri starom cintoríne na miernom návrší a tvoria ho tri výrazné, navzájom spojené celky, ktoré akoby odkazovali na trojdielnu skladbu drevených kostolíkov východného Slovenska. Vstupuje sa cez rotundu, ústredný priestor má pripomenúť biblickú archu a kostolu dominuje veža so zvoncou. Architekt oslovil maliara Vladimíra Popoviča, ktorý pokryl vnútro expresívnou maľbou s motívmi biblickej potopy. Dokonca aj archa má mierne šikmé steny, ktoré majú pripomenúť naklonený Noemov koráb. Albert Rybarčák (1958–2017) už v roku 1986 spolu s Mariánom Pitkom a Jozefom Troligom zaznamenal veľký úspech, keď sa ich návrh na divadlo Playhouse v Amsterdame umiestnil v súťaži na prvom mieste. Rybarčákovi bola blízka naratívne postmodernistická architektúra, pre ktorú vznikli výborné podmienky pri výstavbe nových slovenských kostolov po roku 1989. Okrem kostola vo Vojkovciach, za ktorý získal Jurkovičovú cenu, postavili podľa jeho projektu aj kostol v Dlhom nad Cirochou.

Diagnostický pavilon MOÚ

→ Brno, Žlutý kopec

→ 49.1948, 16.5886

→ Aleš Burian, Gustav Křivinka

→ 1991 projekt, 1991–1995 realizace

Dostavba Masarykova onkologického ústavu navázala na původní část navrženou v letech 1933–1935 Bedřichem Rozehnalem a později doplněnou dalšími přístavbami původním autorem, dále Zdenkém Alexou a konečně Miroslavem Spurným. Nový pavilon citlivě sleduje konfigurace svažitého terénu na Žlutém kopci, což je vyjádřeno i hlavní osou se dvěma vnitřními halami osvětlenými horním osvětlením, které jsou umístěny v po sobě následujících etážích. V pavilonu jsou přehledně umístěny vyšetřovací složky rehabilitace, centrální laboratoře, lůžkové části, výukové prostory a ústavní lékárna. Velkorysý koncept mladých autorů Aleše Buriana (1956) a Gustava Křivinky (1928), absolventů VUT v Brně, kteří na počátku získávali zkušenosti v ateliéru Viktora Rudiše, stál na začátku jejich úspěšné kariéry. Již od počátku 90. let ovlivňují architektonickou debatu, nejen v Brně, ale i v celostátním měřítku.

Všeobecná úverová banka

- Bratislava, Mlynské Nivy 1
- 48.1468, 17.1250
- Ján Bahna, Ľubomír Závodný, Igor Palčo, Miloš Juráni
- 1994 súťaž, 1995 projekt, 1996 realizácia

Centrála Všeobecnej úverovej banky bola prvou z výškových stavieb, ktoré v novom bratislavskom centre vyrástli za posledné desaťročia a dodnes je spomedzi nich najelegantnejšia. Dominuje jej 24-poschodová valcová hmota veže elipsovitého prierezu, v noci pôsobivo obrúbená modrými svietiacimi líniami. Vyrastá z dvoch nízkych krídel so vstupnou halou s galériou a na poschodí so zasadacou sieňou a priestormi predstavenstva. Väčšinu vyšších poschodí zaberajú priestory bežnej bankovej administratívy. V zadnej pravouhlej časti veže je schodisko a výtahy. Na najvyššom poschodí bol pôvodne plavecký bazén, ktorý súčasne slúžil aj ako zásobník požiarnej vody. To všetko však zostáva pre bežného návštevníka neprístupné. Voľne je prístupná jedine pobočka banky na prízemí. Hladký valec ozvláštňuje na severnej strane mierne zapustenie fasády, ktoré je jedným zo zámerných narušení, čo priniesla postmoderna. Budova je najmladšou architektonickou realizáciou, ktorej Slovenská pošta venovala jednu zo svojich poštových známok – je z roku 2018 a má nominálnu hodnotu 1,45 €.

Mariánský most

- Ústí nad Labem, mezi ulicemi Nová a Přístavní
- 50.6605, 14.0533
- Roman Koucký, spolupráce Šárka Malá, Libor Kábrt, Milan Komínek, Ladislav Šašek
- 1994 projekt, 1995–1997 realizace

Stavba tohoto mostu byla v Ústeckém kraji v 90. letech průlomovým počinem a stala se výrazným symbolem tohoto průmyslového města. Most tvoří dva 60 metrů vysoké pylony, do nichž je zakotvena lanová konstrukce nesoucí 179 metrů dlouhou mostovku. Jednoduchost a tvarová čistota podtrhuje inženýrskou estetiku celého díla, které se tak vizuálně začlenilo do siluety industriálního prostředí města Ústí nad Labem. Tato stavba se brzy stala jeho ikonou. Architekt Roman Koucký (1959) patří k těm, kteří se ve svém oboru vypracovali opravdu od píky, přes vyučení řemeslem a průmyslové školy až po dosažení absolutoria na vysoké škole. Z toho vyplývá jeho intenzivní vztah k materiálu, technickým zákonitostem a formální jednotě, která provází celé jeho dílo.

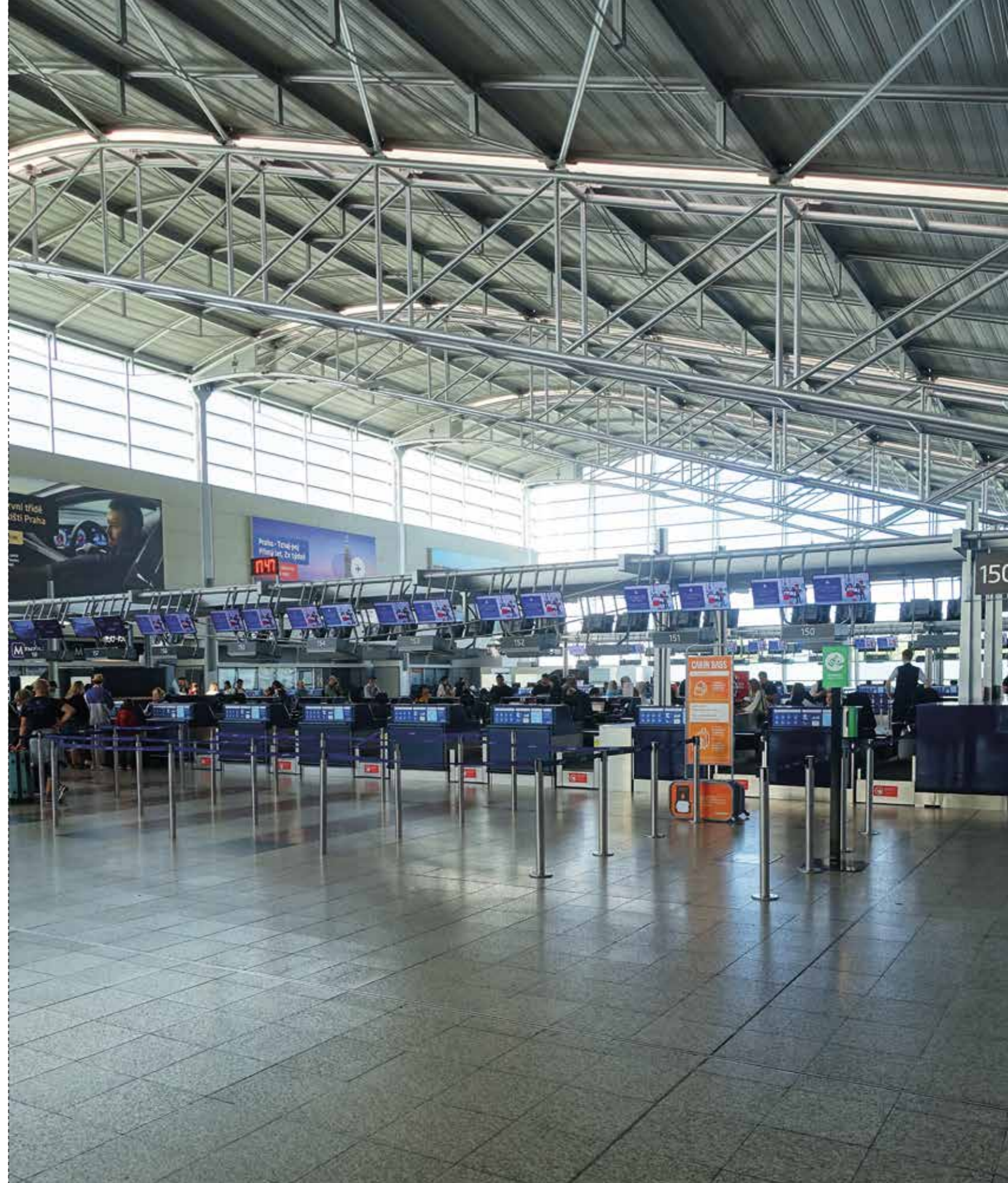

Letiště Václava Havla, Terminál 1

- Praha, Ruzyně
- 50.6605, 14.0533
- Petr Franta, Michal Brix
- 1994 soutěžní projekt, 1995–1998 realizace 1. fáze,
2000–2002 dokončení prstu B – 2. fáze

Rozvoj letecké dopravy po Sametové revoluci si vyžádal rozšíření odbavovacích prostor terminálu navrženého kolektivem Karla Filsaka s Janem Šrámkem, Karlem Bubeníčkem a Jiřím Loudou, otevřeného na jaře 1968. Na základě vyzvané architektonické soutěže v roce 1994 byli projektem pověřeni architekti Petr Franta (1948) a Michal Brix (1946) v asociaci s kanceláří Scott Associates z Toronta zodpovědnou za letištní funkce. Plocha starého terminálu se touto přestavbou zvětšila trojnásobně. Návrh sjednotil původní letištní budovu s přístavbou obsahující novou odbavovací halu, promenádu s obchodní galerií, na kterou navazují prsty A a B, vedoucí cestující k nástupním bezpečnostním branám a do letadla. Charakter interiéru odbavovací haly je určován zvlněným tvarem ocelových vazníků evokujících aviatickou atmosféru. Osobnost Václava Havla má připomenout skleněný památník podle vítězného návrhu Petra Franty, který je v současnosti připravován. Franta po studiu na ČVUT pracoval v ateliéru ETA v Praze a po emigraci v roce 1977 působil úspěšně v Montrealu, kde instaloval výstavu českého kubismu v CCA a podílel se i na projektech v New Yorku. Po návratu založil kancelář společně s Michalem Brixem, od roku 1998 má vlastní ateliér, v němž realizoval mimo jiné CIIRC a rektorát ČVUT v Praze (2012–2017). Michal Brix vystudoval UMPRUM a poté pracoval v ateliéru SIAL Karla Hubáčka v Liberci. Vedle projektové činnosti vynikl jako ilustrátor řady odborných a populárních knih.

Kostol na sídlisku KVP

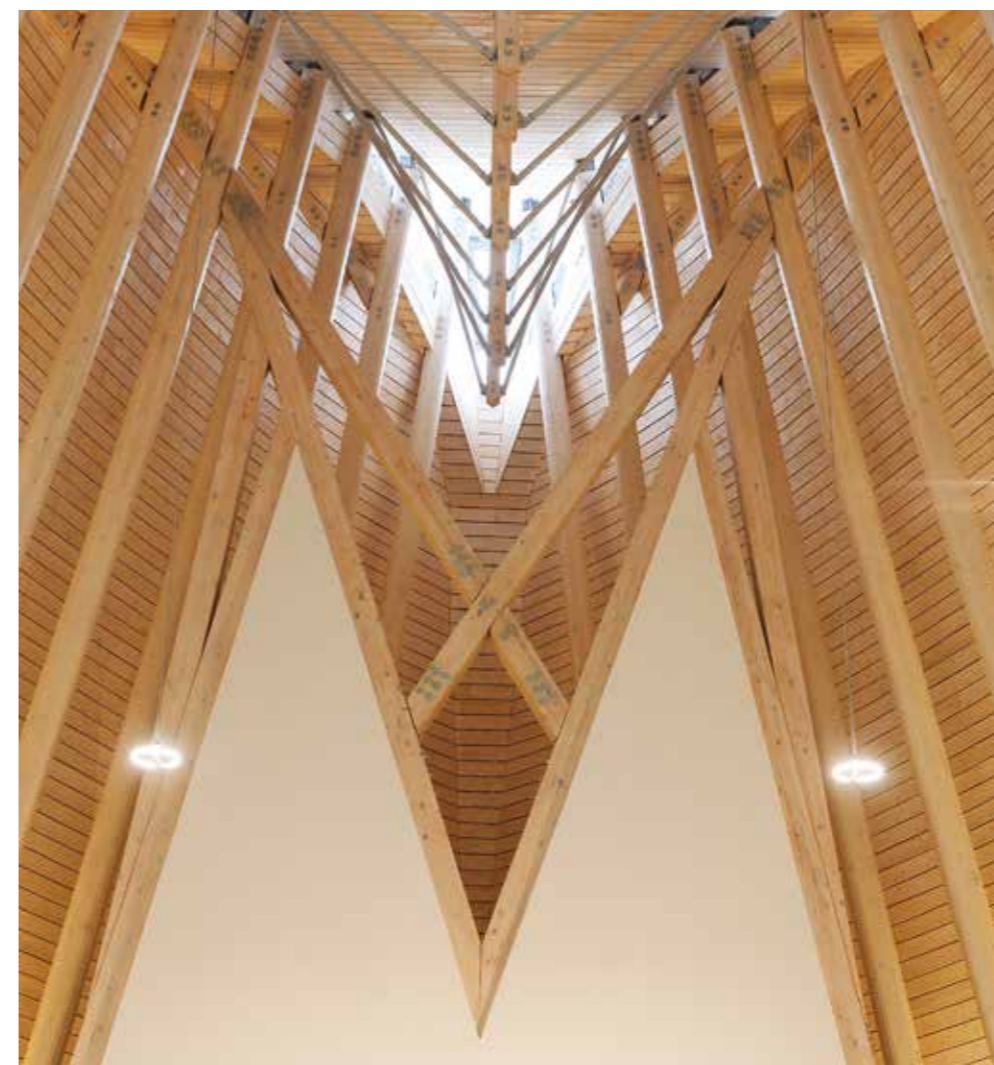
→ Košice, Trieda KVP 6

→ 48.7159, 21.2152

→ Pavel Simko, Richard Neufeld, Peter Pásztor, Martin Drahovský,
Ladislav Friedmann, Rastislav Rozman

→ 1994 súťaž, 1995–1999 projekt, 1999–2012 realizácia

Navrhovanie súčasných kostolov sa musí vyrovnáť s kľúčovým problémom, ako zároveň vyhovieť požiadavke na dekoratívnu bohatosť na jednej strane a modernú strohú abstrakciu na strane druhej. Architekti košického chrámu sú bohatosti naklonení a vo svojich návrhoch radi komponujú členité drevené prúťové konštrukcie krovov kostolov. Takýto vnútorný priestor má aj tento chrám. Návštevníka, ktorý sem prichádza prvý raz, to možno prekvapí, pretože budovu zvonku pokrýva jednoduchá titanzinková krytina. Segmenty kostola tvarom pripomínajúce slávnú operu v Sydney. Drobné zložitosti vo vrchole škrupín či výrazný vstupný portál ukazujú, že ani tu sa autori nevzdali svojho presvedčenia: architektúra sa nemá vzdávať tvarovej bohatosti, a sakrálna už vôbec nie.

Národná banka Slovenska

→ Bratislava, Mýtna 2

→ 48.1533, 17.1150

→ Martin Kusý, Pavol Paňák

→ 1996 súťaž, 1996–1999 projekt, 1998–2002 realizácia

Architekti sa v roku 1996 stali víťazmi súťaže na túto prvú reprezentačnú štátnu budovu samostatného Slovenska. Banka patrí do kategórie takzvaných inteligentných budov, teda objektov so zložitým vnútorným technickým zariadením. Pozostáva z nižšej podnože a vysokej veže. Nízka časť zaberá celý pozemok, v jej strede sú trezory a nad nimi čiastočne prekryté nádvorie so symbolickou lipovou alejou. Hlavný vstup je pod vysokou vežou na oblom nároží a oblý roh pokračuje aj nahor. V pôvodnom návrhu mala predsadená časť fasády sledovať štvorcový pôdorys, čiže aj toto nárožie malo byť pravouhlé. Nakoniec sa to ukázalo príliš náročné, dvojité fasáda však budove zostala, i keď s menším medzipriestorom. Architekti citlivo reagovali na serióznosť, aká prislúcha takéto najvyššej bankovej inštitúcii, a v transparentnosti priečelí zasa reflektovali aktuálne architektonické prúdy.

Průchod valem Prašného mostu

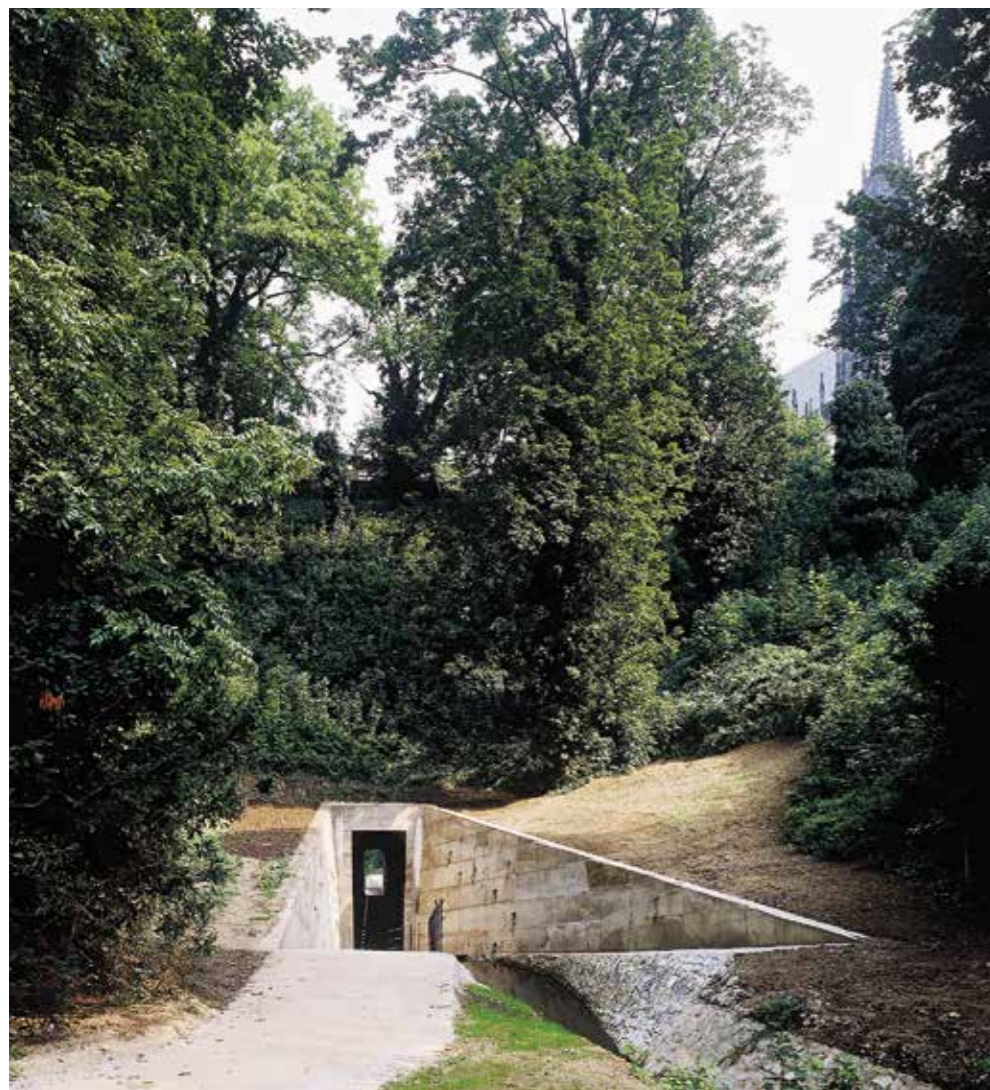
→ Praha, Jelení příkop

→ 50.0915, 14.3986

→ Josef Pleskot

→ 1996 projekt, 1997–2002 realizace

Prezident Václav Havel přišel s myšlenkou propojení Jeleního příkopu a výstavby pěší cesty směrem k Chotkově silnici, jehož součástí je tunel pod Prašným mostem. Je dlouhý 84 metrů a kopíruje trasu někdejší Tereziánské štoly. Má vejčitý tvar, dlažbu z betonových prefabrikátů a obložení vnitřního pláště tunelu je provedeno z režných pálených cihel kladených na výšku. Tato textura dodává prostoru tunelu originální atmosféru. Architekt Josef Pleskot (1952) se ve svém díle velmi často věnoval stavbám v historickém prostředí anebo konverzemi historických a industriálních staveb (Vítkovice). Tunel pod Prašným mostem byl jedním z prvních v této sérii.

Kostol a pastoračné centrum

→ Bratislava, Teplická 2

→ 48.1740, 17.1263

→ Ľubomír Závodný, Matej Siebert, Georg Bliznakov

→ 1997 projekt, 1999 realizácia

Architekt Ľubomír Závodný navrhol niekoľko nových kostolov, ktoré patria k tomu najlepšiemu, čo sa u nás realizovalo v oblasti sakrálnej tvorby. Do prostredia staršieho panelového sídliska v Bratislave naprojektoval spolu so svojimi kolegami komplex, ktorý pozostáva z oválne zaoblenej, drevom obloženej, a preto osobitne výraznej hmoty kostola a z dvoch nízkych krídel pastoračného centra. Tam umiestnil učebne aj obytné a administratívne priestory. V mieste, kde sa tieto hlavné objemy stretávajú, navrhol átrium ako odkaz na staré kláštorne rajské záhrady. Subtílna konštruktivistická zvonica už len kultivovane pripomína dávne vysoké kostolné veže – v okolí totiž dominujú vysoké bytové domy. Architektom prišlo riešiť ťaživú dilemu staviteľov dnešných rímskokatolíckych chrámov: spojenie sakrálnej naratívnosti na jednej strane a modernistickej strohosti na strane druhej. Originálne sa k nej postavili vnútri kostola, keď strop pokryli expresívne nepravidelnou sústavou križujúcich sa strešných väzníkov.

Palác Euro

- Praha, Václavské náměstí
- 50.0839, 14.4235
- Richard Doležal, Petr Malinský, Martin Kotík, Petr Burian
a Michal Pokorný
- 1997–2002 projekt, 2000–2002 realizace

Palác Euro reprezentuje řešení dlouholetého problému uzavření dolní části Václavského náměstí, nad nímž se pod vedením Josefa Gočára uvažovalo již ve 20. letech. Gočár, a zejména jeho žák, F. M. Černý, doporučovali v tomto místě vertikální akcent, který měl signalizovat zlom hlavní osy z Příkopů na Václavské náměstí. To však naráželo na odpor památkové péče nejen v tehdejší době, ale i v 70. letech. Výsledkem je kompromis realizovaný podle původního návrhu Martina Kotíka (1943), ale přepracovaném kanceláři DAM – Richard Doležal (1953), Petr Malinský (1961), Petr Burian (1970) a Michal Pokorný (1966). Budova vyjadřuje své dvě základní funkce – kanceláře a obchodní prostory. Důstojnou formou tak zakončuje dolní uzavěr Václavského náměstí.

Rodinný dom

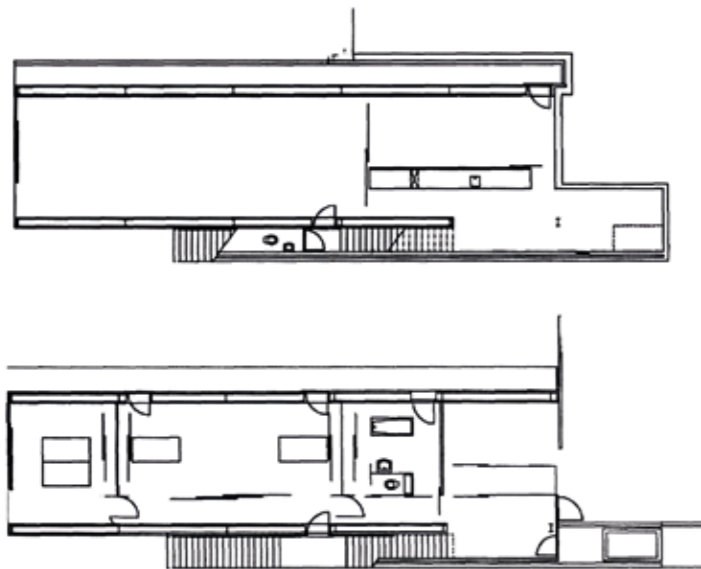
→ Stupava, Nová 54A

→ 48.2779, 17.0384

→ David Kopecký, Ján Studený

→ 1997–1998 projekt, 1998–2000 realizácia

Rodinný dom v Stupave patrí medzi smelé experimenty, riskantne hľadajúcu nové, neisté a neobvyklé cesty. Predstavuje objekt, pri ktorom sa k osobitým požiadavkám klienta na dvojgeneračné bývanie pridalo smelé technické riešenie a zámerne neromantický vonkajší vzhľad. Konštrukciu domu tvorí oceľový skelet pokrytý dvoma vrstvami dlhých sklenených tvárnic s prierezom U. Priestor medzi nimi sa pri vyšších vonkajších teplotách mohol prevetrávať štrbinami. Len smerom do záhrady mal dom štandardne presklené veľké okná. Architekti sa zámerne vzdali možnosti stvárňovať objekt esteticky a namiesto toho mu dali priesvitný sklený povrch, na ktorý sa po zotmení premietali obrysy vnútorného života domu. Smelý experiment však narazil na niektoré ťažko riešiteľné problémy a majiteľ domu napokon nahradil sklené priečelia murovanými. Na mieste tohto odvážneho počinu preto už dnes uvidíte len rodinný dom v podobe bieleho hranola kultivovaných tvarov.

Arcidiecézní muzeum Olomouc

- Olomouc, Denisova
- 49.5983, 17.2615
- Petr Hájek, Tomáš Hradečný, Jan Šépka
- 1998 projekt, 1999–2006 realizace

Obnovení prestiže olomouckého arcibiskupství a jeho uměleckých sbírek si vyžádalo založení nové instituce – Arcidiecézního muzea, které by prezentovalo veřejnosti extrémně cenné fondy. Zvoleným místem pro nově založené muzeum byl objekt původního kapitulního děkanství známého i díky pobytu Wolfganga Amadea Mozarta (1767). Novou podobu pro muzejní funkci mu vtělili mladí architekti z ateliéru HŠH – Petr Hájek (1970), Tomáš Hradečný (1969) a Jan Šépka (1969), kteří nekonvenčním způsobem dokázali spojit historické prostory se soudobými intervencemi velkorysých forem v nových materiálech (beton, sklo). Stavba iniciovala dodnes trvající diskusi o metodách památkové ochrany a konverzi historických staveb v českém prostředí.

Vila Linea

→ Bratislava, Novosvetská 51

→ 48.1562, 17.0948

→ Ján Bahna, spolupráca Stanislav Komár, Miroslav Tomík

→ 1998–1999 súťaž, 2000–2002 projekt, 2002 realizácia

Klient, zberateľ moderného slovenského umenia, sa odhodlal na neobyčajný počin a vypísal súťaž na projekt svojho rodinného domu. Spomedzi šiestich návrhov zvíťazil projekt Jána Bahnu, ktorý koncipoval vilu ako spojenie dvoch jednoduchých hranolov položených cez seba. Na nevelmi výhodný pozemok skláňajúci sa k severu reagoval tak, že obytnú časť domu vyzdvihol na poschodie predného hranola. Hlavným priestorom je dvojpodlažná hala s jedálňou a kuchyňou. Pod ňou sú na prízemí dvojgaráž, vstupná hala so sociálnym zariadením, sklady, šatníky, pomocné priestory a samostatný obytný apartmán. Do priečného hranola, položeného proti svahu, umiestnil architekt na druhé poschodie nočnú časť s radom spální. Svetlák v podobe zrezaného kužela nad hlavným priestorom pripomína svetlíky, čo rád používal Le Corbusier. Vnútro domu i záhrada stúpajúca do svahu sú miestom expozície vynikajúcich umeleckých diel. V roku 2019 sa veľká časť tejto zbierky stala veľkorysým darom klientovho syna Slovenskej národnej galérie. Vila sa v roku 2004 dostala aj do veľkého Atlasu súčasnej svetovej architektúry Phaidon.

Rekonstrukce a dostavba sportovního areálu

→ Brno, Kraví Hora

→ 49.2016, 16.5854

→ Antonín Novák, Petr Valenta

→ 2001–2002 projekt, 2002–2004 realizace

Úkolem bylo postavit plaveckou halu a propojit ji se stávajícím sportovním areálem. Na atraktivním pozemku na Kraví Hoře se autorovi podařilo s mimořádným respektem k topografii terénu a výhledům na vedutu města Brna vytvořit stavbu harmonicky zapadající do celého krajinného kontextu. Minimalistický koncept s použitím pohledového betonu, masivního dřeva a prosklených ploch chráněných slunolamy nabízí jedinečné prostředí pro rekreaci a sportovní vyžití obyvatel moravské metropole. Stavba byla odměněna Grand Prix Obce architektů. Autoři této budovy – absolventi brněnské školy architektury – Antonín Novák (1963) a Petr Valenta (1963) založili v 90. letech po krátké praxi společnou kancelář DRNH a jejich práce výrazným způsobem zasáhla do mozaiky současné architektury města Brna i širšího moravského regionu.

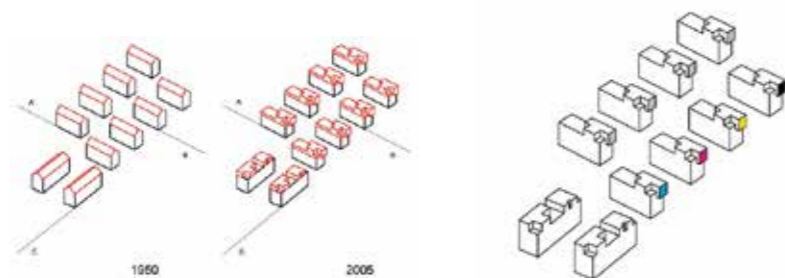

Nájomné bytové domy CMYK

- Prešov, Sabinovská a Majakovského
- 49.0072, 21.2371
- Irakli Eristavi, spolupráca Martin Jančok
- 2001 súťaž, 2002 projekt, 2005 realizácia

Nedáľe od centra Prešova postavili v päťdesiatych rokoch popri futbalovom ihrisku desať bytových domov. Po polstoročí ich už poriadne zdevastované najskôr chceli nahradiť novými, ale nakoniec došlo k prestavbe a nadstavbe. Nachádza sa tu spolu 190 bytov, prízemné bezbariérové a v horných troch poschodiach v nadstavbe byty o niečo väčšie. Strechy sa zo sedlových zmenili na ploché a vykonzolovaním hranolov na najvyššom poschodí dodali architekti komplexu aktuálny architektonický švih. Podľa štyroch základných farieb, skrývajúcej sa za anglickou skratkou CMYK, navrhli nielen farbu čelných plôch týchto štyroch vysunutí, ale aj pomenovali celý súbor. Hlavne však ukázali, ako pripomenula Henrieta Moravčíková, „ako možno s malým množstvom formálnych aj finančných prostriedkov premeniť zastaranú obytnú štruktúru na moderné bývanie“.

Bytové domy

→ Bratislava, Karloveské rameno

→ 48.1473, 17.0666

→ Karol Stassel, Juraj Šujan

→ 2002 súťaž, 2003–2004 projekt, 2006, 2016 realizácia

Domy s terasami bývajú neraz dosť ťažkopádne, tu sa však architektom podarilo vytvoriť dva bloky, ktoré síce tiež terasovite ustupujú, ale sú elegantné a vzletné. Najmä vďaka tomu, že na strane k Dunaju sa vznášajú nad nábrevím konzolovito vysunuté. Domy stoja na akejsi vnútornej periférii nad brehom, ktorý ohrozujú záplavy, v okolí posiatom všelijakými okrajovými objektmi bez ladu a skladu. Samotné dva domy sú však koncipované jasne, zvonku pokryté omietanými a tehlovočervenými obkladanými povrchmi, vnútri s akousi chodbou uzavretou svetlíkom a s otvorenými schodiskovými ramenami. Z tejto „pavlače“ je prístup do bytov veľkosti od 60 až do 238 m². Súčasťou projektu sa stala aj kultivácia okolia. Vznikol park nad podzemnou garážou a nová mestská infraštruktúra vrátane cyklistického chodníka, pričom verejný prístup k nábreviu zostal aj naďalej otvorený.

„Bolo treba sa naučiť vybrať si to,
čo je podstatné a vyčleniť časti,
ktoré znesú improvizáciu.
Čiastočná strata kontroly sa
tak stáva produktívnou metódou.“
— Martin Jančok

„Česká architektura a její přísnost.“
— Rostislav Švácha)

2005—2015

„Měli bychom proto jako architekti
spíše hledat řád odpovídající složitější,
pluralitní společnosti, neboť – jak jeden
z nich říká – krása a pravda jsou sestry.“
— Jiří Musil

„Snažím se především plánovat prostory,
z nichž budou lidé odcházet uklidnění
a spřátelení, a ne prostory, které je staví
proti sobě, konfrontují nebo útočí.“
— Josef Pleskot

„Chce to viac vzdoru.“
— Henrieta Moravčíková, Peter Szalay

Fakulta chemicko- -technologická univerzity Pardubice

→ Pardubice, Hradecká, Studentská a K Cihelně

→ 50.0494, 15.7664

→ Ladislav Kuba, Tomáš Pilař

→ 2002–2005 Projekt, 2005–2008 Realizace

Soubor chemicko-technologické fakulty navazuje na komplex kolejí. Osu vytváří protáhlý objekt v severojižním směru vymezující prostor akademického náměstí. Na tento objekt navazují prosklenými krčky po obou stranách objekty s laboratořemi a katedrami uspořádané okolo atrií. Přísná velkorysá geometrická skladba nabízí přehlednou dispozici s transparentními veřejnými prostory v interiéru i exteriéru v kombinaci skla a pohledového betonu. Východní a západní průčelí horních podlaží jsou sjednocena předsazenými stínícími žárově zinkovanými rošty. Racionální koncept celého souboru umožňuje i efektivní užití technologií, vzduchotechniky a instalaci infrastruktury potřebné pro náročný provoz chemických laboratoří. Brněnští architekti Ladislav Kuba (1964) – absolvent AVU v Praze a Tomáš Pilař (1963) – absolvent VUT v Brně založili po studiích v 2. polovině 90. let úspěšnou architektonickou kancelář, která navrhuje a realizuje stavby nejen v brněnském regionu, ale po celé České republice.

Sacre-Coeur I

→ Praha, Holečkova

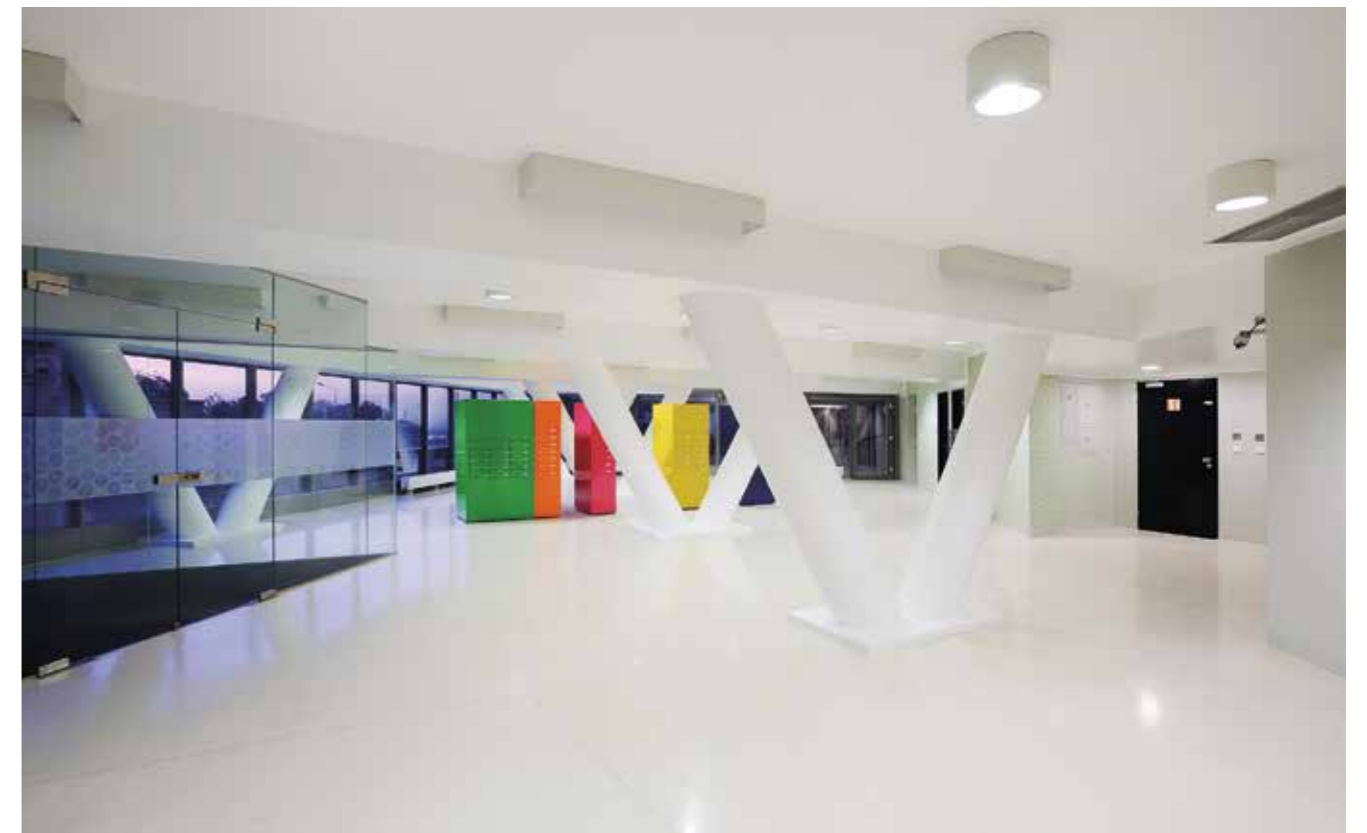
→ 50.0748, 14.3950

→ Jan Schindler, Ludvík Seko

→ 2002–2006 projekt, 2007–2009 realizace

Rozsáhlý bytový komplex začal výstavbou objektu na místě poznamenaném Strahovským tunelem. Pozemek s výškovým rozdílem 15 m je z velké části tvořen zastropením tunelu tak, aby zástavba respektovala původní blokové schéma. Dominantou objektu je nároží Holečkovy a Švédské ulice, které je odlehčeno terasou a šikmými piloty. Korunní římsa signalizuje výškovou diferenciaci ulic. Velká hmota je traktována třemi zářezy pro lodžie drobným měřítkem oken, balkony, arkýři a povrchem z keramického obkladu.

Na Sacre-Coeur I a trasu tunelu navazuje přes Holečkovu ulici zástavba Sacre-Coeur II (2007–2017) v lichoběžníkovém schématu, která pokračuje i v sousední residenci Vitality (2016–2020). Tyto etapy se od té první liší pojednáním průčelí v omítce, resp. světlém keramickém obkladu, přesto ale vytvářejí jednotlý celek. Architekti Jan Schindler (1968) a Ludvík Seko (1967) – absolventi ČVUT v Praze – pracují od přelomu tisíciletí ve společné kanceláři a jsou autory mnoha administrativních a bytových staveb v Praze, Ostravě a jinde.

Kongresové a univerzitní centrum

→ Zlín, náměstí T. G. Masaryka

→ 49.2232, 17.6639

→ Eva Jiříčná, Petr Vágner, spolupráce Jiří Hušek

→ 2002–2006 projekt, 2007–2012 realizace

Na počátku 90. let byly demolovány Masarykovy školy Františka L. Gahury na hraně hlavní osy Masarykova náměstí – příčné osy vedoucí k Památníku Tomáše Bati. Princip „otevřené náruče“ původních Masarykových škol Eva Jiříčná (1939) a partner její pražské kanceláře Petr Vágner (1970) reflektovali kompozicí dvou oválných objektů s předprostorem, do něhož byla vrácena socha Tomáše G. Masaryka. Vyšší oválný objekt obsahuje univerzitní knihovnu a rektorát Univerzity Tomáše Bati. Druhá budova kongresového a koncertního sálu je sestavena z jedné větší (vlastní velký sál) a dvou menších oválných. V první z nich je v přízemí situován vestibul, šatna a v patře kavárna s terasou, v druhé malý sál. Akustické parametry sálu vyhovují nejvyšším standardům. Plášť ze skleněných tvárnic, po večerech osvětlený, vytváří novou ikonu centra města Zlína.

Obytný súbor Rozadol

- Bratislava, Trenčianska 56 A–F, Mliekarenská 1–19, Priemyselná 10, Ružová dolina 25
- 48.1524, 17.1428
- Peter Moravčík, Juraj Šujan
- 2003 súťaž, 2003–2004 projekt, 2003–2006 realizácia

Obytný súbor, jeden z prvých komplexov predstavujúcich citlivejší spôsob narábania s mestom, než ako to robili predtým pri obrovských obytných súboroch, vyrástol na mieste nevyužívanej zástavby bývalých mliekarní. Stojí v okolitej rozmanitej zástavbe a súčasne vytvára zreteľne nové kvality, nielen tým, že je tu 257 bytov rôznej veľkosti od 80 do 180 m², ale aj neobvykle bohatou zostavou zariadení občianskej vybavenosti. Takej pestrej, od obchodov po bazén na najvyššom poschodí výškovej budovy, že známy rakúsky architekt Dietmar Eberle označil súbor za architektonicky výnimočný nielen na Slovensku, ale i v Európe. Komplex pomenovali podľa starého názvu Ružovej doliny (Rosenthal) a tvorí ho jeden dlhý blok pozdĺž ulice a päť ďalších blokov v riadkoch za touto bariérou. Bližšie k centru mesta dominuje 24-poschodová veža. Pri členení povrchov objektov architekti použili svoju obľúbenú tehlovočervenú farbu a jemne plasticky odstupňované priečelia. Vnútro súboru tvoria verejne prístupné parkové plochy.

Centrum současného umění DOX

- Praha, Poupětova
- 50.1068, 14.4478
- Ivan Kroupa
- 2003 projekt, 2004–2007 realizace

Původní průmyslový areál zámečnictví Páv proměnil mecenáš a kulturní manažer Leoš Válka ve významné nezávislé centrum současného umění a kultury. Architekt Ivan Kroupa (1960), který získal zkušenosti praxí v Londýně, Paříži, Barceloně a Stuttgartu si počínal se zachovanou substancí industriální architektury velmi ohleduplně – svými intervencemi propojil velkorysími lapidárními prostory dvě tovární budovy dohromady. Vytvořil tak jednotící, přitom rozmanitě členitý komplex, který obsahuje výstavní prostory, přednáškové sály, depozitáře, kavárnu, obchod apod. V roce 2016 byl komplex na střeše doplněn dřevěnou vzducholodí od Martina Rajniše a současně byly v letech 2014–2018 budovy rozšířeny přístavbou podle projektu Petra Hájka obsahující speciální prostory pro tanec, hudbu, film a školu architektury.

Hotel Karlov

→ Benešov, Na Karlově 97

→ 49.7847, 14.6906

→ Ladislav Lábus, Jiří Poláček, Václav Škarda

→ projekt 2004, realizace 2008

Díla architekta Ladislava Lábuse jsou záměrně nenápadná. Často to jsou citlivé obnovy či nástavby starších objektů, například palác Langhans nebo obytný dům Na Smetance v Praze. Běžný kolemjdoucí zvenčí ani nepozná, jak subtilní a promyšlená byla práce architekta na těchto objektech. Na návrší Karlov v Benešově se architekt zasadil o to, aby se při výstavbě malého hotelu nezboural jeden z dvojice původních domů. Starší domy doplnil třemi novými, ale nasadil jim rovněž sedlové střechy. Staré a nové se tak prostupuje a vzájemně doplňuje. Hotel je pravým opakem velkých modernistických hotelů-fabrik; záměrně byly vytvořeny prostory, v nichž je každý kout, průchod, chodba či kařdičký z 28 pokojů určitým způsobem jedinečný. Vchází se do částečně zapuštěného přízemí, kde je malá hotelová hala, odkud lze přejít do jednotlivých domků nad terénem. Zatímco pokoje v historických objektech jsou vybaveny stylovými repasovanými skříněmi a stoly, ty v nové části disponují atypickým zařízením. Kritik Michal Janata napsal, že „Karlov je něčím, čemuž se v antice říkalo *locus amoenus*, tedy místem se svébytným estetickým nábojem a pelem nezaměnitelnosti.“

Múzeum letectva, prezidentská galéria

→ Košice-Barca, ul. Bielych albatrosov

→ 48.6684, 21.2354

→ Martin Drahovský, spolupráca Peter Pásztor, Mária Škumaničová,
Anton Reitzner a Jozef Kaliský

→ 2004 projekt, 2006 realizácia

V Košiciach, kde už desaťročia pôsobí vysoké letecké školstvo, vytvorili v roku 2002 zo sekcie miestneho Technického múzea **Múzeum letectva**. Jeho pozoruhodnú súčasť tvoria dary lietadiel a vrtuľníkov z rôznych európskych i zámorských krajín, ktoré prezidentovi Schusterovi venovali jeho zahraniční hostia. Väčšina exponátov sa nachádza v starších hangároch košického letiska alebo pod holým nebom, pre najhodnotnejšie z nich však postavili ľahkú polouzavretú osemramennú priehradovú konštrukciu s plachtovým zastrešením. Martin Drahovský ju navrhol tak, že z diaľky jej krídla pripomínajú krídla obrovského vtáka pripraveného vzlietnuť, zhora zasa padák alebo vrtuľu. Svoju záľubu v subtilnej prútovej konštrukcii, ktorú s Petrom Pásztorom tak radi využívajú v návrhoch pôsobivých drevených krovov stavieb, tu premietol architekt do ocele.

Archeopark Pavlov

- Pavlov, 23. dubna
- 48.8774, 16.6747
- Radko Květ, spolupráce Pavel Pijáček
- 2005 projekt, 2016 realizace

Stavba se nachází ve významné archeologické lokalitě, z níž pochází Věstonická venuše. Je citlivě zasazena do jedinečného krajinného rámce Pálavy. Hlavní část muzea se nachází pod zemí a má za úkol evokovat zdání jeskyně a s ní úzce provázanou atmosféru života pravěkého člověka. Vnitřní kontinuální prostory v několika úrovních jsou originálně osvětleny kombinací umělého osvětlení a denního světla přicházejícího z malých betonových staveb nad terénem. Tyto stavby vytvářejí v krajině expresivní dramatickou konstelaci konvenující s morfologií terénu. Vnitřní instalace má snahu ponechávat archeologické vykopávky na původních místech. Archeopark Pavlov je jednou z nejúspěšnějších muzejních instalací z posledních let, kterou kulminuje dosavadní dílo Radka Květa (1954).

Športovo-relaxačné centrum Relaxx

- Bratislava, Einsteinova 9
- 48.1308, 17.1155
- Andrea Klimko, Peter Kručay
- 2007 projekt, 2008 realizácia

Architektka Klimko a architekt Kručay dostali možnosť navrhnuť športovo-relaxačný, resp. po starom telocvičnom objekte na úzkom pozemku vedľa diaľnice, a tak líniu spojenú s pohybom pretavili aj do jeho formy. Dynamický tvar dosiahli vlnovitým vyzdvihnutím a vyvýšenú časť posadili zasa na rozkročené rámy. Elegantné línie odkrytej betónovej konštrukcie však trochu skrylo neskoršie zateplenie. Dynamický tvar zodpovedá športovej náplni objektu, napokon batérie rôznych cvičebných a relaxačných náradí vidieť aj zvonku cez presklené priečelia. V dvoch podzemných podlažiach sú parkoviská, na prízemí predajne a občerstvenie, na poschodí zdravotné centrum, nad ním vnútorný golf, soláriá a reštaurácia. Dve najvyššie poschodia sú určené na celú plejádu športových a relaxačných aktivít, pričom úplne hore je bazén so saunou. Neďaleko v úzkom páse pozdĺž diaľnice stoja aj ďalšie pozoruhodné architektúry ako dom nábytku Atrium od architekta Ľubomíra Závadného, na ktorý Relaxx nadväzuje výškou. Oba domy staval ten istý stavebník. Zaujímavé je porovnávať, ako stiesnené pomery podnietili invenčné a odlišné architektonické riešenia.

Servis stavebných strojov Phoenix Zeppelin

→ Banská Bystrica, Zvolenská cesta 14605/50

→ 48.6993, 19.1323

→ Branislav Hovorka, Štefan Moravčík, Martin Paulíny

→ 2007–2009 projekt, 2009–2011 realizácia

Zámerne prostú budovu požičovne a servisu stavebných strojov, ktorá leží pri diaľnici z Bystrice do Zvolena, si sotva všimne niekto nezainteresovaný. Nápadné sú azda len veľké žlté stroje, ktoré stoja pred objektom. Za perforovaným hliníkovým plášťom sa skrýva kultivované spojenie veľkých skladových aj servisných priestorov s priestormi administratívy. Budova akoby sledovala líniu diaľnice, tvorí ju dlhý hranol, ktorý sa na severnom konci mierne rozštiepuje na dve krídla. Tam sa tiež nachádza vstup, hlavná hala a do oboch krídel rozložené administratívne priestory. Stavebné stroje nebývajú pri práci čisté, ale tu všetko žiari čistotou a precíznym dizajnom, a to nielen administratíva, ale aj stroje čakajúce na opravu, prípadne už opravené. Zdanlivo tu stačilo len pár zásadných architektonických rozhodnutí, ale za nimi sa skrýva nielen funkčná jasnosť návrhu, ale aj odvaha na architektonické osobitosti. Samozrejme aj porozumenie s tým, pre koho sa stavia. Ak navštívite budovu, na stene uvidíte veľký záber vzducholode – odkaz grófa von Zeppelina, ktorý firmu začiatkom 20. storočia založil. Nestavia už vzducholode, ale stavebné stroje, a táto budova je jednou zo súčastí jeho firmy.

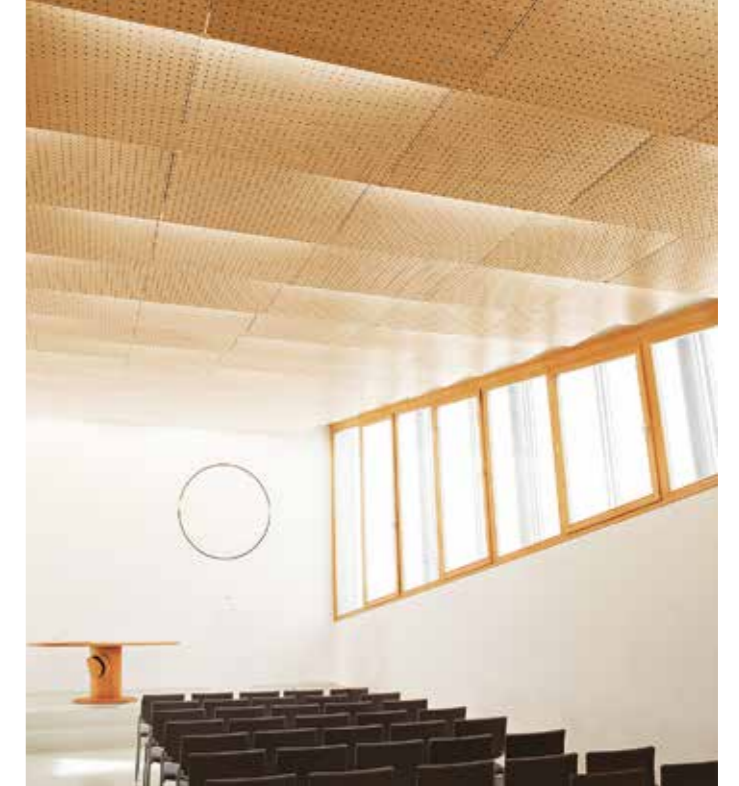

Kostel Církve bratrské v Litomyšli

- Litomyšl, Moravská
- 49.8665, 16.3159
- Zdeněk Fránek
- 2008 projekt, 2009–2010 realizace

Kostel je komponován ve tvaru rampy symbolizující lidskou pouť od vezdejšího života „až do mraků“. Stavba je situována v zářezu do terénu, aby bylo dosaženo akustické izolace od frekventované komunikace v okolí. Významným elementem je hra světla v kontrastu se šikmými stěnami z pohledového betonu. Těmito lapidárními metodami je dosaženo působivého účinku celé stavby, a to jak v exteriéru, tak i v interiéru, na jejichž výzdobě se podíleli přední umělci Václav Cíglar a Karel Malich. Stavba dokládá originální plastické ambice Zdeňka Fránka (1961), který si tím získal zvláštní postavení na české architektonické scéně.

Kasárne Kulturpark

→ Košice, Kukučínova 2

→ 48.7134, 21.2565

→ Irakli Eristavi, Pavol Šilla, Gabriel Boženík, Milan Vlček, Silvia Šillová

→ 2014 projekt, 2012–2013 realizácia

Košice ako vojensky dôležité mesto mali vždy veľa kasární. Z kasární neďaleko centra sa však stalo celkom mierumilovné a moderné kultúrne centrum, jedno z najväčších na Slovensku. Nájdú sa tu objekty na umeleckú tvorbu a prezentáciu, ale aj na oddych a trávenie voľného času. Ateliér Zerozero, teda prešovský architekt Irakli Eristavi a jeho spolupracovníčky, uchopili koncept neformálne rozptýleným spôsobom. Žiadna monumentalita, žiadne okaté predvádzanie, len inteligentné, civilne prosté, ale výtvarne silné úpravy spustnutých objektov či okolia aj doplnenie drobnými transparentnými alebo zrkadliacimi pavilónmi. O invenčnej kreativite svedčí tiež pomenovanie jednotlivých objektov: Romeo, Juliet, Tango, Whiskey; tri hlavné budovy zasa nesú názov Alfa, Bravo a Charlie. Svoje priestory tu našli ateliéry, dielne, štúdiá, učebne, viacfunkčné sály, galéria a pavilón rezidentov umelcov, ktorí tu účinkujú či vystavujú. V Litparku sídli moderná pobočka knižnice pre mládež. Keď boli Košice v roku 2013 Európskym hlavným mestom kultúry, celý komplex slúžil ako ich výkladná skriňa.

Galéria Danubiana (Meulensteen Art Museum)

→ Bratislava, Vodné dielo na Dunaji, Čunovo

→ 48.0350, 17.2319

→ Peter Žalman, spolupráca Zuzana Žalmanová, Patrícia Suchánková,
Ján Kukuľa; Ján Kukuľa, Jozef Jakuš

→ 1999; 2008–2013, projekt, 2000; 2013–2014 realizácia

Vincent Polakovič, nadšený slovenský obdivovateľ diela Vincenta van Gogha, sa spojil s holandským zberateľom umenia Gerardom H. Meulesteenom a ich dielom sa stala galéria Danubiana Meulensteen Art Museum. Leží na mimoriadne exponovanom mieste na úzkom pruhu zeme, ktorý vybieha do rozsiahlej vodnej nádrže na Dunaji poníže Bratislavy. Krajinne pozoruhodná lokalita určila aj charakter architektúry, ktorá vznikala v dvoch etapách. Najskôr podľa projektu Petra Žalmana postavili ústredný objekt šoškovitého pôdorysu, kde dominuje cez dve podlažia sa dvíhajúca výstavná sieň. Neskôr podľa návrhu Jána Kukulú a Jozefa Jakuša pribudla dlhá, pôdorysne zvlnená prístavba s pôsobivými výhľadmi na vodnú plochu. Tá rozšírila expozičné plochy až trojnásobne. Exponáty – sochy – objavíte aj na jej streche a niektoré časti sú dokonca vysunuté nad vodnú hladinu. Úplne nová umelecká galéria je na Slovensku vec načisto nezvyklá, nieto ešte s takou efektnou architektúrou, takými špičkovými výstavami a vynikajúcou stálou expozíciou.

Polyfunkční objekt Dorn

→ Brno, Nároží ulice Plotní a Dorných

→ 49.1874, 16.6170

→ Tomáš Rusín, Ivan Wahla – RAW

→ 2008 projekt, 2009–2016

Původní záměr investora postavit hotel se architektům podařilo přeměnit v realizaci polyfunkčního objektu, který je vertikální dominantou v jižní industriální části města. Nároží ulice Plotní a Dorných vytváří nástupní prostor akcentovaný konzolovitým vyložím nad nárožím s hlavním vstupem. Stavba je v zásadě komponovaná ze dvou přiléhajících lichoběžníků podél Plotní ulice se společnou třípodlažní podnoží. V parteru jsou umístěny obchody. Ve výškové části jsou navrženy open-space kanceláře s flexibilní možností dělení podle přání nájemců. V podnoží je umístěno 130 parkovacích míst. Průčelí je vystavěno z červených lícových cihel, které konvenují s industriální architekturou Brna. Schodiště a vstupní haly jsou provedeny v noblesním detailu s použitím travertinu, zatímco parter je proveden z nerezových leštěných zasklívacích rámců a ocelových výkladců. Vedle rozsáhlé tvorby v oblasti bydlení a rekonstrukcí (vila Tugendhat) se Tomáš Rusín (1962) zabývá scénografií a Ivan Wahla (1963) ediční činností v rámci skupiny Obecní dům.

Polyfunkční dům

→ Brno, Minská

→ 49.2119, 16.5806

→ Zdeněk Makovský a Daniel Makovský, spolupráce Adam Sirotek
a Lukáš Poláček

→ 2012 projekt, 2014 realizace

Architektonické studio Z. Makovský (1946) - D. Makovský (1975) se od konce 90. let profilovalo osobitým stylem charakteristickým použitím pohledového betonu a řadou úkonů v oblasti bytových a industriálních staveb. Mimořádnou invenci projevilo v řešení obtížně zastavitelných parcel. Jednou z nich byl i pozemek na rušné Minské ulici v Žabovřeskách. Úzkou a hlubokou proluku širokou pouze 4,8 metru zastavěli budovou rozdělenou na 2 objekty oddělené nádvořím, která slouží jako architektonická kancelář. Kontrast mezi velkými prosklenými plochami průčelí, které propůjčují stavbě transparentnost, a razantní přiznanou betonovou konstrukcí vytváří formální výraz díla. Jedná se o příklad moravské interpretace minimalismu inspirovaného tvorbou japonského architekta Tadea Ando.

Nová synagóga

(Obnova synagógy neológov)

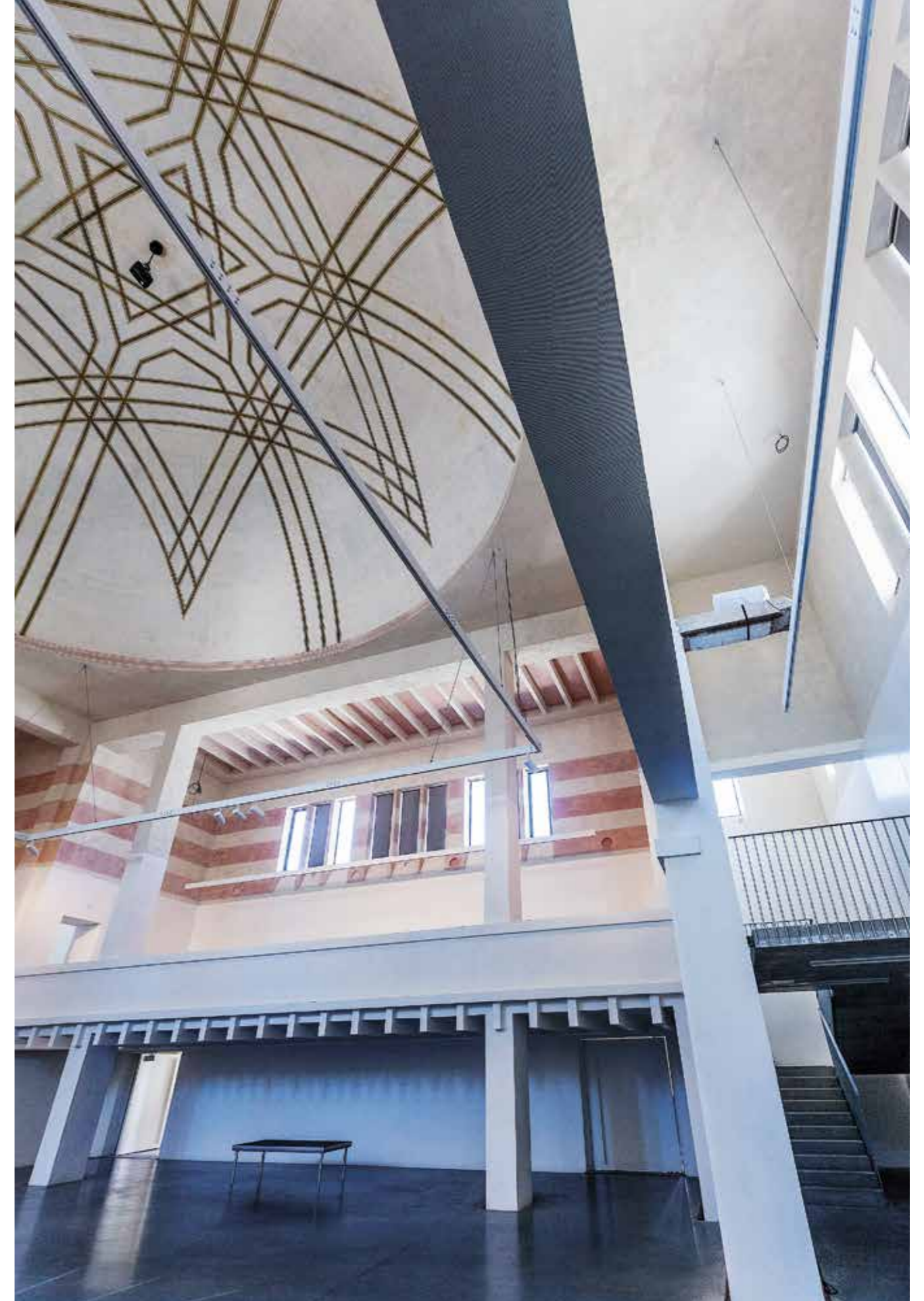
→ Žilina, J. M. Hurbana 11

→ 49.2248, 18.7371

→ Martin Jančok, Michal Janák, Eva Štrocholcová

→ 2011–2017, projekt, 2011–2017 realizácia

Určite najslávnejším európskym architektom, ktorý na Slovensku zanechal svoje dielo, bol Peter Behrens. Vyhral súťaž na neologickú synagógu v Žiline, ktorú postavili v roku 1930. Slúžila však iba krátko, lebo po holocauste zostalo v Žiline málo Židov. Tak synagógu využívali ako divadlo, neskôr ako koncertnú sálu, kino alebo univerzitnú aulu. Vďaka agilnému Markovi Adamovovi sa však nakoniec podarilo nielen získať objekt na kultúrne a výstavné účely, ale aj pristúpiť k pomalej, no o to citlivejšej obnove. Veľmi pri nej pomohli nórske fondy. Architekt Jančok sa s projektom pasoval dlhé roky a testoval pri ňom ani nie tak neobvyklé a inovatívne riešenia, ako skôr citlivé a vnímavé pochopenie zmeny modlitebne na sálu na rozmanité moderné umelecké produkcie. Samozrejme, obnova sa vykonala s maximálnou úctou k Behrensovmu projektu, hoci sa tiež diskutovalo, či neponechať aj stopu po neskorších nánosoch. Vyčistený a vyprázdnený hlavný priestor sa však už medzitým plne osvedčil. Len Martin Jančok trochu ľutuje, že nebol autoritatívnym dirigentom orchestra. Nakoniec však nemohol neuznať, že sa tu „čiastočná strata kontroly stala produktívnou metódou“.

Castellum Cafe Nitriansky hrad

- Nitra, Námestie Jána Pavla II, 10
- 48.3180, 18.0882
- Martin Dulík, Marek Šumichrast, Lívia Dulíková
- 2012–2015 projekt, 2015–2017 realizácia

Nitriansky hrad sú vlastne slovenské Hradčany. Areál s tisícročnými stavebnými stopami však nie je tabu pre novú architektúru, ktorá „nepodlieha pátosu historizujúcich tendencií“. Tak komentovali novú kaviareň, ktorá sa spolu zarezala do hradného svahu a súčasne ponúkla výhľad na mesto. Súčasťou kaviarne sa stal aj suterénny priehľad na objavené zvyšky románskej a renesančnej hradby. Kaviareň nad tým, s toaletami aj pre návštevníkov Hradu, má na streche upravenú, sčasti drevenú vyhlídkovú terasu. Pre archeologický nález hradieb museli objekt trochu posunúť, a tak sa súčasťou výstavby, financovanej z nórskeho fondu, stali aj úpravy okolitého parkového terénu, zelene či peších chodníkov, čo cezeň vedú.

Poľovnícky dom v Malých Karpatoch

- Kuchyňa
- 48.4060, 17.2390
- Tomáš Auxt, Miroslav Hrušovský, Peter Kožuško, Linda Hrušová,
Peter Hudač, Michal Zabranský
- 2015 projekt, 2016 realizácia

Poľovníkov nemám veľmi v láske, ani ich symboly či rituály. Parohy! O to viac ma zaujal poľovnícky dom, ktorý si dali postaviť mladým architektom z bratislavskej skupiny Pantograph v lese Malých Karpát nad obcou Kuchyňa. Tí im ponúkli svižne elegantnú päťcípovú hviezdicu, kde má každé krídlo osobitú funkciu: „od nerezovej pitevne zveri pre silné povahy cez veselú ležérnu zaľúbenosť hostinca až po romantický apartmán s precízne spracovaným detailom“ – komentujú svoje dielo samotní tvorcovia. Dom je zvonka temný a čierny, okná sú skryté, ale vďaka odsúvateľným panelom sa ľahko zmení na transparentný a otvorený. Šikmé strechy odkazujú na archetyp domu v lese. Kombinuje sa tu konzervatívne s moderným, rustikálne s technicisticky perfektným, parohy s pravými uhlami. Jednotlivé krídla uzatvárajú nádvorie, kde pod holým nebom plápolá oheň. Pripomenulo mi to úvahu Dominika Tatarku o spolupatričnosti tých, čo sedia okolo ohňa, a trochu som poľavil vo svojich výhradách voči poľovníkom. No hlavne preto, že dokázali prijať a realizovať takýto dobrý projekt.

Dům Drn

- Praha, Mikulandská
- 50.0817, 14.4174
- Stanislav Fiala
- 2012 projekt, 2013–2017

Dům Drn je polyfunkčním domem situovaným na exponovaném místě na nároží Národní třídy a Mikulandské ulice. Jeho prostory slouží k účelům kancelářů, obchodní pasáže, restauračních provozů či galerie. Tři patra zaskleného průčelí střídají ve vyšších patrech horizontální pásy okolo celého korpusu budovy opatřené zelení. Květinová výzdoba na terasách z tulipánů v národních barvách formuje českou vlajku a zároveň reflektuje genia loci místa spojeného se studentskou revoltou 17. listopadu 1989. Skleněný plášť průčelí je chráněn mříží z ocelových prutů komponovaných v organickém rastru. Dům se tím přibližuje kontextu historických průčelí okolní zástavby. Stavba je zakončena terasovými zahradami s platany a zelení orientovanými směrem na městskou střešní krajinu Prahy. Tímto dílem kulminuje dosavadní úspěšná tvorba Stanislava Fialy (1962).

Komunitní centrum Máj

- České Budějovice, Antonína Barcala 38
- 48.9838, 14.4382
- Michal Sulo, Miriam Lišková, Jozef Skokan
- 2010 soutěž, 2012 projekt, 2013–2014 realizace

Českobudějovickému sídlišti Máj chybělo obchodní a kulturní centrum od té doby, co začátkem devadesátých let zastavili jeho již připravenou výstavbu. V soutěži na novou podobu zvítězil slovenský architektonický ateliér SLLA Architects. Nezakrytým skeletovým exteriérem navazuje jejich návrh na modernu a současně jím komunikuje s nejnovějšími architektonickými proudy. Nejde však jen o vnější formu. Otevřenost a prostupnost centra je principiálním záměrem, protože zde našli prostor hlavně služby sociální péče, mateřské centrum, nízkoprahové zařízení pro mládež, středisko primární prevence, sociální poradenství či služebna městské policie. Pět různých provozů má vstupy z různých stran z vnějších pavlačí, polozakrytých měnlivým obvodovým pláštěm, krytým síťovinou, popínavou zelení nebo zasklením. Jednotlivé provozy a prostory jsou přístupné venkovními schodišti od přízemí až po hřiště na střeše. „Svoboda přijít, svoboda odejít, svoboda kontaktu, otevřenost pro každého,“ charakterizovala stavbu kritička architektury Karolína Jirkalová.

Nádvorie

→ Trnava, Trojičné námestie 5, Štefánikova 3, 4

→ 48.3783, 17.5855

→ Matúš Vallo, Oliver Sadovský, Marián Stanislav, Viliam Zajíček,
Mateja Vonkomerová, Marcel Vadík, Zuzana Krejčířová,
Elena Šoltésová

→ 2013–2018 projekt, 2013–2018 realizácia

Najskôr v úzadí domu na Trojičnom námestí a potom aj v susediacich nádvoriach domov s prejazdmi na vedľajšej Štefánikovej ulici sa postupne zrodil komplex obnovených budov a nádvorí. Nájdú sa tu tri národné kultúrne pamiatky, pôvodne meštianske domy s prejazdom, ktorých história siaha až do 14. storočia. Architektonický kolektív využil rozmanité spôsoby od výstavby celkom nových objektov cez pietnu obnovu historicky pozoruhodných a chránených pamiatok až po vytvorenie replík. Za novými tehlovými priečeliami sa skrývajú, napríklad, študentské bývanie, pod odkrytým barokovým krovom coworkingové priestory, ale i kaviareň, piváreň, kultúrne centrum, ateliéry, dielne či mikrokancelárie. Trnava je bohatá na architektonické vrstvy a na dotvorenie okolia v tesnom susedstve uplatnili architekti aj iné spôsoby. Stavoprojekt, kultúrny dom, Jednota či Tatrasklo predstavovali skôr solitéry v rozsiahle demolovanom historickom jadre. Dnes je program odlišný: vrátiť nielen uliciam, ale i nádvoriám čaro a život.

Administratívna budova

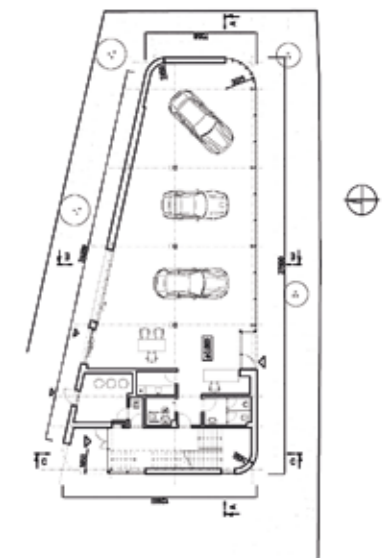
→ Žilina, Veľká Okružná 26

→ 49.2194, 18.7389

→ Ľubica Brunová-Koreňová, Anna Mäkká

→ 2014–2015 projekt, 2015–2016 realizácia

Za veľkými solitérnymi stavbami okolo neďalekého žilinského „bulváru“ a rodinnými domami v pozadí mali architektky na základe víťazstva vo vyzvanej súťaži postaviť menší objekt administratívnej budovy s predajným priestorom na prízemí – pôvodne to bol showroom Ferrari –, a s dvomi poschodiami variabilných administratívnych priestorov. Budova leží na lichobežníkovom pozemku, čo sa priamo premietlo do jej pôdorysu. Najvýraznejšie rozhodnutie sa týkalo toho, ako sa postaviť voči okolitej rozmanitej zástavbe. Architektúra tu dostala osobitý vzhľad vďaka výrazne zaobleným rohom vcelku prostej bielej hmoty, ktorej veľké okná zámerne potláčajú mierku.

„Je to jen dům, nic víc, nic míň.“
—Svatopluk Sládeček

2015–2023

„Hranice mezi neochvějnou vírou ve vlastní ideje
a schopností reflektovat potřeby místa a lidí,
pro které stavíte, je velmi relativní, záleží na síle
přesvědčení i ochotě naslouchat.“

—Ladislav Lábus

„Mestské zásahy.“
—Matúš Vallo, Oliver Sádovský)

Hospodárska budova hradu

→ Uhrovec, Uhrovské Podhradie

→ 48.7542, 18.3913

→ Martin Varga, Martin Kvitkovský, Pavol Paulíny

→ 2012–2017 štúdia a projekt, 2018–2020 realizácia

Na hrade Uhrovec v hĺbke Strážovských vrchov sa z neskororenesančnej hospodárskej budovy, ktorú zničil požiar asi v roku 1848, zachovali obvodové múry, štít strechy i pár ďalších zvyškov. Vďaka tomu mohol z ruiny povstať pôvodný objekt. Celý proces trval dlho. Skomplikovali ho viaceré objavy, ale tie súčasne viedli k dôkladne poučenému a príkladnému výsledku. Barokové okná sa podarilo získať z kaštieľa v Uhrovci, kachľovú pec na druhom podlaží už-už išli postaviť nanovo, keď objavili črepy z pôvodnej a mohli vytvoriť jej repliku. Jednotlivé podlažia prepája nové dubové schodisko vložené do vedľajšej delovej bašty. Obnovená budova dnes ponúka prednáškovú sálu, ubytovanie aj výstavný priestor. Príkladný spôsob obnovy tohto objektu veľmi vyzdvihol významný pražský pamiatkar Václav Girsá. Poukázal na paradoxné prípady, keď nadbytok financií vedie k potlačeniu pamiatkovej vrstvy a láka k architektonickej exhibícii. Hrad obnovuje združenie dobrovoľných nadšencov z nevelkých zdrojov a úspech pri hospodárskej budove je pre nich veľkým povzbudením, lebo na hrade je ešte stále čo zachraňovať.

Centrum Bořislavka

→ Praha, Evropská

→ 50.0990, 14.3660

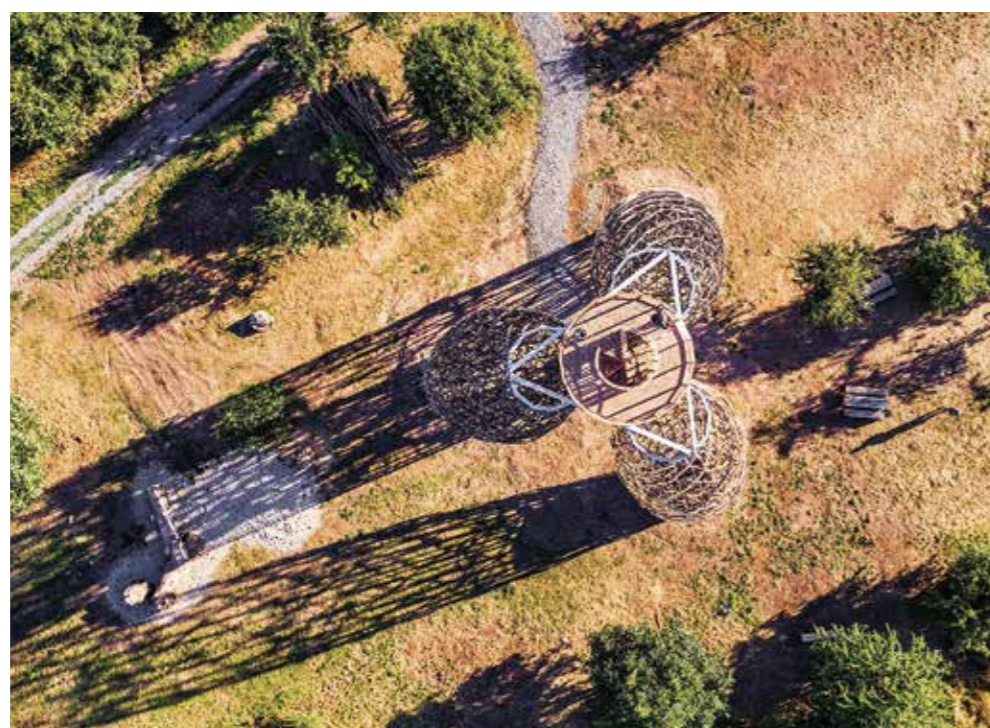
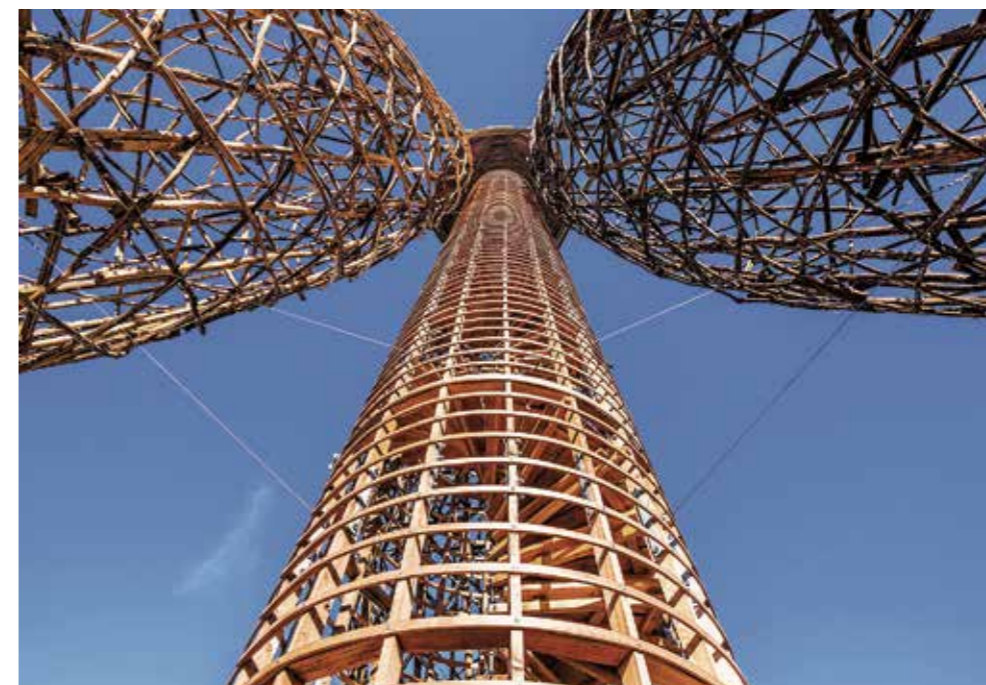
→ Jan Aulík, Leoš Horák, David Zalabák, Jakub Fišer

→ 2012 projekt, 2013–2021

Administrativní centrum Bořislavka je situováno na významné, nicméně komplikované parcele, na jižním svahu při výjezdové komunikaci směrem k letišti. Architekti stavbu komponovali ze čtyř výrazných skleněných krystalů (správních budov) polygonálního tvaru propojených obchodní pasáží v suterénu, která vede ke stanici metra. Kompozice těchto solitérních krystalů je postavena na terase poskytující zajímavé pohledy na Pražský hrad a městské scenérie. Terasu zdobí monumentální plastika Federica Díaze. Vnitřní prostory jsou navrženy velkoryse, nabízejí velmi příjemné soudobé pracovní prostředí doplněné zajímavými světelnými efekty a kultivovanou výtvarnou výzdobou Federica Díaze, Maxima Velčovského a Jana Poupěte. Celý komplex vytváří výrazný akcent Evropské třídy z Dejvic směrem k letišti.

Rozhledna Doubravka

→ Praha, Rajský Vrch

→ 50.0973, 14.5572

→ Martin Rajniš, spolupráce David Kubík a Tomáš Kosnar

→ 2014 Projekt, 2015–2019 realizace

Věž Doubravka vzešla z vyzvané soutěže, ve které Martin Rajniš (1944) se spolupracovníky využili netradičního materiálu – tenkých kmínků z akátového dřeva. Inspirací posloužily přírodní stavby z Papui-Nové Guineji, kterou autor navštívil a kde studoval vernakulární stavby tamních přírodních kmenů. Rozhledna stojí pevně na třech nohách a akátové kmínky doplňuje modřínové kruhové schodiště a styčné ocelové prvky z žárově zinkované oceli. Jednotlivé podpory byly spleteny ve vodorovné poloze na zemi a po zatěžkávacích zkouškách současně vyzvednuty pomocí 4 jeřábů. Na vrcholku pak byly spojeny v ocelovou korunu. K realizaci rozhledny přispěla i veřejnost, která nákupem schodů s vlastními poselstvími podpořila výstavbu více než půl milionem korun.

Centrum přírodovědeckých a technických oborů

→ Ústí nad Labem, Pasteurova

→ 50.6643, 14.0267

→ Petr Pelčák

→ 2015 projekt, 2016–2020 realizace

Stavba vznikla na základě veřejné soutěže v roce 2015. Objekt ve tvaru L definuje veřejný předprostor univerzitního areálu. Otevřený vstup je umístěn v klínu obou křídel budovy a umožňuje průhled z předprostoru směrem k městské zeleni. V delším, nižším křídle je v přízemí umístěna menza a ve vyšších patrech pracovny pedagogů, zatímco v kratším, vyšším křídle jsou situovány učebny a laboratoře. Průčelí opatřené keramickým obkladem je členěno šikmými plochami meziokenních pilířů, což dodává stavbě plastický reliéf a hru světla a stínu. Petr Pelčák (1963), který do roku 2008 pracoval ve společném ateliéru s Petrem Hrušou patří k vůdčím osobnostem brněnské architektonické scény a v poslední době se prosazuje i v Praze.

Mestský úrad

→ Leopoldov, Hlohovecká cesta 2

→ 48.4464, 17.7687

→ Irakli Eristavi, Pavol Šilla, Juraj Červený

→ 2014 súťaž, 2015–2018 projekt, 2019–2022 realizácia

Mestečko Leopoldov je známe skôr väznicou než výnimočnou architektúrou. Veď aj na hlavnom námestí stojí iba skromná a nízka zástavba. Architekti prešovského ateliéru Zerozero pri rozšírení mestského úradu na ňu však majstrovsky nadviazali a vytvorili ojedinelé dielo. Vo víťaznom súťažnom návrhu zachovali pôvodnú prízemnú budovu, kde umiestnili mestskú knižnicu, a za ňu postavili nový poschodový objekt, len o málo vyšší než okolitá zástavba. Biely hranol stavby, zreteľne nový, pripomína síce svoju celomestskú dôležitosť, ale nijako nekričí. Ktosi dobre vystihol, že sa vyznačuje „premýšľavou zdržanlivosťou“. Zvonku na ňom vidieť hodiny, ktoré ukazujú čas trochu záhadným spôsobom, a vnútri je okrem pracovni úradu ešte sobášna sieň. Má valenú klenbu a v čele kruhové okno, čo sú vlastne tie hodiny z opačnej strany. Zasadáčku na druhom konci budovy prekrýva zaujímavo znížený svetlík. Za veľkým oknom na prízemí sa nachádza primátorská miestnosť. Dnes stojí na čele mesta primátorka, ktorá spolu so svojim predchodcom dostala v roku 2016 od komory architektov neobvyklé ocenenie za najväčšiu architektonickú súťaž na verejnú budovu od vzniku Slovenskej republiky.

Bytový komplex Hájpark I a II

→ Bratislava, Kutlíkova 1, 3, 5 a 13

→ 48.1134, 17.1210

→ Katarína Jägrová, Drahan Petrovič

→ 2008–2014 projekt, 2014–2016 realizácia

→ Lukáš Kordík, Štefan Polakovič, Jana Benková, Samuel Zeman,
Katarína Bergerová, Patrícia Botková a Drahan Petrovič

→ 2013–2014 projekt, 2015–2017 realizácia

V niekdajšej súťaži na Petržalku sa často spomínalo príťažlivé bývanie v lužnom lese a pri vode. Bola to trochu ilúzia, ako svedčí dnešné sídlisko. Les nehral dôležitú úlohu ani na okrajovej Kutlíkovej ulici. Postavili tu najskôr dvor technických služieb. Na jeho mieste však pred desaťročím začali v dvoch etapách stavať obytný komplex s názvom Hájpark. Názov vraj prevzali z blízkeho chráneného územia, ale dobre vystihuje aj polaritu vedľajšieho hája a vnútorného parku. Lužný háj je vcelku fádny, zatiaľ čo vnútorný park pôsobí oveľa pestrejšim a zaujímavejším dojmom. Obe časti majú byty rôznych veľkostí a klienti si mohli zvoliť z troch až šiestich dispozičných úprav. Spolu je tu 109 bytov. Dva bloky prvej etapy sú štíhlejšie, s efektným nárožným vyložením, súvislé trojkridlo druhej etapy je zasa viac výškovo členené a na jeho priečeliach pri bližšom pohľade vidieť jemne rafinovanú hru s posunmi niektorých okenných otvorov. Na dnešné pomery je neobvyklé, že kuchyne tu nie sú už len tmavými kútmi v obývacej izbe, ale majú zasa svoje vlastné okná a okno má aj väčšina kúpeľní. Hájpark vytvára novú kultúrnu vrstvu v tichom zákutí petržalského sídliska.

Waltrovka

- Praha, Walterovo náměstí
- 50.0565, 14.3760
- Vladimír Krátký, Luis Marques
- 2016 projekt, 2017 realizace

Kancelářské budovy Mechanica vznikly na místě původní legendární továrny Walter v Praze – Jinonicích. Mezi budovami 01 a 02 zůstala nejen z důvodů ochrany památek zachována původní výrobní hala označovaná Walter navržená architektem Bartošem v roce 1928 (dnes slouží jako klinika). Stavby Mechanica a Walter kromě své primární kancelářské a medicínské funkce navíc vytvářejí účinnou hlukovou bariéru pro velké obytné plochy, které jsou součástí celého nového areálu Waltrovky. Tyto stavby nám mohou sloužit za příkladnou ukázkou zacházení s industriální památkou. Vladimír Krátký (1952) se v 80. letech podílel na regeneraci vinohradských obytných bloků. Po roce 1990 působil na Michiganské univerzitě v Ann Arboru, založil si vlastní úspěšnou architektonickou kancelář v Praze a zároveň je profesorem ČVUT.

Vyhliadková veža

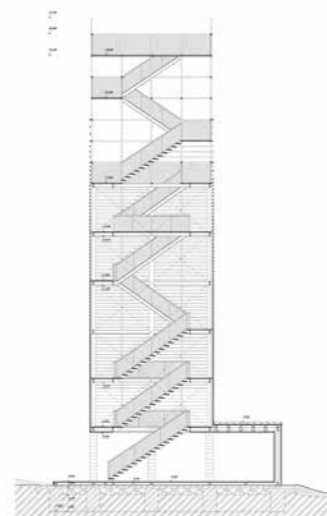
→ Žilina, Dubeň

→ 49.2331, 18.7602

→ Ladislav Vikartovský, Gábor Nagy

→ 2016–2017 projekt, 2017–2018 realizácia

Na Žilínou sa týči strmý kopec Dubeň, ktorý vždy lákal na umiestňovanie symbolov. Dominik Tatarka spomína vo *Farskej republike*, že počas vojny tam bola päťcípová hviezda. V teréne sa dala vidieť ešte dlho po vojne. Sám si ju pamätám zo šesťdesiatych rokov. V deväťdesiatych rokoch sa tu mal objaviť ďalší symbol, tentoraz národný – veža v podobe slovenského dvojkríža. Rozhľadni, čo tu napokon postavili, sa však podarilo nielen vyhnúť jalovému symbolizmu, ale aj sklonu k architektonickej exhibícii, ktorá býva pri rozhľadniach taká častá. Veď čo je vlastne rozhľadňa? Jednoducho, schodisko do výšky. A komárňanskí architekti Ladislav Vikartovský s Gáborom Nagyom, víťazi súťaže, to aj tak podali: do výšky desiatich podlaží – čiže 27,4 metrov – stúpa prostý hranol so schodiskom vnútri, dole súvisle opláštený drevenými doskami, vodorovnými lamelami. Na vrchole, kde už rednú aj koruny okolitých stromov, sa však medzery medzi lamelami zväčšujú, opláštenie mizne a zostáva len subtílna oceľová konštrukcia. Úctivo a taktne k prírode naokolo.

Palác Hybernská

→ Praha, Hybernská

→ 50.0873, 14.4296

→ Radan Hubička, spolupráce Peter Suda

→ 2017–2019 projekt, 2019–2021 realizace

Architekt byl na počátku projektu postaven před složitý úkol najít řešení dostavby spojovací chodby vedoucí ze Šporkovského paláce do bývalého kláštera. Přišel s originálním řešením špalíčku vloženého do nádvoří a tím naznačil novou vrstvu ve stávající substanci. Betonová vertikální hmota této přístavby s přiznáním partie schodiště se odráží od dosavadní struktury a signalizuje vstup nové doby do historického kontextu. Palác v Hybernské ulici je pozitivním příkladem konverze historického objektu pro nové funkce. Architekt Radan Hubička (1960) absolvoval ČVUT a poté praxi v prestižním ateliéru profesora Borise Podreccy ve Vídni. Od konce 90. let představuje architekta, který svými projekty vyvolává pozitivní diskusi o novém hledání harmonie mezi historií a současností v pražské architektuře.

Základná škola Gulliver

→ Banská Štiavnica, A. Trúchleho Sytnianskeho 4

→ 48.4469, 18.9102

→ Richard Murgaš, Martin Lepej, Lukáš Cesnak

→ 2016–2017 projekt, 2017–2021 realizácia

Nová súkromná škola vyrástla na pozemku, kde predtým stál priemyselný areál. Tvorí ju blok vlastnej školy a telocvičňa posadená na betónový kubus plavárne. V druhej časti areálu sú športoviská. Na prvý pohľad zaujme efektne tvarovaná textilná predsadená fasáda pripomínajúca abstraktnú plastiku. Vnútri sa skrýva bohatý priestor rozdelený na polposchodia. Triedy majú po 24 detí a na jednom polpodlaží sú maximálne tri združené do štyroch skupín. Škola nemá žiadne chodby a aj toalety sú zámerne roztrúsené po celej budove, aby sa zabránilo neželanému zoskupovaniu. Celkom skrytá je environmentálna kvalita stavby – teplo a chladenie zabezpečujú tepelné čerpadlá, teplú vodu zohrievajú slnečné kolektory a všetky strechy objektu sú zazelenené. Pre architektov to bola prvá veľká a súčasne veľmi úspešná realizácia, pričom si pochvalujú výborného klienta, ktorý sa rozhodol postaviť túto školu.

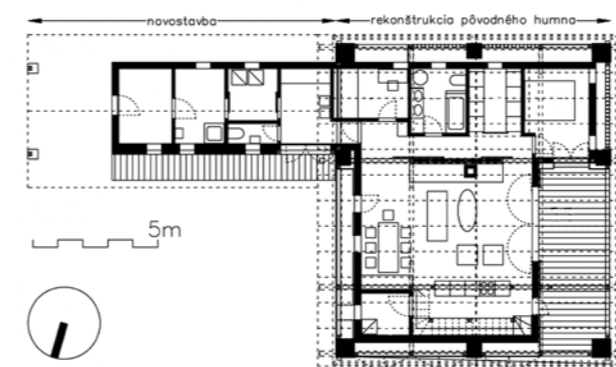

Rodinný dom v humne

- Veličná 94
- 49.2037, 19.2442
- Eliška Turanská, Margaréta Šuvadová
- 2016–2017 projekt, 2017–2021 realizácia

Rodinný dom v strede oravskej Veličnej navrhli autorky v starom asi storočnom humne tak, že nevyhnutné nové konštrukcie s maximálnym rešpektom doň vložili ako do obálky a uložili na samostatný základ. Zbúrať museli len vedľajšiu menšiu hospodársku budovu, ale materiál z nej plne využili pri jej obnove a umiestnili tam vstup, dielňu, pracovňu a sklad. Starú krytinu humna doplnili kusmi vzácných starých sklenených škridiel, cez ktoré preniká dnu horné osvetlenie. Lepšiemu prirodzenému osvetleniu, čo staré humno nepotrebovalo, napomáha ešte perforovanie alebo pootočenie dosák dreveného obkladu. Bez úsilia o nejaké folkloristické ponášky sa tu s pokorou k dávneému stavebnému remeslu zachovali osobitosti pôvodnej stavby a súčasne vzniklo nenápadné i kultivované nové dielo, ktoré je zároveň rodinným sídlom jednej z jeho autoriek.

Churchill II

→ Praha, nároží ulic Italská a Seifertova

→ 50.0841, 14.4399

→ Jakub Cigler, spolupráce Ondřej Pechar, Jan Fiedler

→ 2017 projekt, 2020 realizace

Administrativní budova Churchill II doplňuje první objekt v sousedství. Uzavírá celkovou kompozici řešení svahu nad příjezdem k hlavnímu nádraží a zároveň vytváří i východní frontu prostoru náměstí Winstona Churchilla naproti prvorepublikovému paláci bývalého Všeobecného penzijního ústavu. Západním směrem nabízí dům atraktivní nezvyklé pohledy na pražské panorama. Průčelí je vytvářeno cihlovou texturou v horizontálních a vertikálních vazbách. V parteru jsou řešeny obchodní a restaurační prostory. Okenní otvory jsou zarámovány tmavými šambránami. Budeme-li hledat na rozmezí staré a nové Prahy příklad kultivované úřední budovy, tato stavba jistě neujde naší pozornosti. Autor Jakub Cigler (1962) je absolventem ČVUT, který získal zkušenosti v předních architektonických kancelářích Londýna (Future Systems) i New Yorku.

Jurkovičova tepláreň – konverzia

→ Bratislava, Bottova 1

→ 48.1438, 17.1255

→ (Dušan Jurkovič), Martin Paško, Zuzana Zacharová, Eva Belláková, Matúš Podskalický, Martina Michalková, Alexandra Havranová, Pavol Paulíny

→ (1941–1944), 2017 súťaž, 2017–2019 projekt, 2018–2021 realizácia

Dušan Jurkovič na sklonku svojej tvorivej dráhy navrhoval elektrárnske objekty a jedným z nich bola veľká elektráreň v Bratislave. Nechýbalo veľa a celá by už po rokoch nevyužívania podľahla demoláciám. Nakoniec sa však z nej podarilo zachrániť časť, kde boli kotly na výrobu pary a tri mohutné lievikovité násypníky na uhlie. Martin Paško ich pri prestavbe ponechal ako drsné betónové monumenty a do zvyšku vysokej haly vložil päťposchodový presklený nový blok s prenajímateľnými pracovnými priestormi. Po subtílnych mostíkoch sa z nich dokonca dá prejsť aj do spomínaných násypníkov, kde tiež navrhli pár nových miestností s priehľadmi do hlbín efektných násypníkových monštier. Pietne uchované súčasti niekdajšieho priemyselného poslania zostali aj na iných miestach budovy, ako napríklad vysoké, úzke okná, ocelové traverzy alebo súčasti žeriavu v nižšej časti objektu, kde sa pôvodne nachádzali parné turbíny. Zopár múrov postavili nanovo zo starých tehál z poškodenej rozobratej steny. Zvonku zostal budove tehlový plášť, ktorý podľa návrhu Pavla Paulínyho pedantne doplnili tam, kde ho poznačil zub času alebo kde na objekt nadväzovali nezachované časti elektrárne.

Slovenská národná galéria – obnova

→ Bratislava, Rázusovo nábrežie a Riečna 1

→ 48.1404, 17.1085

→ Martin Kusý, Pavol Paňák, Martin Kusý II., Mária Michalič Kusá,
Jana Paňáková

→ 2003, 2005 súťaže, 2005–2022 projekt, 2016–2022 realizácia

V roku 1948 dostala Slovenská národná galéria budovu vodných kasární (z roku 1763 azda od Franza Antona Hillebrandta), ktorým už vtedy chýbalo jedno zo štyroch krídel. Nasledovali úpravy a v sedemdesiatych rokoch rozšírenie, pri ktorom sa Vladimír Dedeček odhodlal k smelému 74-metrovému mostovému krídlu. V roku 2001 však už bolo v havarijnom stave a začala sa dlhá a architektonicky mimoriadna obnova. Kolektív okolo skúsených architektov Martina Kusého a Pavla Paňáka siahol k ojedinelej kombinácii nových zásahov za súčasného rešpektovania veľkorysých, hoci aj trochu ľahkovážnych riešení spred polstoročia. Zložitá história, stopy socialistickej moderny, ale aj nové požiadavky na živú galériu sa premietli do celého komplexu. Veľa v ňom prešlo zásadnou zmenou, napríklad sklené zastrešenie letného kina alebo prístavba depozitára, subtílne zmeny zaznamenalo aj premostenie, ktoré svojho času chceli podaktorí načisto zbúrať. Architekti ho nielen opravili, ale aj zjemnili plášť premostenia, otvorili ho k rieke a súčasne ponechali jeho silne pôsobiaci objem. Priznali sa, že k Dedečkovej prestavbe boli nakoniec zhovievavejší než v súťažnom návrhu. Pri obnove plášťa budovy síce sňali biele a červené hliníkové obkladové lamely, ale opäť ich použili na objekte depozitu v novom jemnejšom rozložení. Uctili si tak nielen Dedečkov zámer, ale aj múdro recyklovali nezničiteľný hliník. Zložitý celok novej SNG má veľa tvárí, ktoré vidieť na prvý pohľad, ale aj veľa úprav zámerne tichých a múdro nenápadných.

OBSAH

1918–1925

- Krematorium, Pardubice — 8
- Krematorium, Nymburk — 10
- Ortodoxná synagóga, Bratislava — 12
- Dětský pavilon nemocnice, Mukačevo — 14
- Palác Olympic, Praha — 16
- Umelecká beseda slovenská, Bratislava — 18
- Tylovo gymnázium, Hradec Králové — 20
- Mohyla generála Milana Rastislava Štefánika, Brezová pod Bradlom — 22
- Slovenské národné múzeum, Bratislava — 24

1925–1930

- Budova S.V.U. Mánes, Praha — 28
- Obchodní dům Baťa a Lindtův dům, Praha — 30
- Veletřní palác, Praha — 32
- Učňovské školy, Bratislava — 34
- Hotel Avion, Brno — 36
- Elektrické podniky, Praha — 38
- Kostel sv. Václava, Praha — 40
- Internát a menza Lafranconi, Bratislava — 42
- Kochovo sanatórium, Bratislava — 44
- Finančný palác, Žilina — 46
- Mestská sporiteľňa, Bratislava — 48
- Liečebný dom Machnáč, Trenčianske Teplice — 50

1930–1938

- Osada na Babě, Praha — 54
- Všeobecný penzijní ústav, Praha — 56
- Budova Živnostenské banky, Praha — 58
- Kolonádový most, Piešťany — 60
- Roškotovo divadlo, Ústí nad Orlicí — 62
- Francouzské školy, Praha — 64
- Obytný súbory UNITAS, Bratislava — 66
- Letiště Ruzyně, Praha — 68
- Liečebný ústav, Vyšné Hágy — 70
- Obytný súbory Nová Doba, Bratislava — 72
- Palác Merkur, Praha — 74
- Kúpalisko Zelená žaba, Trenčianske Teplice — 76
- Dům Zemské banky, Praha — 78
- Československá národní banka, Bratislava — 80
- Administrativní budova firmy Baťa č. 21, Zlín — 82

1938–1945

- Obchodní dům Bílá labuť, Praha — 86
- Nemocnice, Kyjov — 88
- Vila Alstern, Frýdland nad Ostravicí — 90
- Kostol r. k., Novotň — 92
- Mestská tržnica, Žilina — 94
- Hotel Vlčina, Frenštát pod Radhoštěm — 96
- Spojené elektrárny, Žilina — 98
- Vodajem, Trnava — 100
- Kostol r. k., Partizánske — 102

1945–1950

- Ústředná poštová správa, Bratislava — 106
- Rektorské křídlo Karolina, Praha — 108
- Památník, Ležáky — 110
- Kolektivní dům, Zlín — 112
- Pavilón teoretických ústavov, Bratislava — 114
- Budova Československého rozhlasu, Plzeň — 116
- Sídliště Labská kotlina, Hradec Králové — 118
- Kolektivní dům, Litvínov — 120
- Dětská nemocnice, Brno — 122
- Hotel Devín, Bratislava — 124

1950–1958

- Železniční nádraží, Pardubice — 128
- Sídliště Poruba, Ostrava — 130
- Socialistické mestečko, Nová Dubnica — 132
- Tři vily, Zlín — 134
- Obnova Bratislavského hradu, Bratislava — 136
- Hotel Jalta, Praha — 138
- Restaurace pavilonu ČSR pro EXPO 1958, Praha — 140

1958–1968

- Sídliště na bývalé ulici Februárového vítězství, Bratislava — 144
- Nákupné středisko Slimák, Bratislava — 146
- Střední zemědělská technická škola, Bystřice nad Pernštejnem — 148
- Ústav makromolekulární chemie, Praha — 150
- Památník a Múzeum Slovenského národného povstania, Banská Bystrica — 152
- Vysoká škola poľnohospodárska, Nitra — 154
- Sídliště Lesná, Brno — 156
- Obchodný dom a hotel, Bratislava — 158
- Krematórium a urnový háj, Bratislava — 160
- Televizní vysílač a horský hotel Ještěd, Liberec — 162

Věže Emauzského kláštera, Praha — 164
Muzeum Tatranského národního parku, Tatranská Lomnica — 166
Lyžiarsky areál a hotel, Štrbské Pleso — 168
Hotel Thermal, Karlovy Vary — 170

1968–1980

Administratívna budova, Považská Bystrica — 174
Kúpeľný komplex Balnea Centrum, Piešťany — 176
Slovenský rozhlas, Bratislava — 178
Městské divadlo, Most — 180
Administrativní budova Ingstav, Brno — 182
Smuteční obřadní síň, Svitavy — 184
Most SNP, Bratislava — 186
Hotel InterContinental, Praha — 188
Metro linky A, Praha — 190
Obchodní dům Prior, Pardubice — 192
Obchodní dům Máj, Praha — 194

1980–1993

Hotel Praha — 198
Obchodný dom Ružinov, Bratislava — 200
Budova ČKD na Můstku, Praha — 202
Dom potravín, Levice — 204
Zborový dom Cirkvi bratskej, Levice — 206
Budova mestského úradu, Žilina — 208
Vila Srti's, Bratislava — 210

1993–2005

Kostol, Vojkovce — 214
Diagnostický pavilon Masarykova onkologického ústavu, Brno — 216
Všeobecná úverová banka, Bratislava — 218
Mariánský most, Ústí nad Labem — 220
Letiště Václava Havla – Terminál 1, Praha — 222
Kostol na sídlisku KVP, Košice — 224
Národná banka Slovenska, Bratislava — 226
Průchod valem Prašného mostu, Praha — 228
Kostol a pastoračné centrum, Bratislava — 230
Palác Euro, Praha — 232
Rodinný dom, Stupava — 234
Arcidiecézní muzeum, Olomouc — 236
Vila Linea, Bratislava — 238
Rekonstrukce a dostavba sportovního areálu, Brno — 240
Nájomné bytové domy CMYK, Prešov — 242
Obytný súbtor Karloveské rameno, Bratislava — 244

2005–2015

Fakulta chemicko-technologická univerzity, Pardubice — 248
Sacre-Coeur I, Praha — 250
Kongresové a univerzitní centrum, Zlín — 252
Obytný súbtor Rozadol, Bratislava — 254
Centrum současného umění DOX, Praha — 256
Hotel Karlov, Benešov — 258
Múzeum letectva, prezidentská galéria, Košice — 260
Archeopark, Pavlov — 262
Športovo-relaxačné centrum Relaxx, Bratislava — 264
Servis stavebných strojov Phoenix Zeppelin, Banská Bystrica — 266
Kostel Církve bratrské, Litomyšl — 268
Kasárne Kulturpark, Košice — 270
Galéria Danubiana, Bratislava — 272
Polyfunkční objekt Dorn, Brno — 274
Polyfunkční dům, Brno — 276
Nová synagóga, Žilina — 278
Castellum Cafe Nitriansky Hrad, Nitra — 280
Poľovnícky dom v Malých Karpatoch, Kuchyňa — 282
Dům Drn, Praha — 284
Komunitné centrum Máj, České Budějovice — 286
Nádvorie, Trnava — 288
Administratívna budova, Žilina — 290

2015–2023

Hospodárska budova hradu, Uhrovec — 294
Centrum Bořislavka, Praha — 296
Rozhledna Doubravka, Praha — 298
Centrum přírodovědeckých a technických oborů, Ústí nad Labem — 300
Městský úrad, Leopoldov — 302
Bytový komplex Hájpark I a II, Bratislava — 304
Waltrovka, Praha — 306
Vyhliadková věž, Žilina — 308
Palác Hyberská, Praha — 310
Základná škola Gulliver, Banská Štiavnica — 312
Rodinný dom v humne, Veličná — 314
Churchill II, Praha — 316
Jurkovičova tepláreň – konverzia, Bratislava — 318
Slovenská národná galéria – obnova, Bratislava — 320

Odborná spolupráce

Petr Hlaváček, Petr Kroupa, Jana Pohaničová, Ondřej Zatloukal, Jakub Kunert, Martina Mertová, Alan Záruba, Jindřich Chatrný, Branislav Puškár, Ľubo Závodný, Ondřej Boháč, Zdeněk Virius, Bohumil Beránek, Ján Mazúr, Petr Kropp, Dalibor Hlaváček, Zdeněk Virius, Sára Pernecká, Jana Křenková, Ivo Velíšek, Ladislava Horňáková, Rudolf Chodelka, Karel Adamec, Viktor Šabík, Bohumil Beránek, Jan Tesárek, Šárka Reichmannová, Iveta Černá, Ivo Macek, Eduard Belušák, Peter Barta, Denis Haberland, Jan Calta a Anna Hošťálková

Institucionální spolupráce

Slovenská národná galéria Bratislava, Národní galerie v Praze, Muzeum umění Olomouc, Národní technické muzeum, Fakulta architektury a dizajnu Slovenská technická univerzita, Fakulta architektury České vysoké učení technické v Praze, Vysoké učení technické v Brně, Muzeum města Brna, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Muzeum hl. m. Prahy, Česká národní banka, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, Národní technická knihovna a Slovenské národné múzeum – Historické muzeum

Dále Útvar hlavního architekta Košice, Útvar hlavního architekta Žilina, Útvar hlavního architekta Nitra, Útvar hlavního architekta Olomouc, Útvar hlavního architekta Magistrátu města Ostravy, Útvar hlavního architekta Karlovy Vary, Slovenská komora architektov, Spolok architektov Slovenska, Magistrát hl. m. Bratislavy, Magistrát hl. m. Prahy, Metropolitný inštitút Bratislavy, Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, Kancelář architekta města Brna a Obec architektů ČR

Záštity, spolupráce a finanční podpory nad publikací Česká a slovenská architektura v rámci projektu Česko-slovenský rok

Prezident ČR Petr Pavel, předseda vlády ČR Petr Fiala, Ministr zahraničních věcí a evropských záležitostí SR Rastislav Káčer, Ministr financí ČR Zbyněk Stanjura, Ministr životního prostředí ČR Petr Hladík, Ministr kultury ČR Martin Baxa, Ministryně kultury SR Natália Milanová, Arcibiskup pražský a primas český Mons. Jan Graubner a guvernér České národní banky Aleš Michl

Dále záštitu přijali a finančně podpořili primátor hlavního města Prahy Bohuslav Svoboda, hejtmanka Středočeského kraje Petra Pecková, hejtman Jihočeského kraje Martin Kuba, hejtman Plzeňského kraje Rudolf Špoták, hejtman Karlovarského kraje Petr Kulhánek, hejtman Libereckého kraje Martin Půta, hejtman Královehradeckého kraje Martin Červíček, hejtman Kraje Vysočina Vítězslav Schrek, hejtman Jihomoravského kraje Jan Grolích, hejtman Olomouckého kraje Josef Suchánek, hejtman Zlínského kraje Radim Holíš, náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje Lukáš Curylo a hejtman Ústeckého kraje Jan Schiller.

Primátor hlavního města Bratislava Matúš Vallo, primátor města Košice Jaroslav Polaček, primátor města Žilina Peter Fiabáne, primátor města Nitra Marek Hattas, primátorka statutárního města Hradec Králové Pavlína Springerová, primátorka statutárního města Brno Markéta Vaňková, primátor statutárního města Olomouc Miroslav Žbánek, primátorka statutárního města Karlovy Vary Andrea Pfeffer Ferklová a primátor statutárního města Ostravy Jan Dohnal.

Poděkování patří hlavním partnerům mezinárodního festivalu architektura a urbanismu Czech Architecture Week Praha 2023, Crestyl Real Estate, J&T Real Estate, Penta Real Estate, Skanska Reality a HKDW Holasek.

Zvláštní poděkování patří společnosti KKCG Real Estate při realizaci publikace Česká a slovenská architektura a publikace Jože Plečnik na Pražském hradě.

ČESKÁ A SLOVENSKÁ ARCHITEKTÚRA 1918–1993–2023

Fotografie: Adamus Dalibor, Architekti789, Architektonická kancelář Burian-Křivinka, Architektonický ateliér Radana Hubičky, archiv Architecture Week, archiv České národní banky, archiv divadla Most, archiv hotelu Jalta, archiv hotelu Thermal, archiv Ivana Wahly, archiv Josefa Hrubého, archiv Jaroslava Paroubka, archiv MČ Prahy 6, archiv Muzea města Brna, archiv Ostravského muzea, archiv Pavla Kupky, archiv Petra Franty, archiv Petra Malinského, archiv Václava Hilského, archiv Vladimíra Krátkého, archiv Vladimíra Šlapety, Aulík & Fischer architekti, Štěpán Bartoš, Boys Play Nice, Peter Cintalan Bořivoj Čapák, Nora a Peter Čaprňkovci, DAM architekti, Richard Davies, Martin Drahovský, Martin Dulík, Matúš Dulla, Fotoarchív Matúš Dulla, filmaari, Martin Fišr, Fotoarchív Odelenie architektúry Historického ústavu SAV, Jaromír Funke, Matej Hakár, Lucie Hlaváčková, Ellen Herynková, Ester Havlová, Josef Hofer, Ladislava Horňáková, Branislav Hovorka, Illek a Paul, Jakub Cigler Architekti, Jelica Janotová, František Jiroušek, Aleš Jungmann, KGVUZ, KIVA, Robo Kočan, Richard Kohler, Iveta Kopicová, Šárka Koukalová, Matej Kováč, Kuba & Pilař Architekti, Josef Kubiček, Robert Kucmen, Viliam Malík, Malostranský archiv Jaroslava Fagnera, Jan Malý, Eva Maníková, Tomáš Manina, Pavol Meluš, Ľudomil Michal Mihalovic, Moravské zemské muzeum, Ľubomír Mrňa, Rajmund Müller, Muzeum města Brna, Národní galerie v Praze, Jiří Neubert, Paľo Pekarčík, Petr Jehlík – Plzeňský architektonický manuál (PAM), Jana Pohaničová, Petr Polák, Lenka Popelová, František Rišiaň, Patrik Safko, Sandalo, Schindler Seko Architekti, SLLA Architects, Slovenská národná galéria, Lubo Stacho, Bohumil Šálek, Igor Šimko, Filip Šlapal, Vladimír Šlapeta, Tereza Šlapetová, Pavel Štecha, Lívia Štokingerová, TASR, Erik Tomášek, Jaroslav Valko, Dano Veselsky, Jaroslav Zeman, Ľubomír Zeman, Zerozero, ZSA.

Vychází jako příležitostný tisk k výstavě Česká a slovenská architektura jako součást programu Česko-slovenský rok, který se koná na Pražském hradě, Bratislavském hradě, v Paláci Žofín a Obecním domě. Publikace Česká a slovenská architektúra vychází v rámci oslav 30. výročí vzniku České a Slovenské republiky a k 100. výročí úmrtí Jana Kotěry.

Vydalo nakladatelství Czech Architecture Week, s. r. o.

Hlavní editoři: Vladimír Šlapeta a Matúš Dulla

Redakce: Daniel Ivanov

Jazykové redakce: Stojan Černodrinski, Kristýna Hodějovská, Alexandra Hrabincová a Daniela Marsinová

Design a grafická úprava: Barbora Solperová

Předtisková příprava: Daniel Krejbich

Tisk a vazba: PBtisk a.s. Příbram

Úroveň reprodukcí je dána kvalitou tiskových podkladů dodaných jednotlivými subjekty, které jsou v publikaci zastoupené.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této knihy nesmí být reprodukována mechanicky, elektronicky, fotografováním, ani kopírováním nebo rozšiřována jiným způsobem bez předchozího souhlasu majitelů autorských práv. All rights reserved.

I. vydání v českém jazyce

© Czech Architecture Week, s.r.o., 2023

ISBN 978-80-908986-4-6

Matúš Dulla se dlouhodobě koncentruje na teorii a historii architektury 20. století s důrazem na historiografii slovenské a československé architektury a na metodologii vědeckého výzkumu.

Poté, co působil v Bratislavě na Slovenské akademii věd a jako profesor na Fakultě architektury Slovenské technické univerzity nastoupil na Fakultu architektury ČVUT v Praze roku 2008 na pozici vedoucího Ústavu teorie dějin architektury a zakrátko poté se stal proděkanem FA ČVUT pro vědeckou činnost.

Během svého působení na FA ČVUT se i nadále věnoval vědecké práci a po monografických dílech a výstavách o architektech Dušanu Jurkovičovi a Ferdinandovi Milučkém a fundamentálním knižním díle *Architektura Slovenska 20. storočia* (s Henrietou Moravčíkovou, 2002) napsal rozsáhlou monografii o absolventu ČVUT a zakladatelské osobnosti slovenské moderní architektury *Architekt Emil Belluš* (2010). Kromě zmíněných knižních publikací je Matúš Dulla autorem desítek vědeckých studií, kapitol v monografiích, architektonických výstav a filmových dokumentů.

Matúš Dulla byl dvě desetiletí předsedou redakční rady a šéfredaktorem slovensko-českého časopisu *Architektúra & urbanizmus*. Obzvláště významnou se stala jeho spolupráce s FA ČVUT po listopadu 1989, kdy se stal na bratislavské technice vedoucím Katedry (později Ústavu) dějin a teorie architektury a inicioval spolupráci s partnerským ústavem, který později vedl FA ČVUT v Praze.

Za svou teoretickou činnost získal od Spolku architektů Slovenska *Cenu Dušana Jurkoviče* (1994) a *Cenu Martina Kusého* (2018, 2011 a 2003), SAV mu udělila *Zlatou plaketu Aurela Stodolu za zásluhy v technických vědách* (2010) a *Cenu za vědecko-popularizační činnost* (1989), Slovenské národní muzeum mu udelilo za výzkum architektury synagog *Medaili Chatama Sofera* (2005) a ČVUT v Praze ho vyznamenala *zlatou Felbrovu medailí* (2016).

Vladimír Šlapeta

Profesor VUT v Brně a ČVUT v Praze se narodil a vyrostl v Olomouci a vystudoval architekturu na ČVUT v Praze. Po krátké praxi v Ostravě působil v letech 1973–91 jako vedoucí oddělení architektury NTM v Praze. Po sametové revoluci se stal děkanem FA ČVUT v Praze (1991–97 a 2003–06) a poté i FA VUT v Brně (2006–10) a byl hostujícím profesorem TU Tallin, MSA Münster, Univerzity Lublaň, UFGRS v Porto Alegre, TU Krakov a TU Lodž.

Absolvoval delší studijní pobyty v Německu (Wissenschaftskolleg zu Berlin), Holandsku (TU Delft), Kanadě (Centre canadien d' architecture Montreal), USA (Fulbright-Masaryk Scholarship – Cooper Union, NY) a v Polsku (Muzeum architektury Wroclaw). Je členem Akademie der Künste v Berlíně, komise UIA-UNESCO pro architektonické vzdělání v Paříži, vědecké komise ICOMOS 20.století a čestným členem Královské společnosti britských architektů RIBA, Amerického institutu architektů AIA a Svazu německých architektů BDA.

Je autorem nebo spoluautorem desítek výstav a publikací o české a středoevropské architektuře (Praha 1900–1978, NTM Praha; Czech Functionalism, AA London; The Brno Functionalists, Helsinky; Kamil Roškot, GVV Olomouc; Arnošt Wiesner, GVV Olomouc; Otakar Novotný, Mánes; Baťa 1910–1950, GVV Zlín; Adolf Benš, Nadace Charty 77; Adolf Loos, GVV Louny; Baba 1932, ČVUT Praha; Pavel Janák, UPM Praha a TU Wien; Bedřich Rozehnal, Obec architektů Brno; Baustelle Tschechische Republik, AdK Berlin; Jože Plečnik a Praha, Lublaň atd.)

Je nositelem Stříbrné medaile Senátu ČR, Ceny města Brna, ceny Triennale architektury v Bukurešti, Kunstpreis Berlin, medaile Bene merentibus ve Varšavě, Grand Prix Obce architektury za celoživotní dílo a v letošním roce byl oceněn prestižní cenou Mezinárodní unie architektů – Jean Tschumi Prize.

ARCHI
TECTURE
WEEK

ASOCIACE KRAJŮ
ČESKÉ REPUBLIKY

30 let
České a Slovenské
republiky